

Kitapm γεν
 Naabm
 jee kaan̄ naabm Isage
 Kupm μετν taar taadjeki doobm γεν dooy Kitapm
 γεν Naabm jee kaan̄ naabm Isage

Kitapm γεν Naabm jee kaan̄ naabm Isage se, kese kic bo Luk bo raan̄iño. Ken Isa ook baa gōtn Raa ki sum se, naan̄ utu in̄g daanjege tu nabo j'ōŋ j'aakin̄ aan gōo debkilim ey sum. Naan̄ utu daan̄ jeen̄ge tu se ute Nirl Salal ken boōyo do jeen̄ge tu bii laa Pantekōt ki o ken lee tōōdē. Kitapm γεν Naabm jee kaan̄ naabm Isage se, taad̄ μετν taar γεν wōkŋ Labar Jigan γεν Isa al-Masi. Aan gōo ken Isa mala taad̄deno se jee kaan̄ naab̄inge mala bo baago wōkŋ Labarin̄ Jiga se maakŋ naan̄ magal Yaudge tun k'dan̄in̄ Jeruzalem bini naade aan maakŋ naan̄ magal k'dan̄in̄ *Rōm. O Rōm se naan̄ bo naan̄ magal γεν jeegen Yaudge eyo o naan̄ se magal cir naan̄gen baa se paac o kaad̄ ken se jee Rōm se bo ken in̄g do jeege tu paac. Luk se naan̄ bo debm taad̄ o tēd̄ o di jaay bo Nirl Salal oōd̄ doobo jeege tu γεν booy kōkŋ Labar Jiga γεν Isa al-Masi se. Nakŋ ken 'gaas Yaudge ute jeegen Yaudge eyo γεν tum kalan̄ se, Nirl Salal tēdin̄ tēdga gōtō. Maakŋ kitapm γεν Naabm jee kaan̄ naabm Isage se naan̄ baago taad̄n̄ μετν taar kin̄g jee Raage. Ken k-dige se naan̄ taad̄ μετν taar γεν mertn ken Pōl leedō γεν tēdn̄ naabm Raa. Jee kaan̄ naabm Isage ute jeegen utu aal kaal maakde do Isa ki se, jeege iin̄ rodē ki dabardē, o metinge se k'tōōldē. Nabo dim jaay 'gaasn̄ Labar Jiga γεν Isa al-Masi ken tōog cir nakge paac se tap bo gōtō.

Isa taad jeege tun metin ki do *Raa utu adeno kol *Nirl Salal

¹ Teopil, maakj kitapum ken deet deet se, maam m'raanjio metn taar nakgen paacj ken Isa tedo ute taargen naanj lee dooyno jeege do kupm met ki se, ² bini bii ken Raa uun baansin maakj raa ki. Ken naanj ook baa te maakj raa ki ey bort se, naanj beer toodo jeege ken anj tedn jee kaanj naabinge, do ute toogj Nirl Salal se, naanj taadden nakj ken naade 'teda. ³ Ken naanj ooy jaay duro daan yoge tu se, daan biige tun si-soo se, naanj lee teec naan jeege tun metin ki do taadden ute doobm nakge dena do taad ronja do naanj utu te kaamina. Gōtn se naanj taadden metn taar *maakj Gaar Raa.

⁴ Bii kalarj ken naanj jaay inj os kos ute naade se, naanj taadden do j'onte teecnj konj maakj geger ken Jeruzalem se, num garj k'j'aak kaam nakj ken Raa Bubu taaddeno do utu adeno ked se. Kese bo nakj ken naanj taaddeno do: ⁵ «Jan se *batizo jeege te maane; num garj naase se, dopga bii kandum se, j'utu j'asen *batizn ute Nirl Salal.»

Isa ook baa maakj raa ki

⁶ Jee ken tus inj cee Isa ki se, tond metin do: «Melje, borse bo kaadn ken naai utu 'kedn gaara *Israelge tu gotin ki la?» ⁷ Isa terlden do: «Gen kaadinj ute biinj se, Raa Bubu ute tooginj se, naanj kalinj ki sum bo jeele. Num naase se, Raa undse te kulu gen jeel kaadn ken ese eyo. ⁸ Garj Raa utu asen kedn toogj *Nirl Salal ken utu ade booy dose ki. Gōtn se aki tedn saadumge maakj geger ken Jeruzalem ki, taa naanj Jude te magalija, taa naanj *Samari do bini gotn duni 'daar ro ki.»

⁹ Ken jaay Isa taad narj taarinj se, Raa uun baansin maakj raa ki. Kaad ken jaay naade te daar ond dode raan utu aakinj kaak se, gapara naar baado oyiina do gotn se naade onj aakinj ey sum. ¹⁰ Kaad ken naade utu daar aakinj

kaak ken naan̄ ook kook maak̄n raa ki se, gōtn se naade naar aak gaabge dio daar daar cēede ki ute kaldege raap lak lak, ¹¹ ɔ naade deekden ɔ: «Naase, jee taa naan̄ Galile ki, taa di jaay naase 'daar aakki raan maak̄n raa ki se? Isan, Raa uuniñ daanse ki jaay baansiñ maak̄n raa ki se, utu ade terl aan gōɔ ken naase 'daar aakiñki naan̄ ook baa baa maak̄n raa ki se kici.»

*Ro *jee kaan̄ naabm Isage*

¹² Gōtn se, jee metn Isa ki iin̄ ɔñ do *kōsn ɔlib se ɔ naade ɔk terl baado Jeruzalem ki. Jeruzalem ute kōsn ɔlib se, daaniñ aas nak̄n kilōmetir kalañ. ¹³ Ken naade jaay aan Jeruzalem ki se, naade baa beene. Gōtn se naade ook baa end maak̄n bee ken do bee ki raan. Gōtn se ɔ, gōtn naade lee tusni. Naade se Pier, Jan, Jak ute Andre, Pilip ute Tōma, Bartelemi ute Matiye, Jak̄n goon Alpe, Simon ken je kuj̄n naan̄ina ute Judn ken goon Jak. ¹⁴ Naade paac maakde kalañ ɔ bii-raa naade tus gen keem Raa ute mēndge kandum, daande ki se Mari ko Isa ɔ ute genaā Isage kici.

K'βεεr k'j'ɔɔd Matias end gōɔ Judas ki

¹⁵ Maak̄n biige tun ese se, bii kalañ genaagen aalga kaal maakde do Isa ki, naade tus jeege baa baa nak̄n kaar-ute-si-dio. Gōtn se Pier iin̄ daar daande ki ɔ taadden ɔ: ¹⁶⁻¹⁷ «Genaage, 'jeelki Judas se naan̄ debm naajege, ey num naan̄ kic ɔk naaba daanjege tu kici. Naɔo metn taar Judas se, bugjege *Daud kic ɔ taadoga taad taariña do dakiña. Naan̄ ɔ debm deelo naan̄ jeege tu ɔ baado ɔl k'j'ɔk Isa se. Bin ɔ, taar ken *Nirl Salal ɔl Daud taadiño jaay k'raan̄in̄ maak̄n Kitap ki se, aanga doobiñ ki. ¹⁸ Judas ute gursn ken j'ɔgin̄ gen kutn Isa se, naan̄ baa duḡn maak̄n-gōtɔ. ɔ gōtn se, naan̄ baa ooc uf te mindiña ɔ gōtn se maakiñ ɔp pak ɔ tiikiñge ru naan̄ ki. ¹⁹ Nak̄n aan

do Judas ki se, jee Jeruzalem ki paac booyinga. Taa naan se bo maakŋ-gōtn ese se, naade danjŋ ute taar naandē ɔ: Akeldama. Akeldama se je deekŋ ɔ: maakŋ-gōtn gen mooso. ²⁰ Kese bo taar ken bugjege Daud raanjin ro Judas ki maakŋ Kaa Keem Raa ki ken ɔ:

ɔŋ bee naan se 'toodn kuudu

ɔ mōōtn nam 'king maak ki eyo,*

ɔ ter naan raanjo daala ɔ:

Naabm naan se ɔŋ nam kuuy an kuunu.†

²¹ Bin num, maakŋ jeege tun leedoga ute naajege kaad ken k'leekiro metn Meljege Isa ki, ²² jee ken baago lee ute naajege gōtn ken Jan *batizno Isa bini aan bii ken Raa uun baansin maakŋ raa ki se; ɔ jee se ken Isa jaay ooy duro daan yoge tu se, naade aakinga ute kaamde. Ken bin num maakde ki se, k'beer k'j'uunki deb kalaŋ ken utu kend gō Judas ki, taa 'tedn saada ute naajege.»

²³ Ken naade jaay booy taar Pier se, naade tōōdo jeege dio: deb kalaŋ ron Yusupm ken k'danjŋ Barsabas ɔ ken jeege lee danjŋ te ro Justus kici ɔ deb kuuy se k'danjŋ Matias. ²⁴ Gōtn se naade tōnd metn Raa ɔ: «Melje, naai bo debm ken 'jeel nakŋ maakŋ jeege tu paac. Maakŋ jeege tun di se, debm ken naai 'beer ɔdŋ se, 'taadjesina, ²⁵ taa naan 'kend gō Judas ki ɔ 'tedn *debm kaan naabm Isa al-Masi. Anum Judas se ɛ, naan mala bo res ɔŋ naabina ɔ baaga gōtn ken dōdŋ naan ki.» ²⁶ Gōtn se naade ted salatia ɔ salatia se ooc do Matias ki. Naan ken se sum bo, Matias se tum do *jee kaan naabm Isage tun sik-kaar-kalaŋ se.

2

**Nirl Salal* bōoyo bii Laa Pantekōt ki

* 1:20 Aak KKR 69.26. † 1:20 Aak KKR 109.8.

¹ Ken bii gen tēdn laa k'darjñ Pantekōt* jaay aan se, bii ken se jee aal maakde do Isa *al-Masi ki se tusga paac gōto kaam kalañ. ² Gōtn se naade naar booy naka maakñ raa ki eemo uu uu aan gōo kuul ken əl makəŋə əə baado end maakñ bee ken naade tusn maak ki se əə gōto se, tēd dir dir. ³ Ter naade aak ne dimgē se tec aan gōo rōŋ poodge bōoy baado wōək tis dodege tu. ⁴ Gōtn se Nirl Salal baado end dooc maakde əə naade baag taadn taar naañ jee kuuyu. Kēse Nirl Salal bo əlde naade taad taar naanjen se.

⁵ Bii ken se, Yaudgen ək doobm taar Raade əŋ se iino gōtn baa se paac əə baado Jeruzalem ki. ⁶ Ken jee se jaay booy nakñ tēd dir dir se, naade baado tus dēna gōtn se. Əə ken naade jaay booy jee aal maakde do Isa al-Masi ki jaay taad taar naanđege se, gōtn se doobm rode tap bo, naade jeel eyo. ⁷ Nakñ se deel dode əə doobm taadñ tap bo naade jeel eyo əə naade taad ute naapa əə: «Jee taad taargen se ɛ, naade paac Galilege, ⁸ tēd əə di jaay bo nañ nañ kic bo booy naade taadñ ute taar naanjñ naanjñ se? ⁹ Ey num naajege se jee mētinge iino Paart ki, jee mētinge iino Mēd ki ute Elamit ki əə jee mētinge iino Mezapotami ki, jee mētinge iino taa naañ Jude ki, jee mētinge iino taa naañ Kapados ki, jee mētinge iino taa naañ Pōŋ ki ute taa naañ Azi ki, ¹⁰ jee mētinge iino taa naañ Prigi ki ute gen Pampili ki, jee mētinge iino taa naañ Masar ute gen Libi ken cē Sirenai ki əə jee mētinge iino *Rəm ki, ¹¹ paac naajen ken k'Yaudge əə jeegen ken tēdga tēd rode Yaudge, jee iino Kret ki ute jee iino taa naañ Suge tu, paac naaje

* 2:1 Laa Pantekōt se Yaudge tēdga *laa Paak ək bii si-mii jaay bo naade tēdn laa se. Bii se bo naade saap do bii ken Raa əəddeno taa naañ Masar ki, taa naañ se bo naade tēd maak-raapo. Maakñ Kitapm ken Raa *dōko kiji ute jeege se bii Laa Pantekōt ki se bo, Nirl Salal bōoyo do jeege tun aalga kaal maakde do Isa ki.

k'booyki naade taad nakgen magal magal ken *Raa tedin ute taar naanjege.» ¹² Nakɲ se deel dode ɔ naade jeel doobm taadin eyo. Naade taad ute naapa ɔ: «Kese tap bo je deekɲ ɔ dio?» ¹³ Gaɲ jee metinge se tɛrɛc mɛtn jeege tun aalga kaal maakde do Isa al-Masi ki ɔ deek ɔ: «Naade se ɛ, bɛɛ, aay oonga koono.»

Pier taad jeege tun tus gɔtn ese

¹⁴ Ken Pier jaay booy taar se, naan iin daar ute *jee kaan naabm Isa al-Masigen sik-kaar-kalaɲ kuuy se ɔ uun mindin raan taadɛn ɔ: «Naase Yaudge ute naase jee ken ingki Jeruzalem ki se, udki bi jiga do taar ken maam m'asen taada ɔ nakgen deel paac se 'booy ɔkiɲki jiga jaayo. ¹⁵ Ken naase ɔki jee se jaay jee kaay koonge num kese met ki eyo, taa borse se naaje j'utuki maakɲ kaadn mes ki bɔrtɔ. ¹⁶ Num gaɲ nakɲ aan se, kese taar ken debm taad taar teeco taar Raa ki k'danin Jɔɛl ken taado do dakin se bo borse aanga doobin ki, ken taado ɔ: ¹⁷ Raa deek ɔ: *Biigen kaam mɔɔtn se, maam m'utu m'ade kɔl Nirlum utu 'bɔɔy do jeege tu paac.*

*Bin se gensegen gaabge ute kengen mendge se,
utu 'taadn taargen teeco taarum ki*

ɔ gensegen gaan kɔdge se

*utu 'kaakɲ nakgen ken maam m'teecn naande ki
jaay m'aden taadn metina*

ɔ bubsege se kic m'utu m'aden taadn maakɲ nidege tu.

¹⁸ *Deere, ɔii ken se, maam m'ade kɔl Nirluma*

*utu 'bɔɔy do jee tedn naabumge tun gaabge ute kengen
mendge*

ɔ naade utu taad taargen teeco taarum ki.

¹⁹ *Maam m'utu m'tɛdn nakgen deel doa maakɲ raa ki*

ɔ m'utu m'tɛdn nakɲ-kɔɔbge do naan ki,

jeege 'kaakɲ mooso, poodo ɔ ute saa 'kiin tul tul.

²⁰ Kər Məljege jaay ađe baa se, bii kən se kaada 'tədn ilim dib

əw laapa se 'tədn aac dəŋ aan gəw mooso.

*Bii Məljege se 'tədn bii kaliŋ ki əw 'tədn bii bεε den aak eyo,

nabo bii se 'kəl beere jeege tu.

²¹ Biin se jaay debm eemga Məljege num,

naan 'kəŋ kaaja.†»

²² Tər Pier taad əw: «Naase gaan *Israelge, 'booyki taar maam m'asen taada! Ute Isan kən iino geger kən Nazaret ki əw kən Raa əliŋo gətse ki se, naase 'jeelki Raase tədga nakŋ-kəwɓge ute nakgen deel doa daanse ki taa asen taadn təwŋŋ Raa. ²³ Gaabm se, Raa mala bo əwɓesin jise ki. Taa do dəkini tap bo, Raa se jeele nakŋ naase utu anki tədn doŋ ki se. Taa naan se bo, naase ək əliŋki ji jee *kusiŋge tu əw naadε baa tup təwliŋ ro kaag ki; ²⁴ num gaŋ Raa se durinoga daan yoge tu əw əwɗiŋga doŋa naatn maakŋ yo ki taa yo se ək təwɓ doŋ ki eyo. ²⁵ Taa naan se bo bugjege *Daud taado mətŋ taar naana maakŋ Kitap ki əw:

Daayum maam m'aak Məljege Raa naanum ki.

Taa naan utu cεem ki se, maam tap bo m'beere dim ki eyo.

²⁶ Əw maam se maakum-raapo əw m'ar kaa ute maak-raapuma;

kən m'ooyga kic bo, maam se m'ənd dom do Raa ki.

²⁷ Taa naai Məluma, naai se am kəŋ kəŋum maakŋ yoge tu eyo,

əw naai 'kəŋ kəŋ mɛdn doi se 'ruum maakŋ baad ki eyo.

²⁸ Məluma, naai bo taadumga doobm kaaja

əw daayum naai utu cεem ki se, maam maakum-raap puk.‡»

† 2:21 Aak Jl 3.1-5. ‡ 2:28 Aak KKR 16.8-11.

²⁹ Ter Pier taad daala ɔ: «Genaamgen Yaudge, 'booyki maam m'asen taadn tal. Bugjege Daud se ooyga do dɔkiɲa. Naan j'uun j'ɔliŋga maakɲ baad ki ɔ baadiɲ se jaaki kic ɓo utu gɔtjege tu ara. ³⁰ Num gan aan gɔɔ naan debm taad taar teeco taar Raa ki se, naan jeele taa Raa se naamga naam taariɲa ɔ tɛdga num maakɲ metjiliɲ ki se 'kɔɔdn deb kalaɲ se baado 'kɔsn gaara gɔɔɲ ki. ³¹ Taa naan se ɓo, Daud se, naan jeele *al-Masi se baado ooyga kic ɓo utu duru daan yoge tu. Taa naan se ɓo naan deek ɔ: «Raa se resin te maakɲ yoge tu eyo ɔ roɲ le, naan ɔɲin ruum te maakɲ baad ki eyo.» ³² Taa naan se ɓo maam m'taadseni: Raa se naan duroga Isa daan yoge tu ɔ naaje se paac j'aakiɲga ɔ naan se utu te kaamiɲa. ³³ Raa uun baansiɲga ute tɔɔgiɲa maakɲ raa ki. ɔ Raa Bubu se ɛdinga *Nirl Salal ken naan taad ɔ utu kedn jeege tu se. ɔ Nirl se ɓo ken Isa ɔliɲ ɓorse ɓɔy wɔk doje ki aan gɔɔ ken naase aakiɲki ute kaamse ɔ 'booyiɲki ute bise se. ³⁴ Ey num bugjege Daud le ook ɓaa te maakɲ raa ki eyo, gan naan taad ɔ:

Meljege Raa deek Melum ki ɔ: Naai se baado inɲ do ji daamum ki,

³⁵ ɓii kalaɲ maam m'ai tɛdi jee taamooyige paac se, naai utu *king dode* ki. §

³⁶ ɔɲ gaan Israelge paac 'jeel taar se: Isan naase 'tup 'tɔɔliɲki ro kaag ki se, naan se ɓo Raa tɛdiɲ tɛdga Meljege ɔ naan ɓo al-Masi se.»

Jege dupu-mɔtɔ took aal maakde do Isa ki

³⁷ Ken jeege jaay booy taar ese se, naade maakde tuj kasak kasak ɔ naade tɔnd metn Pier ute *jee kaan naabm Isa al-Masige gen kuuy se ɔ: «Genaajege naaje tap ɓo k'tɛdn roje j'ɔ di?» ³⁸ Gɔtn se Pier terlden ɔ: «'Terlki

§ 2:35 Aak KKR 110.1.

maakse ð naŋa naŋa kic bo ɔŋ roŋ j'aŋ *batizn ute ro Isa al-Masi, taa Raa aŋ tɔɔl *kusiŋiŋa bin jaay Raa asen booy *Nirl Salal dose ki. ³⁹ Taa naaŋ taadga taad ð utu ade kɔl Nirl Salal dose ki, do gensege tu ð do jeege tun iŋg dɔk te Raa ð do jeege tun den ken Raa ute adeno dan se.» ⁴⁰ Gɔtn se ter Pier taaddenga taarge dena taa aden tɛdn naade 'tooko ð kaay kaamde. Naaŋ deekden ɔ: «Jee duni ken borse se, berɛ, naade se jee ken baate Raa! 'Teecki naatn maakde ki taa naase aki 'kɔŋ kaaja.» ⁴¹ Jee ken took uun taar Pier se, bii ken se sum bo k'batizde. Naade se baa baa nakŋ jeege dupu-mɔɔ ð naade baadɔ tum do jeege tun deetn ken aalga kaal maakde do Isa al-Masi ki se.

King jee Raagen deet deete

⁴² Jee paacŋ ken aalga kaal maakde do Isa *al-Masi ki se, naade daayum lee booy taargen *jee kaanŋ naabm Isa al-Masige lee dooyde ð naade iŋg aan gɔɔ genaagen konde kalaŋ ð bubde kalaŋ. Naade lee ɔs kalaŋ ð lee eem Raa taa naapki. ⁴³ Ute jee kaanŋ naabm Isa al-Masige se, Raa tɛd nakŋ-kɔɔbge dena ute nakgen ken taad tɔɔŋŋ Raa. Ute nakgen jaay naade tɛdse ɔl jeege paac beer Raa ki. ⁴⁴ ð jee ken aal maakde do Isa al-Masi ki se, naade ɔk taarde kalaŋ ð nakŋ paacŋ jaay naade ɔkse nig aakiŋ ute naapa. ⁴⁵ Naade dugŋ naatn ute maakŋ-gɔtdege ð ute nakdege ð gursn se naade nig aakiŋ ute naapa ð naŋa naŋa kic bo j'ɛdiŋ nakŋ ken aŋ kaasn kingiŋa. ⁴⁶ Daayum bii-raa naade tus daan boɔr *Bee Raa ki ute maakŋ kalaŋ. Naade lee ɔs kalaŋ bee naapge tu ð gɔtn kɔsdɛ ki se, naade lee tɔs ute maak-raapo ð taar dim tap bo, naade ɔk maakde ki eyo. ⁴⁷ Ken jeege jaay aakde naade tɛd bin se, naade jede. ð jee ken aal maakde do Isa al-Masi ki se naade tɔɔm Raa, ð te naaŋ se bii-raa Meljege Isa al-Masi lee aaj jeege maakŋ

*kusindē ki ɔɔ daayum jeege ziif do jeege tun aalga kaal maakde don̄ ki se.

3

Pier ute Jan eɗ lapi debm k-run̄guy ki

¹ Bii kalaŋ tɛgɛr aan kaada mətɔ kɛn k'lee k'l'eem *Raa jaay aas se, Pier ute Jan ook ɓaa daan bɔɔr *Bee Raa ki gɛn keem Raa. ² Gɔtn se k'l'uun k'ɓaano ɓaa ute gaaba kalaŋ gɔtn k'l'oojin̄ tap ɓo naan̄ k-run̄guyu. Gaabm se, ɓii-raa naade ɓaado lee tɔl tɔndin̄ cɛɛ taa doobm Bee Raa kɛn k'daŋin̄ taa *Doobm Aak Jiga* se ɔɔ ɓii-raa, naan̄ lee baay baay gɔtn jeege tun lee ɓaado daan bɔɔr Bee Raa ki se. ³ Kɛn naan̄ jaay aak Pier ute Jan endo kɛnd daan bɔɔr Bee Raa ki se, naan̄ baay dim gɔtde ki.

⁴ Kɛn naade jaay booy taarin̄ se, gɔtn se naade ɔk ɗaara ɔɔ ɔndin̄ kaama tak ɔɔ Pier deekin̄ ɔɔ: «'Tɛrl aakjen tu!» ⁵ Gɔtn se gaabm se tɛrl aakde ɔɔ naan̄ saap maakin̄ ki ɔɔ kaadn̄ naane naade aŋ kɛɗn̄ dim. ⁶ Gaŋ Pier deekin̄ ɔɔ: «Daab ute pudda se maam m'ɔk eyo, num nakɗ maam m'ɔk se ɓo, m'aisin̄ kɛɗa. M'ɔɔ ute ro Isa *al-Masi kɛn kɔɗn̄ Nazaret se, iin̄ 'lea!»

⁷ Gɔtn se naan̄ ɔkin̄ ute ji daamin̄a ɔɔ uun ɗaarin̄a ɔɔ gɔtn ese sum ɓo kaam kiricin̄a ute kaam jen̄ se naar sɛɛj ɗaapa. ⁸ Gɔtn se naan̄ iin̄ kirit ɔɔ ɗaara ɔɔ baag lea! Naan̄ end ute naade daan bɔɔr Bee Raa ki, lea, taala ɔɔ tɔɔm Raa.

⁹ Jee ute dɛnde paac se aakin̄a kɛn naan̄ lea ɔɔ tɔɔm Raa se. ¹⁰ Jee se paac aak jeelin̄a naan̄ ɓo debm kɛn lee tin̄go cɛɛ taa doobm Bee Raa kɛn k'daŋin̄ taa *Doobm Aak Jiga* jaay lee baayo se. Kɛn naade paac jaay aak nakɗ tɛɗ ese se, nakɗ se deel dode ɔɔ ɔkɗen taad̄ eyo.

Pier taad̄ jee dɛnge tun daan bɔɔr *Bee Raa ki

¹¹ Gōtn se Pier ute Jan naade daar daar metn daab ki əw daabm se k'darjɪn *Daabm Salomon*. Gaabm se kəkɾj naan təkde se əwɔf əldən eyo. Gōtn se jeege dɛna aan baado əɟde taa nakɾj deel paac se əkden taad eyo. ¹² Kɛn Pier jaay aak jee dɛngen aan baado gōtde ki se, naan deekden əw: «Naase gaan *Israelge, gen dɪ jaay gaabm ese əɟ lapi sum bo jaay naase əksen taad ey se? Naase aakjeki bin se gen dɪ? Gen naase ki num 'saapki əki gaabm kɛn iɪn lee se ute təwɟje lɔbu, əki j'ək taar Raaje se bo əɟ bo naan əɟ lapi lɛ? ¹³ Raa gen bubjege *Abraam, gen Isaka əw gen *Yakub se*, naan bo debm kɛn *nook Isan, debm tɛdn naabiɲa, kɛn naase ək əliɲki kaam ji təwɟge tu əw əwɔf undiɲki naan Pilat ki. Ey num Pilat se, je aɲo kəwɔdn kəw. ¹⁴ Naan lɛ, debm *salal əw debm daan ki naan Raa ki, garɲ naase 'baatiɲki əw 'jeki debm tɔəl jeege se bo, j'asesiɲ kəwɔdn kəw. ¹⁵ Num Mɛl-kaaja tap bo, naase 'təwliɲki. Garɲ Raa se durɪɲoga daan yoge tu əw naaje se j'aakiɲga ute kaamje. ¹⁶ Anum gaabm naase aakiɲki naanse ki ese se, naase paac 'jeeliɲki. Naan jaay əɟ lapi se ute ro Isa, taa naaje j'aalga kaal maakje doɲ ki.

¹⁷ «Num bɔrse, genaamge, maam m'jeele nakɾj naase ute magalsege 'tɛdiɲkiro se, naase 'jeel əkkiro te metɪɲ eyo. ¹⁸ Garɲ taar kɛn Raa əlo jee taado taargen teeco taariɲ ki taado se bo, aanga doobiɲ ki kɛn əw: *al-Masi baadoga num, utu 'dabara. ¹⁹ Bin se naase 'tɛrki maakse əw 'baakiro gōtn Raa ki, taa naan asen tɔəl *kusiɲse. ²⁰ Bin jaay Mɛljege Raa asen kɛdn gōtn tɔəl maaka əw utu aseno kəl Isa, naan bo al-Masi kɛn Raa bɛɛr əwɔdsesiɲo. ²¹ Kɔr se, Isa kiɲg maakɾj raa ki bini 'kaan bii kɛn Raa 'tənd daapm nakge paac 'tɛdn kiji. Kɛse bo nakɾj kɛn jee salal kɛn taado taargen teeco taar Raa ki taado do dəkɪɲ se. ²² Ey num

* 3:13 Aak Ekz 3.6, 15.

*Musa kic taadoga taad ɔ: *Maakŋ genaasege* tu se, Melse Raa utu aseno bɛɛr kɔɔdn debm taad taar teeco taar Raa ki aan gɔɔ maama, ɔ taar ken naan utu asen taadn paac se, 'booy uunin̄ki.† ²³ ɔ debm jaay baate booy kuun taarin se, maakŋ jeenge tu se j'an̄ kɔkŋ kutn naatn.‡

²⁴ «Jee taad taar teeco taar Raa ki paacŋ iino do Samuel ki ute jeegen baado metn naan ki se, taadoga taa nakgen ken borse aanga se kici. ²⁵ Genaamge, naase se 'gaan jee ken taad taar teeco taar Raa ki do dɔkina ɔ dɔkŋ ken *Raa dɔoko ute bubsege se, dɔok ute naase kici. Taa naan se bo, naan taad Abraam ki ɔ: *Ute metjil* naai se, maam m'tɛdn bɛɛ metjil jeege tun do naan ki paac.§ ²⁶ Deet deet se Raa ɔɔdo debm tɛdn naabin̄ Isa se naase gaan Israɛlge tu. Naan ɔlin̄o se taa asen tɛdn bɛɛ ɔ bin se naŋa naŋa kic bo 'tɛrl naaga do nakge tun jig ey ken naan lee tɛdn̄ se.»

4

Pier ute Jan naan Yaudge tun *jee kaakŋ metn taarge

¹ Kaad ken Pier ute Jan utu taad taad jee denge tu bɔrt sum bo, *jee tɛdn serke Raage tun metinge, magal jeegen in̄g bɔɔb *Bee Raa ɔ ute *Sadusegen metinge baado ɔɔde.

² Gɔtn se naade aak Jan ute Pier se maakde taarde dode ki pirin̄, taa naade dooy dooy jee denge ɔ taadden ɔ aan gɔɔ *Raa duro Isa daan yoge tu se, jee ooyga kooy kic bo, naan utu aden dur bin kici. ³ Gɔtn se naade takde ɔ baa ɔmbde tood iip dangay ki taa kaada se baaga. ⁴ Ute naan se kic bo, jeegen booy taar Pier ute Jan se maakde ki se jeege dena took uun taar se ɔ gɔtn se jee aal maakde do Isa ki se ziid baa baa nakŋ gaabge dupu-mii.

⁵ Gan̄ metbeen̄ki se, magal Yaudge ɔ magal taa beedege ute jee jeel taadn tɔkŋ metn Ko Taar Raage se, naade tus

† 3:22 Aak Dt 18.15-16. ‡ 3:23 Aak Lb 23.29. § 3:25 Aak Jɛn 22.18 ɔ 26.4.

maakŋ geger ken Jeruzalem ki. ⁶ Maakde ki se gaabm ken k'darjŋ Annan se, naaŋ bo *magal jee tedn serke Raage tu, Kayip ute Jan ɔ Alekzander ute jee kuuy se, naade paac se jee maakŋ bee magal jee tedn serke Raage tu ɔ naade paac utu gɔtn ese kici. ⁷ Gɔtn se naade ɔdɔ Pier ute Jan se maakŋ dangay ki ɔ baandeno naande ki ɔ tɔnd metde ɔ: «Gaabm se, naase edŋki lapi se ute ro naŋa ɔ tɔɔŋ se tap bo, naase ɔŋjŋkiro gay?» ⁸ Gɔtn se Pier, ken *Nirl Salal doocga dooc maakiŋ se, taadden ɔ: «Naase magal Yaudge ute magal taa bee Yaudge se, ⁹ jaaki naase 'baanjekiro naanse ki se gen tɔnd metje taa gaabm ken k-runguy jaay ɔŋ lapi se. ɔ naase 'je aki jeele ute doobm gay jaay bo gaabm se ɔŋ lapia. ¹⁰ Naase jeege paac ɔ naasen paacŋ gaan *Israelge se 'jeelki ute ro Isa *al-Masi ken kɔdn Nazaret, ken naase 'tup tɔɔliŋki ro kaag ki jaay, Raa durinoga daan yoge tu se, ute tɔɔŋŋ Isan se bo, gaabm daar naanse ki se ɔŋ lapia. ¹¹ Taar se k'raaŋŋga raanŋ maakŋ Kitap ki ken ɔ:

Ko ken naase jee kiŋŋ beege baatiŋki jaay ɔd undiŋki naatn se,

*naaŋ se bo ken tedga ko ken gakiŋ bea.**

Ko ara se, taad te Isa. ¹² Taa naaŋ se bo 'booyki m'asen taada, ken ed kaaja se, Isa kaliŋ ki sum. Ey num, do naaŋa ute magaliŋ se, Raa ɔŋ ɔlo te nam gam kuuy ken 'kaajŋ jeege eyo.» ¹³ Naaŋ ken se jee ken lee aak metn taar jeege se booy taar ken Pier ute Jan jaay taad beer ey paac paac se, taar se ɔkden taad eyo, gaŋ naade saapm ɔŋŋ Pier ute Jan se jee bin sum, ɔŋ dooy te den eyo. Nabo naade jeele, naade se jee leedoga ute Isa. ¹⁴ Ken naade jaay aak gaabm ken ɔŋ lapi jaay daar daar cede ki se, taar dim ken naade aden terl tap bo ɔŋ eyo.

* 4:11 Aak KKR 118.22.

¹⁵ Gətn se naade taad ɔ: «Pier ute Jan se, k'j'ɔɔd k'teecdɛ naatn maakŋ ɓee kɛn k'lee k'j'aak mɛtn taarge se.» Ɔɔpɔɔn naade Yaudgen jee kaakŋ mɛtn taarge se ɓo taad ɔɔk taardɛ ute naapa. ¹⁶ Gətn se naade taad ɔ: «Jee se tap ɓo j'adeki tɛɔn ɔɔ di? Taa jee Jeruzalem ki paac se ɓɛ, ɓooyga nakŋ-kɔɔɓm naade tɛɔ se. Ɔɔ nakŋ-kɔɔɓm se ɓɛ toof tal j'aki kɔŋ naaj do ki eyo. ¹⁷ Num naaje se k'je eyo kɛn taar se jaay 'wɔɔkŋ jeege aŋ ɓooy paac se. Bin se j'aacdɛki kaama taa naade mɔɔtn ro Isa se j'ɔntɛ taadŋ nam ki.» ¹⁸ Gətn se naade daŋo Pier ute Jan ɔɔ aacɔn kaama ɔɔ: «Naan ki se mɔɔtn ro Isa se ɔntɛ 'taadŋki nam ki ɔɔ ɔntɛ 'dooyki jeege ute mɛtn taar sel!» ¹⁹ Gaŋ gətn se Pier ute Jan tɛrlɔɔn ɔɔ: «Gɛn naase ki num naan Raa ki se, kɛn gay ɓo ɔoɓiŋa? K'booy kuun taar naase ɓɔɓu k'booy kuun taar Raa ɓɛ! ²⁰ Deer num, naaje se k'kɔŋ do eyo do nakge tun naaje j'aako ute kaamje ɔɔ k'booyo ute bije se.»

²¹ Gətn se Pier ute Jan se jee kaakŋ mɛtn taargen Yaudge se tɛr aacɔn kaama daala jaay ɓo tɔɔɔ tɔldɛ. Naade ɔŋ te ɔoɓm kɛn adɛn dabar eyo, taa naade ɓɛɛ ɓɛɛ jee dɛnge tu ɔɔ do nakge tun deel se jeege paac *nook Raa. ²² Anum gaabm kɛn Pier ute Jan tɛɔn nakŋ-kɔɔɓɔ jaay naaŋ ɔŋ lapi se, naaŋ ɓaariŋ cir si-ɔɔɔ.

Jee Raage tɔnd mɛtn Raa taa adɛn kɛɔn kaay kaama

²³ Kɛn Pier ute Jan jaay k'tɔɔɔ k'tɔldɛno se, naade ɓaado ɔŋ jeeɔge ɔɔ taadɔn taargen kɛn *magal jee tɛɔn sɛrke Raa ki ute magal taa ɓee Yaudge taadɔno se. ²⁴ Kɛn jeeɔge se jaay ɓooy taar Pier ute Jan se, naade iŋŋ taa tɔnd mɛtn Raa ute maakŋ kalaŋ ɔɔk ɔɔ: «Raa Sidburku, naai ɓo debm aalo maakŋ raa ute do naaŋa ɔɔ ɓaarge ɔɔ ute nakgen maakɔ ki se paac. ²⁵ Buli bubje *Daud se, naai ɓo debm ɛɔŋo *Nirl salal ɔɔ Nirl Salal ese ɓo kɛn ɔliŋ taado ɔɔ:

Jee do naay ki ute metjildege paac tap bo ing bo gen je taamooyo
᠔᠔ dɔk taarde kalan gen tedn nakɲ əs aay ey se tap bo, taa di?

²⁶ Gaaringen do naay ki daap rode gen tedn bɔɔrɔ;
᠔᠔ magalgen do naay ki tusu

taa baatn Meljege Raa ute gaar ken naay beer ɔndino se.†

²⁷ Deere, taar se taar met ki. Maakɲ geger ken Jeruzalem ki se, *Erod ute Pons Pilat, tus dɔk taarde kalan ute jee ken Yaudge ute kengen Yaudge eyo taa baatn Isa debm tedn naabi salal ken naai 'beer ɔndino. ²⁸ Bin se ute tɔɔgi se, naai uunoga doa ᠔᠔ naade tedinga aan gɔɔ ken naai maaki jen ro ki. ²⁹ Melje, naai aaka kiibm kaacɲ ken naade iib aacje naajen k'bulige se, bɔrse edjen gaab-tɔɔgɔ taa k'taadn taari kic bo k'beer eyo. ³⁰ 'Taad tɔɔgi jeege tu, ute ro Isan debm tedn naabi salal se, ed lapia jee kɔɔnge tu ᠔᠔ 'tedn nakɲ-kɔɔbge ute nakgen deel doa.» ³¹ Ken naade jaay eem Raa aas se, gɔtn naade tusn ro ki se naaya tea. Gɔtn se naade paac Raa doocde ute Nirl Salal. ᠔᠔ gɔtn se naade baag taadn taar Raa jeege tu beer eyo.

Jee Raage nig nakdege ute naapa

³² Jee ken aal maakde do Isa *al-Masi ki ute dende se, naade ing ute maakɲ kalan ᠔᠔ taarde kic bo kalan. Maakde ki se nam jaay 'taadn ᠔᠔ nakɲ se gen maama se gɔtɔ. Num garɲ nakɲ naade ɔk paac se ombin taa naapki. ³³ Ute tɔɔgy Raa se, *jee kaan naabm Isa al-Masige se taad jeege tu tap bo beer eyo ɔ᠔: «Melje Isa se duroga daan yoge tu ᠔᠔ naaje j'aakinga ute kaamje.» Gɔtn se jee Raage paac se Raa teddenga bee den aak eyo. ³⁴ Maakde ki se nam tap bo dim daayin eyo. Taa jee ɔk maakɲ-gɔtɔ ute beege se dugina ᠔᠔ baano ute gursina. ³⁵ ᠔᠔ gursn ese se naade baado edin

† 4:26 Aak KKR 2.1-2. Gaar ese je taad ute *al-Masi.

ji jee kaan̄ naabm Isa al-Masige tu. Ɔo naja naja kic bo, j'ed̄in̄ nak̄j̄ ken̄ aṅ kaasn̄ kin̄giṅa.

³⁶ Maakde ki se, gaaba kalaṅ roṅ Yusup ken̄ jee kaan̄ naabm Isa al-Masige dan̄iṅ ute ro Barnabas. (Barnabas se je deek̄j̄ Ɔo: goon̄ ed̄ kaay kaama jeege tu.) Naan̄ se metjil̄ gen̄ Lebige Ɔo naan̄ j'oojin̄ taa naan̄ Sipir ki. ³⁷ Naan̄ se duḡj̄ ute maak̄j̄ gōtiṅa Ɔo gursin̄ se, naan̄ baadō ed̄in̄ ji jee kaan̄ naabm Isa al-Masige tu.

5

Ananias ute Sapira ted̄ taar-kōɔbo

¹ Num gaṅ maakde ki se, debm kuuy roṅ Ananias ute mendin̄ roṅ Sapira, naade se ɔk gōtɔ. Ɔo naade se dōok taarde kalaṅ baa duḡj̄ ute gōtde se naata. ² Naan̄ ute mendin̄ se, gursn̄ se naade gaan̄ ute metiṅa Ɔo gōtn̄ se gaabin̄ baan̄ ute gursn̄ Ɔop se, ji *jee kaan̄ naabm Isa al-Masige tu. ³ Gōtn̄ se Pier deekin̄ Ɔo: «Ananias, gen̄ di jaay naai ɔṅ *Bubm sitange baadō end̄ dooc maak ki bin̄ se? Ken̄ 'gaan̄o met̄ kōɔpm̄ gursi gōti ki se kese taar-kōɔbm̄ ken̄ naai 'ted̄ se ted̄n̄ *Nirl Salal ki. ⁴ Ken̄ duḡiṅ te ey lē gōtɔ se gen̄ naai tap ey la? Ɔo ken̄ naai jaay duḡiṅa kic num, gursin̄ se gen̄ naai ey la? Ken̄ ɔli jaay taad̄ taar-kōɔbo se gen̄ di? Taar-kōɔbm̄ ken̄ naai ted̄in̄ se, 'ted̄in̄ jikilimge tu eyo, gaṅ naai ted̄in̄ *Raa ki.»

⁵ Ken̄ jaay Ananias booy taar se, naan̄ aal ooc ooyo Ɔo jeegen paac̄n̄ jaay booy labar ese se, beere baa ɔkde tak tak. ⁶ Gōtn̄ se, gaan̄ kōd̄ge baadō teelin̄ ute kala Ɔo uun̄ baa ɔlin̄ maak̄j̄ iib̄ ki.

⁷ Ken̄ nak̄j̄ se deel jaay baa baa nak̄j̄ ler̄ mōtɔ se, mend̄ Ananias baadō end̄ gōtn̄ jee kaan̄ naabm Isa al-Masige tu se; naɔo nak̄j̄ ken̄ aan̄ do gaabin̄ ki se, naan̄ jeel eyo. ⁸ Gōtn̄ se Pier tēsin̄ Ɔo: «Gōtsen̄ naase 'duḡiṅki se, kese bo gursin̄ paac̄ sum̄ ne?» Menda took̄ Ɔo: «Yēē. Kese bo gursiṅa.»

⁹ Gətn se Pier tərliŋ ɔ: «Gen dī jaay naai ute gaabi 'dɔɔkki taarse gen naam *Nirl Raa se? 'Booyo! Jee kən ɔlo gaabi maakŋ iib ki se aanga taa dɔob ki. 'Booy gətn jɛdɛ! Naadɛ utu baado ai bãa kuun kəli naai kici.»

¹⁰ Gətn ese sum bo, mɛnda se naar ooc ooy naan Pier ki. Kən gaan kɔdʒɛ jaay aan se, naadɛ ɛnd se ɔŋiŋ naan ooyga ɔɔ naadɛ uun bãa ɔliŋ maakŋ iib ki cɛɛ gaabiŋ ki. ¹¹ Gətn se jee *egliz ki paac ute jee kuuy paac jaay booy labar ese se, naadɛ beere bãa ɔkɔɔ tak tak.

**Jee kaan̄ naabm Isa al-Masige tɛd̄ nakŋ-kɔɔbʒɛ dɛna*

¹² Raa ɔl jee kaan̄ naabm Isa al-Masige se tɛd̄ nakŋ-kɔɔbʒɛ dɛna ute nakŋgen deel doa naan jeege tu. Naadɛ paac taardɛ kalaŋ ɔɔ lee tus mɛtŋ daabm Salomon ki. ¹³ Anum jee kuuy se nam tap bo took gen tum te naadɛ eyo; gaŋ jee dɛnge se lee tɔɔm jee aal maakɔɔ do Isa *al-Masi ki se. ¹⁴ Ute naan̄ se kic bo jeege dɛna, mɛndʒɛ ute gaabʒɛ, took aal maakɔɔ do Isa al-Masi ki ɔɔ baado ziif do jeege tun aalga kaal maakɔɔ do Isa al-Masi ki se. ¹⁵ Taa nakŋ-kɔɔbʒɛn jee kaan̄ naabm Isa al-Masige lee tɛd̄ se, ɔl jeege teecŋno ute jee kɔɔŋʒɛ tuun taalɔɔno do danʒalge tu ey lɛ do raagge tu; naadɛ baado tɔndɔɔn do dɔobʒɛ tu, taa kən Pier deel deel jaay nirlŋ deebga dɔɔɔ ki se, sɔm maakɔɔ ki se, nam kalaŋ utu 'kɔŋ lapĩa. ¹⁶ Gətn se jeege kuuy kic bo dɛna kən iin̄o maakŋ naanʒɛ tun kən cɛɛ gɛgɛr kən Jeruzalɛm ki, naadɛ baano ute jee kɔɔŋdɛʒɛ ɔɔ jee kən ɔk kɔɔŋ sitange. Gətn se naadɛ paac ɔŋ lapĩa.

**Jee kaan̄ naabm Isa al-Masige k'tɔk k'l'j'ɔmbɔɔn dangay ki*

¹⁷ Do nakge tun tɛd̄ se, *magal jee tɛd̄n sɛrke Raa ki ute *Sadusegen ute naan̄ se, tɛd̄n maak-kilimi ro jee kaan̄ naabm Isa al-Masige tu ɔɔ gətn se naadɛ iin̄o roɔɔ ki. ¹⁸ Gətn

se naade tək ɔmbden dangay ken k'lee k'təkŋ k'təl jeege. ¹⁹ Gaŋ maakŋ nɔɔr ki se, *kɔdn Raa baado tɔɔdn ute kaam taar dangayge se naatn ɔ ɔɔd teecdeno naatn ɔ deekden ɔɔ: ²⁰ «'Baaki daan bɔɔr *Bee Raa ki ɔ 'taadki taargen paacŋ ken ɛd kaaja se jeege tu.» ²¹ Gɔtn se naade took do taar kɔdn Raa ki ɔ tanɔɔriŋ nɔɔriŋ sum ɔ, naade baa daan bɔɔr Bee Raa ki ɔ naade baag dooy jeege gɔtn ese.

Ken *magal jee tɛdn serke Raage tu ute jeenge jaay aan gɔtn naade lee aakŋ mɛtn taar jeege se, naade danɔ magalgen taa bee *Israelge tu ɔ ute jeegen lee aak mɛtn taar Yaudge se, gɔtn se naade tusu ɔ ɔl ɔ k'baa k'tɔɔdo jee kaanŋ naabm Isa al-Masige se naatn maakŋ dangay ki ɔ k'baandeno. ²² Num jee ken j'ɔldɛ naaba taa baa kaakŋ jee dangayge se, naade aan se ɔŋden te eyo. Gɔtn se naade ɔk tɛrl baado ɔŋ jee ɔldeno se ɔ taadfen mɛtn taar nakgen deel se paac ɔɔ: ²³ «Ken naaje jaay j'aan se, k'j'ɔŋ kaam taar dangayge se k'gaasinga gaas ute lɛkerlɛ ɔ jee ken lee bɔɔb jee dangayge se lɛ, daar daar taa-doob ki. Nabo ken naaje jaay k'tɔɔd kaam taara se, j'ɔŋ te nam maak ki eyo.» ²⁴ Ken magal jeegen lee bɔɔb Bee Raa ute magal jee tɛdn serke Raage tu jaay booy taar se, gɔtn se taar naade 'taad tap ɔ jeel eyo. Anum naade tɔnd mɛtn naapa do nakge tun deel se. ²⁵ Gaŋ gɔtn se deb kalanŋ iinɔ daan bɔɔr Bee Raa ki baado taadfen ɔɔ: «'Booyki, bɛrɛ, jeegen naase tək ɔmbdeki dangay ki se, bɔrse naade utu daan bɔɔr Bee Raa ki ɔ daar dooy dooy jeege.» ²⁶ Gɔtn se magal jeegen lee bɔɔb Bee Raa se iinŋ baa ute jeenge tək baandeno ute jee kaanŋ naabm Isa al-Masige se, nabo ute taa tɔɔg eyo, taa naade beer beer jee denge tu ɔ sɔm aden tund te ko cɛrɛ.

**Jee kaanŋ naabm Isa al-Masige naan Yaudge tun *jee kaakŋ mɛtn taarge*

²⁷ Ken jee ken lee boob jee dangay ki jaay tok baano ute jee kaan naabm Isa al-Masige naan Yaudge tun jee kaakj metn taarge se, gotn se *magal debm tedn serke Raa ki teesde o: ²⁸ «Naaje k'gaassen j'oo onten 'dooyki jeege ute ro gaabm se bin ey la? Aakki nakj naase 'tedki se jaayo? Jeege Jeruzalem ki se le, naase 'taad 'dooddekiga paac. Naase 'je aki kol moosn gaabm se 'koozm mindje ki.» ²⁹ Gan Pier ute jee kaan naabm Isa al-Masigen kuuy terlden o: «Bee ki num, nakj ken Raa maakin jen ro ki se bo, j'an ted jaay k'tedn nakj ken jikilimge maakde jea. ³⁰ Naase bo jee ken tup toolki Isa ro kaag ki, gan Raa bubjege, durinoga daan yoge tu, ³¹ oo uun baa ondinga do ji daamin ki, oo tedin naan bo tedga gaar jeege oo Debm Kaajj jeege taa koodn doobo gaan *Israelge tu gen terl maakde, oo Raa aden tool *kusiñdege. ³² Do nakge tun deel paac se, naaje k'saadinge oo *Nirl Salal ken Raa ed jeege tun tookga taarin se, kic bo saada.»

³³ Ken naade jaay booy taar se, maakde taarde piriñ aan goo aki doobo, oo naade je aden toolo. ³⁴ Num gan gaaba kalan naan kod *Parizi, naan maakj Yaudge tun jee kaakj metn taarge se kici oo naan se ron Gamaliel. Naan se debm jeel taad tookj metn Ko Taar Raa gen Yaudge oo gaan Israelge paac aalin maak ki. Naan iin daar naan jeege tun se oo taadden o: «Jee se, ooddeki naatn jaayo.» ³⁵ Ken jee kaan naabm Isa al-Masige jaay j'ood k'teeden naatn sum se, naan taadden o: «Naase genaamgen gaan Israelge, ondko kondoo do nakge tun naase 'je aki tedn do jeege tun ese. ³⁶ 'Jeelki, goor goor ara sum bo, gaaba kalan k'danjin Tedas. Naan se ted ron aan goo debm k'jeel jeel gotina ol gaabge baa baa nakj kaar-oo se baa metin ki. Gotn k'toolin sum se, gaabgen metin ki se aan wookoo oo naabde se le daara. ³⁷ Ter kaad ken magal jee taa naan *Rom ki jaay iin taa medn jeege se, naan ken se, gaaba kalan kod

Galile k'darjɪn Judas se, naan kic tɛd jeege dɛna bãa mɛtɪn ki. Kɛn naan jaay k'tɔɔlɪn se, jee mɛtɪn naan ki se kic bõ aan wɔɔkɔ. ³⁸ Bɔ̃rse, maam m'je m'asɛn taada: ɔɔdki dose dɔkɔ ro jeege tun ese, ɔɔndeki naade bãa. Kɛn nakɪ naade tɛd se jaay gɛn jikilimge sum lɛ, utu 'daar kalɪn ki. ³⁹ Num, kɛn nakɪ naade tɛd se jaay gɛn Raa lɛ, naase aɔ̃ki kɔɔn dãar eyo! ɔɔndki kɔndɔ, sɔm bãa naase aki tɛdn jee taamooy Raage!» Gɔtn se naade took uun taarɪna. ⁴⁰ Naade ɔl k'darj k'baano ute jee kaan naabm Isa al-Masige se ɔɔ gɔtn se naade ɔl j'ɔndden ute mɛɛjɛ ɔɔ gaasde ɔɔ j'ɔnte taadn ro Isa *al-Masi se nam ki, ɔɔ bin jaay bõ naade tɔɔd tɔlde. ⁴¹ Kɛn jee kaan naabm Isa al-Masige jaay teeco gɔtn ese se, maakde-raap sakan taa Raa se ɔɔnde naade se jee aɔ̃ kaasiɔn gɛn dabar taa Isa. ⁴² Ute naan se kic bõ, bii-raa daan bɔ̃ɔr *Bee Raa ki ɔɔ maakɪ beege tu se, naade daayum lee dooy jeege ɔɔ taaddɛn Labar Jigan gɛn Isa se jeege tu. ɔɔ jeege se, naade lee taaddɛn ɔɔ: Isa se bõ, al-Masi.

6

*Maakɪ jeege tun maakɪ *egliz ki se k'bɛɛr k'tɔɔd jeege cili gɛn tɛdn naaba*

¹ Anum kaad kɛn se jee aalga maakde do Isa *al-Masi ki se ziid tɛd dɛna, bãa ute naande. Num ganj maakde ki se, Yaudgen taad taar Grek se taad naan ki ro Yaudge tun taad taar naande mala se. Taa aanga gɔtn k'nigɪ naka mɛnd-daayge tu se, mɛnd-daaygen taad taar Grek se, k'lee k'dirigde dirigi. ² Gɔtn se *jee kaan naabm Isa al-Masigen sik-kaar-di se, darj tus jee aalga kaal maakde do Isa al-Masi ki se paac ɔɔ deekden ɔɔ: «Naaje se j'kɔɔn kɔɔn gɛn taadn taar *Raa jeege tu jaay bõ k'baa lee nigɪ nakɪ kɔɔɔ jeege tu eyo. ³ Taa naan se gɛnaamge, maakse ki se 'bɛɛr 'tɔɔdki gaabge cili kɛn jeege aalde maak ki ɔɔ maakde dooc te *Nirl Salal ɔɔ jee jeel-taara. Bin se naaje jee kaan naabm

Isa al-Masige se, naabm se j'adesin̄ kən̄ kaam jide. ⁴ Ɔ naaje se ɛ j'kən̄ roje paac gen keem Raa ɔ gen taadn̄ taar Raa jeege tu.»

⁵ Jee aalga kaal maakde do Isa al-Masi ki ken tus gətn̄ ese paac se, took do taarde ki se. Gətn̄ se jaay naade beer ɔd̄ Etien; naan̄ se debm̄ ken̄ aal maakin̄ paac do Raa ki ɔ maakin̄ dooc ute Nirl Salal. Naade beer tɔd̄o Pilip, Prokor, Nikanor, Timon, Parmenas ɔ Nikolas ken̄ kɔd̄ Antios̄ ken̄ tɛd̄ga rən̄ kɔd̄ Yaudge se kici. ⁶ Jee tus gətn̄ ese baano ute jee gen k'beer k'tɔd̄den̄ cili se naan̄ jee kaan̄ naabm̄ Isa al-Masige tu ɔ naade eemden̄ Raa ɔ tɔnd̄den̄ jidege dode ki.

⁷ Naan̄ ken̄ se, jee aalga kaal maakde do Isa al-Masi ki se, taad̄ wɔk̄ taar Raa se jeege tu. Ɔ jee ken̄ jaay aalga kaal maakde do Isa al-Masi ki se ziid̄ tɛd̄ dena maakɲ geger̄ ken̄ Jeruzalem̄ ki. Gətn̄ se, *jee tɛd̄n̄ serke Raage tu se kic dena baado took aal maakde do Isa al-Masi ki.

Jeege baado kəkɲ Etien

⁸ Etien se, Raa tɛd̄inga beɛna ɔ ɛd̄inga tɔɔɔ gen tɛd̄n̄ nakgen̄ deel doa ute nakɲ-kɔɔbgen̄ magal magala naan̄ jeege tu. ⁹ Gaɲ do nakge tun naan̄ tɛd̄ se bii kalan̄ Yaudgen̄ iino geger̄ ken̄ Siren̄ ki ute kengen̄ iino geger̄ Alekzandri ki, naade lee tus tus maakɲ *bee ken̄ Yaudge lee tusn̄ maak ki se. Bee se k'dan̄in̄ *Bee Yaudgen̄* j'ɔd̄den̄ga kɔd̄ dode maakɲ bul ki ɔ naade lee tum̄ ute Yaudgen̄ iino taa naan̄ Silisi ki ute gen Azi ki. Gətn̄ se naaden̄ jee gɔtɔ kaam sɔ se paac baag naajn̄ ute Etien, ¹⁰ ɔ taar jaay *Nirl Salal ɔlin̄ naan̄ taadden̄ se, taar naade 'kən̄ jaay an̄ tɛrl tap ɔ, naade ɔɲ eyo, taa jeel-taar Etien se, Nirl Salal ɔ ɛd̄in̄.

¹¹ Aan̄ gɔɔ taar naade an̄ tɛrl kic ɔ ɔɲ ey se, gətn̄ se naade goon̄ ba rejo jee taar-kɔɔbge ɔ naade paac baado taad̄ ɔ: «Naaje se k'booyga te bije taar ken̄ jaay Etien lee taad̄ taar inḡ kus ro *Musa ki ɔ ro Raa ki se.» ¹² Gətn̄ se

naade ɔs metn jeege dena, metn magal taa bee Yaudge ute metn jee jeel taadn tɔɔkɔ metn Ko Taar Raage tu ɔ naade baado ɔkina ɔ baansin naan Yaudge tun *jee kaakɔ metn taarge. ¹³ Gɔtn se naade taad taar-kɔɔbɔ ro Etien ki daala ɔ: «Aakki gaabm daar se, naan ɔo debm ken lee taad taargen inɔ kus ro *Bee Raa ki ɔ ro *Ko Taar ken Raa ɛdo Musa ki.» ¹⁴ Naade taad ɔ: «Naaje se k'booyga booy ute bije ken naan deek ɔ Isan kɔd Nazaret se utu an tɔɔkɔ ute Bee Raa se naata ɔ ro nakge tun Musa dooyjeki se ɛ, naan utu an tɛrl 'tɛdn kuuy.» ¹⁵ Ken jee paacɔ inɔ maakɔ bee ken Yaudge lee aakɔ metn taarge se, naade paac ɔnd kaamde tenen Etien ki ɔ naade aak daan kaamin se tec aan gɔɔ daan kaam *kɔdn Raa.

7

Etien taad taara naan Yaudge tun *jee kaakɔ metn taarge

¹ Gɔtn se *magal debm tɛdn serke Raa ki tɔnd metin ɔ: «Taar k'taad roi ki se, met ki ne?» ² Etien tɛrlɛn ɔ: «Bubumge ute genaamge, udki bi jiga do taar ken m'asen taad se. Kaad ken *Abraam utu inɔ king taa naan ken Mezapotami ki se, naan ken se naan taad te taa dɛetn gɛger ken Aran ki ey ɔrtɔ, gɔtn se ɔo *Raa te magalin teec naanin ki, ³ naan deekin ɔ: *Iin* ɔn naanji ute taasige ɔ 'baa taa naan ken maam m'ai taada.* ⁴ Gɔtn se Abraam iin ɔn taa naan Kaldege ɔ baa inɔ Aran ki. Ken bubin jaay ooy se, Raa deekin ɔ: «Iin ɔn gɔtn ese,» ɔ naan iin baa inɔ taa naan ken ɔorse naase utu inɔki maak ki se. ⁵ Ken naan jaay aan gɔtn ese, Raa taadin ɔ utu an kɛdn taa naan ese ɔ naan se 'kɔɔpm metjilin ki. Gan kaad ken se gɔtɔ ɔkɔ kic ɔo, Raa ɛdin te eyo ɔ gɔtn naan an kɔsn metin kic ɔo gɔtɔ. Ter naan ken se, Abraam goono kic ɔo ɔk eyo. ⁶ Raa

* 7:3 Aak Jɛn 12.1.

taadin̄ ð: Metjilin̄ se utu baa king taa naan̄ jeege tu ð jee se utu aden̄ tēdn̄ bulu ð aden̄ dabar gen̄ baara kaar-ðð.†
 7 Gaŋ jeegeen utu aden̄ tēdn̄ bulu se, Raa deek ð: *Jee se, maam m'utu m'aden̄* kəjn̄ bəərə dode ki ð ken̄ nakgen se jaay deelga num, metjili se utu ade teecn̄ maakŋ naan̄ ken se ð utu ade baa am lee keem gətn̄ ara.‡ 8 Gətn̄ se *Raa dək ute Abraam taadin̄ ð ŋ'əj pəndə§. Bin bo Abraam oojŋ goonin̄ Isaka ð ken̄ Isaka jaay j'oojin̄ ək bii marta se, naan̄ əjin̄ pəndə. ð Isaka kic bo əjn̄ pəndə goonin̄ *Yakub ki ð Yakub təj pəndə gəniŋge tun gaabgen sik-kaar-dio. Naade se bo bugjege.

9 «Gətn̄ se bugjege se tēd̄ maak-kilimi ro gənaade Yusup ki ð naade ək baa dugin̄ ji jeege tu ð jee se uun̄ baansin̄ Masar ki. Gaŋ Raa se utu te naan̄a, 10 ð naan̄ ədin̄ naatn̄ maakŋ nakge tun əŋ ken̄ aan̄ doŋ ki se paac. Naan̄ edin̄ jeel-taara ð tēdin̄ tēd̄ debm̄ metekē ð Gaar magal gen̄ Masar se aakin̄ se təolin̄. Taa naan̄ se bo, naan̄ ədin̄ magala taa naan̄ Masar ki ð ənin̄ beən̄ paac kaam jin̄a. 11 Gaŋ cəkə se, bo end̄ taa naan̄ ken̄ Masar ute magalin̄a ð maakŋ taa naan̄ *Kanan ki kici. Bo se təol dabar jeege dēna ð bugjege se je nakŋ kəsə kic bo əŋ eyo. 12 Ken̄ Yakub jaay booy j'ə ð nakŋ kəsə utu Masar ki se, deet se naan̄ əl bugjege gen̄ baa dugŋ nakŋ kəsə. 13 Ter naan̄ əlden̄ gen̄ k-dige ð naan̄ ken̄ se, Yusup tēd̄ gənaange aak jeelin̄a ð gətn̄ se sum bo, k'baa k'taad̄ metjil Yusup se Gaar magal ken̄ taa naan̄ Masar ki se. 14 Yusup əl dan̄o bubin̄ Yakub ken̄ in̄g taa naan̄ Kanan ki ð naan̄ baado ute jeengen̄ maakŋ beən̄ ki paac, ð naade paac se jeege sik-cili-kaar-mii.

15 «Ken̄ Yakub jaay booy se, naan̄ iin̄ baa ute jee maakŋ

† 7:6 Aak Ekz 3.12. ‡ 7:7 Aak Jēn 15.13-14. § 7:8 *Kəjn̄ pənd̄ ara se bo, kese nakŋ kaakŋ jeel ken̄ taad̄ ð *Raa dəkga ute Abraam.

been ki paac taa naan Masar ki. Naan ute bugjege se, naade ting gɔtn ese bini ooy maak ki. ¹⁶ Yodege se, naade tɔs baanden gegɛr ken Sicem ki ɔɔ ɔbaa tɔlden maakɲ iib ken Abraam dugiɲ ji gaan Omorge tu ute pudda taa naan Sicem ki se.

¹⁷ «Aan gɔɔ kaadɲ taar ken Raa taad Abraam ki aan kaan doobiɲ ki se, jeejegen iɲg taa naan Masar ki se, dir ziid tɛdga dɛna. ¹⁸ Naade ting bini aan do gaar ken kuuy gen Masar ken jeel Yusup eyo. ¹⁹ Gaar se, naan deb pitini ɔɔ dɛrlo jeejege. Naan dabardeno ɔɔ tɛdden utu taa tɔɔgɔ ɔɔ ɔlden naade bini ɔɲ gɛndege naatɲ taa 'kooyo.

²⁰ «Kaad ken se ɔɔ, j'oojɲ *Musa. Naan se goon aak bɛɛ ken tɔɔl Raa ki. Naan ting ɔɛe bubɲ ki se laapa mɔtɔ. ²¹ Ken bubɲ ute koɲ jaay ɔbaa ɔndiɲo naatɲ ɔɔ resɲo se, gɔtn se goon Gaar magal Masar ki ken mɛnda se, ɔbaa ɔɲiɲa. Naan uun ɔbaansɲ been ki ɔɔ ɔkiɲ kaadɲ ki aan gɔɔ goonɲ mala. ²² Musa k'dooyɲ ute nakgen jee Masar ki jeel paac se, ɔɔ naan tɛd debm jeel-taara ɔɔ jeel tɛdɲ nakgen jiga jiga.

²³ «Ken Musa jaay ɔbaariɲ aas si-ɔɔ se, naan uun doa gen ɔbaa kaakɲ gɛnaangen, gaan *Israelge. ²⁴ Ken naan jaay iɲ ɔbaa kaakɲ gɛnaangen gaan Israelge se, naan ɔɲ kɔd Masar dabar dabar gɛnaan kɔdɲ Israel. Gɔtn se naan ɔbaano naaka, oociɲ mɛtiɲa ɔɔ tɔnd tɔɔl ute kɔdɲ Masar se. ²⁵ Bin se Musa saap ɔɔ tɛdɲ bin sum ɔɔ, gɛnaangen gaan Israelge se 'jeele, naan se Raa ɔɔ ɔliɲo taa adɛn kɔɔdɲ dode. Num gaɲ naade se ɔɲ jeel ɔk te mɛtiɲ eyo. ²⁶ Mɛtbeenki se, naan ɔɲ gɛnaangen gaan Israelge dio tɛd tɛd taara ute naapa. Gɔtn se naan je adɛn tɛdɲ num naade kɔkɲ taasa ute naapa deekden ɔɔ: «Mɛdumge, naase lɛ 'gɛnaa naapge, num gen di jaay naase 'tɛdki taara ute naapa se?» ²⁷ Num gaɲ debm ken dabar dabar debɲ se ɔt ɔl Musa naatɲ ɔɔ deekiɲ ɔɔ: «Naai se, ken ɔndi magala gen koɲɲ ɔɔɔɔ doje ki tap ɔɔ,

naŋa? ²⁸ Lɔ naai 'je am tɔɔl aan gɔɔ ken terko naai 'tɔɔlo kɔɔf Masar se lɛ?*' ²⁹ Ken Musa jaay booy taar se, naan̄ beere ɔkiŋa ɔɔ naan̄ iin̄ aan̄ ba a in̄g taa naan̄ Madian ki aan gɔɔ cɛkɛ. Ɔɔ gɔtn naane se bo, naan̄ toojo gaangen gaabge dio.

³⁰ «Ken naan̄ jaay ting aas baara si-sɔɔ se, bii kalaŋ naan̄ iin̄ ba do kɔɔf-baar cɛɛ ko ken k'dan̄in̄ Sinai ɔɔ gɔtn se Raa teecin̄ naan̄in̄ ki aan gɔɔ *kɔɔfn̄ Raa ɔɔ naan̄ aakin̄ se aan gɔɔ rɔɔŋ poodo ɔk kɔk maakŋ ji kaag ki.

³¹ «Ken Musa jaay aak rɔɔŋ poodo ɔk maakŋ ji kaag ki ɔɔ ji kaag se ɔs ey se, naan̄ aak se ɔkin̄ taaf eyo. Gɔtn se naan̄ iiko gɔɔrɔ taa an̄ kaakŋ kɔkɔ. Gaŋ naan̄ booy mind Meljege Raa ken taad̄in̄ ɔɔ: ³² Maam bo m'Raa gen bugi, Abraam, Isaka ɔɔ Yakub.† Gɔtn se, naan̄ nirlin̄ teece ɔɔ rɔɔŋ poodn̄ ken ɔk kɔk maakŋ ji kaag ki se kic bo, naan̄ je an̄ kaak eyo. ³³ Gɔtn se Meljege Raa deekin̄ ɔɔ: 'Tɔɔdn̄ ute saai jei ki se naatn̄, taa gɔtn naai 'daar se, naan̄ gɔtn *salal.‡ ³⁴ Deere, kɔɔdn̄ yɛɛbm jeemge jaay lee ɔɔf yɛɛbde Masar ki se, maam m'aakga ɔɔ daayden naade in̄g daay deŋ deŋ se kic bo, maam m'booyga. Ɔɔ m'bɔɔy m'baado se taa m'je m'aden kɔɔdn̄ dode. Ɔɔ boŋse naai iin̄ baado, maam m'je m'ai kɔli taa naan̄ Masar ki.§»

³⁵ Ter Etien taadden daala ɔɔ: «Musan ken gaan Israelge ɔɔf undin̄ jaay deekin̄ ɔɔ: Naai se ken ɔndi magal gen koŋŋ bɔɔrɔ doje ki tap bo naŋa?*' Naan̄ se bo ken Raa ute doobm kɔɔfn̄ Raa teecin̄ naan̄in̄ ki maakŋ ji kaag ki se bo, ken tɛdga magalde ɔɔ debm kɔɔdn̄ dode. ³⁶ Musan ese bo ɔɔdden naatn̄ taa naan̄ Masarge tu ute nakŋ-kɔɔbge ɔɔ ute nakgen deel do ken naan̄ tɛdo. Ter naan̄ tɛdo nakŋ-kɔɔbge kaaf ken naan̄ gaan̄deno Baar Aace ute ken naade tingo

* 7:28 Aak Ekz 2.14. † 7:32 Aak Ekz 3.6. ‡ 7:33 Aak Ekz 3.6. § 7:34 Aak Ekz 3.5, 7, 8 ɔɔ 10. * 7:35 Aak Ekz 2.14.

do kəɗ-ɓaar ki ɓaara si-səɔ se kici. ³⁷ Musan ese ɓo kɛn tɛr taado gaan Israelge tu daala ɔ: *Raa utu aseno* bɛɛr kɔɔɗn maakɲ genaasege tu se, deb kalaɲ kɛn utu 'tɛɗn debm taad taar teeco taar Raa ki aan gɔɔ maama.† ³⁸ Musan se ɓo, kaad kɛn gaan Israelge tus do kəɗ-ɓaar ki se, debm kɛn ɗaar daan ɓugjege tu ute kɔɗn Raa kɛn ɗaar taadiɲ do ko kɛn Sinai ki. Naan ɓo debm kɛn Raa taadiɲo taargen ɛɗ kaaja jaay naan ɓaado taadjesiɲki se. ³⁹ Num gaɲ ɓugjege se baate tookɲ kuun taariɲa, ɔ naade ɔɗ undiɲa. ɔo maakɲ maak-saapɗe ki se, naade je kəkɲ tɛrl Masar ki. ⁴⁰ Gətn se naade taad *Aarun ki ɔ: 'Tɛɗjeki raagen kɛn 'lee naanjege tu taa Musan kɛn ɔɗjekiɲo naatn maakɲ taa naan Masar ki se lɛ, ɗim jaay aaniɲ don ki se, naaje j'ondki te metiɲ eyo.‡ ⁴¹ Kaad kɛn se, naade ɔy ɗaap naka tec aan gɔɔ goon maraɲa. Naade ɓaado tɔjiɲ *serke naaniɲ ki ɔ nakɲ naade tɛɗiɲ ute jiden ese ɓo, naade den ute maak-raapo aan gɔɔ raade. ⁴² Gətn se, Raa tɛrlɗen naaga ɔ rɛs ɔɲɗen naade lee eem nakgen Raa tɔɲɗɗen maakɲ raa ki gen wɔɔr gətɔ se. Kɛse aan doobiɲ ki aan gɔɔ taar kɛn k'raaniɲ maakɲ Kitapm gen jeege tun taad taar teeco taar Raa ki kɛn ɔ:

*Gaan Israelge, daagen naase 'tɔjkiɲo serke maakɲ ɓaarge
tun si-səɔ do kəɗ-ɓaar ki se,
naase 'tɔjiɲkiɲo maam ki ne?*

⁴³ Gətɔ! Naase 'lee 'tuunkiɲo ɓee maragsen k'ɗaniɲ Mələk ɔ 'lee 'tuunkiɲo nakɲ kɛn tec aan gɔɔ k-diji gen maragsen k'ɗaniɲ Rapan;

*nakgen kɛn naase 'tɛɗiɲki ute jisegen se ɓo tɛɗsenga
raasegen naase 'lee ɛrgki naande ki.*

*Taa naan se ɓo, maam m'utu m'asen tuur kəl naan taa naan
Babilon ki naane.§»*

† 7:37 Aak Dt 18.15. ‡ 7:40 Aak Ekz 32.1, 23. § 7:43 Aak Am 5.25-27.

⁴⁴ Ter Etien taad̄ ɔ: «Ken bugjege tingo do kɔf-baar ki se, naade ɔk *kɔrɔr gɔtn ken naade lee dɔɔdn ute Raa. Kɔrɔr se Musa daapiŋ aan gɔɔ ken Raa taadiŋo ɔɔ naaŋ tediŋ tec aan gɔɔ ken naaŋ aako gɔtn Raa ki se ra ra. ⁴⁵ Gaŋ bugjege se, bee se naade ɔŋiŋ gendege tu ɔɔ gendege se bee se naade tuun baan ute naade ɔɔ kaad̄ ken se Jɔsue bo naande. Naade end maakŋ naaŋ ken melinge Raa tuurde naatn ɔɔ ɔlden naade cirde. Bee se iŋg daande ki bini aan do Gaar *Daud ki. ⁴⁶ Raa se maakiŋ raap do Daud ki ɔɔ Daud se tɔnd mɛtn Raa ɔɔ ŋ'an̄ kɔŋiŋ naaŋ aŋ kɔbm bee naaŋ Raa gen Yakub se. ⁴⁷ Num gaŋ bee ese se gooniŋ Salomon bo baado iŋiŋa. ⁴⁸ Gaŋ Raa Taaro se beegen ken jikilimge bo ɔb te jide se, naaŋ iŋg maak ki eyo. Aan gɔɔ taar ken Raa taado maakŋ Kitapm debm taad̄ taar teeco taar Raa ki, ken ɔɔ:

⁴⁹ *Maakŋ raa se gɔtn ken maam m'iŋg m'ɔsn gaara ɔɔ do naaŋa le gɔtn tɔɔbm jɛma.*

Bee naase amki kɔb tap bo bee tec ɔɔ di?

ɔɔ gɔtn jaay am kaasn m'an̄ jamak bo gayo?

⁵⁰ *Nakgen baa se paac se, maam bo m'tediŋ ute jim ey la?** »

⁵¹ Ter Etien taadden daala ɔɔ: «Naase le jee naaŋi taarge ɔɔ bi se le booy taar eyo ɔɔ maakse le, mɔŋgɔ. Naase le 'tecki bubsege ɔɔ taar *Nirl Salal taadsen le, naase 'tookki do ki eyo. ⁵² Jeegen taado taar teeco taar Raa ki do dɔkiŋ se, bugsege lee dabardenoga. Naade tɔɔlo jee ken taado bii kaan *al-Masi Debm Daan ki se. Ken naaŋ jaay aan se, naase ɔɔd̄ undiŋki ɔɔ ɔk tɔɔliŋki. ⁵³ Raa taadseno *Ko Taar ken naaŋ edo Musa ki se utu doobm kɔdn Raage, num gaŋ Ko Taariŋ se naase 'took iŋgki te do ki eyo.»

Etien k'tund k'tɔliŋ ute koa

* 7:50 Aak Eza 66.1-2.

⁵⁴ Kɛn Yaudgen *jee kaakɲ metn taarge jaay booy taar Etien taad bin se, maakde taarde pirin̄ aan gəw̄ dɔɔbɔ. Gətn se naade dɔɔn̄ taardege ɔɔ iin̄ ro Etien ki. ⁵⁵ Gaɲ Etien, kɛn maakin̄ dɔoc te *Nirl Salal se, uun kaamin̄ aak maakɲ raa ki tenin̄ ɔɔ naan̄ aak *nookɲ Raa wɔɔr gətɔ kɛlɛɲ ɔɔ aak Isa daar daar do ji daam Raa ki. ⁵⁶ Naan̄ deekden ɔɔ: «'Booyki! Maam m'aak maakɲ raa ɔɔd waɲ ɔɔ m'aak *Goon Deba se daar daar do ji daam Raa ki.» ⁵⁷ Kɛn naade jaay booy taar se, gətn se naade tɔɔd tɔɔy makɔnɔ ɔɔ turum bidege. Ter naade iin̄ taa naapm paac baado oociɲa. ⁵⁸ Gətn se, naade ɔk teecɲsin̄ naatn maakɲ gɛgɛr kɛn se ɔɔ baagin̄ tund te koa taa an̄ tɔɔlɔ. Jeegen saadge se tɔɔd kal magaldege ɔɔ baado ɔmbin̄ metn jɛ goon kɔd ki kalaɲ k'danin̄ Sɔl.

⁵⁹ ɔɔ kaad kɛn naade daar tundin̄ tund te ko se, Etien taad ɔɔ: «Mɛlum Isa, kom se ɔkin̄ kaam ji.» ⁶⁰ Gətn se naan̄ ɛrg naan̄ ki ɔɔ ɔɔd ɔɔy makɔnɔ ɔɔ: «Mɛluma, *kusin̄ naade tɛd rom ki se, 'tɛddɛn kaldɛ.» Kɛn Etien jaay taad taar se aas sum ɔɔ, gətn se naan̄ ooyo.

8

¹ Sɔl took do taar jeege tun tɔɔl Etien se.

Jeege dabar jee aalga kaal maakde do Isa *al-Masi ki

Bii kɛn se sum ɔɔ, *eglizn̄ maakɲ gɛgɛr kɛn Jeruzalem ki se, k'baagdɛn dabar dɛna. Jee Raagen paacɲ gətn ese se aan̄ wɔɔk baa taa naan̄ gen̄ Jude ki ute gen̄ *Samari ki ɔɔ ɔɔp *jee kaan̄ naabm Isa al-Masige sum ɔɔ Jeruzalem ki. ² Jee kɛn ɔk taar *Raa ɔɔn̄ se, kɛn naade jaay baa duubo Etien se, naade tɔɔy dɔɔk taara ɔn̄ eyo. ³ Gaɲ Sɔl se je eglizn̄ kɛn Jeruzalem ki se 'tɛdn̄ gətɔ. Naan̄ baa bɛe ute bɛa tɔko mɛndge ute gaabgen aalga kaal maakde do Isa al-Masi ki se ɔɔ baado ɔmbɛn danɲay ki.

Pilip baa taadn̄ Labar Jiga gen̄ Isa se *Samari ki

⁴ Jeegeen wook se, naade baa lee maakɲ naanɲe tun kaam ara kaam ara ɔ naade taad Labar Jiga gen Isa se jeege tu. ⁵ Ken Pilip jaay booy aan maakɲ geger ken kalaɲ bini taa naanɲ Samari ki se, naanɲ baa taadɔen taar gen *al-Masi se jeege tu. ⁶ Jee den se paac taa naapki took uun taar Pilip, taa naade booyga maan nakɲ-kɔɔbm ken naanɲ lee ted se ɔ naade mala kic aakiɲga ute kaamde. ⁷ Gɔtn se sitange dena teec ro jeege tu ɔ ken naade teec teec se tɔɔf tɔɔy makɔɲɔ ɔ jee kɔɔɲ sitange se ɔɲ lapi. Gɔtn se jee k-runɲuyge ute jee cɛkɛdɛge dena ɔɲ lapi kici. ⁸ Taa naanɲ se bo, jee ken maakɲ geger ken ese se, maakde raap den aak eyo.

⁹ Kaad ken se gaaba kalaɲ utu tiɲg maakɲ geger ken ese tap ɔ gaabm se ronɲ Simon. Naanɲ se, do dakiɲ tap bo naanɲ debm kɔrdɔ ɔ iɲga num ted nakgen ken jee Samari ki aak kic ɔkden taad eyo. Naanɲ ted ronɲ aan gɔɔ debm k'jeel jeel gɔtiɲa. ¹⁰ ɔnd do gaange tun seeme bini aan do jee magalge tu se, naade paac aaliɲ maak ki. Naade deek ɔ: «Gaabm se bo tɔɔɲɲ Raa mala ken k'daɲiɲ Tɔɔɲɲ Magal se.» ¹¹ Simon jaay baag tedn kɔrdiɲ sum se, daaniɲ dɔkga. Ute kɔrdiɲ se, naanɲ iɲga num tedden nakɲ-kɔɔbge ɔ ken naade aak tap bo ɔkden taad eyo ɔ ted jeege paac aaliɲ maak ki. ¹² Num ken naade booy taar Pilipm taadden metn taar gen Gaar Raa ɔ taar gen Isa al-Masi se, gɔtn se mendge ute gaabge took uun taariɲa ɔ naanɲ *batizde. ¹³ Gɔtn se Simon kic bo took aal maakiɲ do Isa al-Masi ki ɔ naanɲ kic k'batiziɲa ɔ gɔtn se, naanɲ ɔk metn Pilip tec. Ken naanɲ jaay aak nakɲ-kɔɔbge ute nakgen deel do ken Pilip lee ted se, naanɲ aak tap bo ɔkiɲ taad eyo.

¹⁴ Ken *jee kaanɲ naabm Isa al-Masigen Jeruzalem ki jaay booy j'ɔ jee Samari ki kic took uunga taar Raa se, naade ɔldeno Pier ute Jan. ¹⁵ Ken naade jaay aan se, naade tɔnd metn Raa taa jee Samari ki ken aalga kaal maakde do Isa al-Masi ki se taa Raa aden kedn *Nirl Salal, ¹⁶ taa maakde

ki se nam kalaŋ tap bo oŋ te Nirl Salal ey borta, num naade se k'batizde bo ute ro Meljege Isa sum. ¹⁷ Gətn se Pier ute Jan baagdən tond jide do jee Samari ken aalga kaal maakde do Isa al-Masi ki se o naan ken se sum bo, naade oŋ Nirl Salal.

¹⁸ Ken Simon jaay aak jee kaan naabm Isa al-Masigen tond jide do jeege tun aalga kaal maakde do Isa al-Masi ki jaay Raa edden Nirl Salal se, gətn se Simon taad Pier ki ute Jan ki o aden kedn gurs. ¹⁹ Naan taadden o: «Edumkiro təoŋ se kici, taa debm jaay ken maam m'ondga jim don ki num, 'kəŋ Nirl Salal bin kici!»

²⁰ Gaŋ Pier terlin o: «Naai ute gursi se, oŋ Raa asen kutn kap, taa maaki ki se naai saap o ute gursi se sum bo naai 'kəŋ dugŋ nakŋ ken Raa ed jeege tu cer se! ²¹ Maakŋ naab ken ese se, naai bedi gəto ute naaje, taa maakŋ naai naan Raa ki se, ted nakŋ ute doobin eyo. ²² Nakŋ naai 'ted jig ey se, naai oad doi ro ki naatn o tond metn Raa. Bin sum bo səm daan Raa utu ai təl *kusiŋigen maaki ki se. ²³ Taa maam m'aaki naai se o nakge paac se tedn gen naai, o naai se oŋga bulu gen tedn kusiŋa.» ²⁴ Pier ute Jan se, Simon terlden o: «Naase mala 'təndki metn Raa taa maama, taa nakŋ naase 'taadki se 'kaan dom ki eyo!»

²⁵ Ken Pier ute Jan jaay taado nakŋ ken naade aako o booyo gətn Isa ki o taada taar Raa jee Samari ki jaay aas se, naade ok terl Jeruzalem ki. Ken naade baa baa se, maakŋ naan Samarige tun ute denin se, gətn naade aal maak ki paac se, naade taadden Labar Jiga gen Isa.

*Pilip dood ute kod *Etiopi*

²⁶ Ken nakgen se jaay deel se, *kodn Raa kalaŋ taad Pilip ki o: «Iin 'baa kaam kaam booyo ken gətin kod-baara ken doobm ken iin Jeruzalem ki jaay booy baa Gaza ki se.» ²⁷ Gətn se Pilip naar iin baa. Ken naan baa baa se,

naaṅ uun kaamiṅ aak magala kalaṅ, kəḍ Etiopi əḍ naaṅ se kaasi*. Əḍ Neel gen jee Etiopi ken k'daṅiṅ Kandas se, naaṅ əṅiṅ maaliṅ paac kaam jiṅa əḍ naaṅ bo debm ken aakiṅ do maalinge tu se. Naaṅ iṅgo Jeruzalem ki se gen keem Raa. ²⁸ Ken naaṅ terl baa baa se, naaṅ ook iṅg maakṅ puusiṅ ki əḍ dooy makəṅə taar ken maakṅ Kitapm gen debm taad taar teeco taar Raa ki roṅ Ezayi se. ²⁹ Gətn se *Nirl Raa deek Pilip ki əḍ: «Aaṅ əṅ metn debm puus se.» ³⁰ Gətn se Pilip aaṅ əṅ metn debm puus se, əḍ naaṅ booy gaabm se iṅg dooy dooy maakṅ Kitapm gen debm taad taar teeco taar Raa ki roṅ Ezayi se. Gətn se naaṅ tediṅ təəse əḍ deekiṅ əḍ: «Taar naai iṅg dooyiṅ se tap bo, naai 'jeel ək metiṅ dey la?» ³¹ Gaabm se terliṅ əḍ: «Taar se jaay nam taad təkum te metiṅ ey se, m'aṅ jeel m'əḍ dio?» Gətn se kəḍ Etiopi se taad Pilip ki əḍ: «'Baado ook iṅg cəem ki taa am taad təkṅ metiṅa.» ³² Kəse bo taar Kitapm ken naaṅ iṅg dooyiṅ se əḍ taar se taad əḍ:

*Naaṅ se tec aan gəḍ baatn k'j'ək k'baan gen baa təəə,
əḍ naaṅ aan gəḍ *goon baatn ken j'əṅ bəekiṅ kic təəy ey se,
naaṅ kic bo tec bini taa naaṅ eṅp te taariṅ eyo.*

³³ *Naaṅ se j'aakiṅ aan gəḍ nakṅ cəre əḍ gətn kəṅṅ bəə ki se,
nam tap bo baa te metiṅ ki eyo;*

*əḍ metjil naaṅ se le, nam tap bo məətn taad te taariṅ eyo.
Əḍ do naaṅ ki se kiṅg naaṅ se k'gaṅiṅsiṅga duuku.†*

³⁴ Gaabm se tənd metn Pilip əḍ: «'Mooyum tu, ara se debm taad taar teeco taar Raa ki se tap bo, taad ute naṅa? Ute naaṅ maliṅ ləbu ute nam nam kuuy le?» ³⁵ Gətn se Pilip uun mindiṅa əḍ baagiṅ taadn do taar ken naaṅ dooyiṅ se əḍ ute taar se, naaṅ taadiṅ Labar Jiga gen Isa. ³⁶ Ken naade uun doobo baa baa se, gətn se naade aak

* 8:27 Do dəkṅiṅ se gaaringe se jee lee bəəb mēndge se naade lee təndden kaasi. † 8:33 Aak Eza 53.7-8.

maane ḳ gaabm se taadīn ḳ: «Aaka, bεε j'ḳnga maane! Ne dīm jaay am gaasum am *batiz ey se utu la?»³⁷ [Pilip deekiḳ ḳ: «Ken naai jaay aal maaki do Isa *al-Masi ki num, maam m'ai batizi.» Gaabm se terliḳ ḳ: «Υεε, maam se m'tookga Isa al-Masi se Goon Raa.»][†]³⁸ Gḳtn se naan taad ḳ puus se k'daarīna ḳ naaden di se paac bḳy tεε maakḳ maan ken se ḳ gḳtn se Pilip batiziḳa.

³⁹ Ken naade jaay teeco maan sum se, Nirl Raa uun baan ute Pilip se gam. Gaabm se jaay terl aakiḳ se, aakiḳ naan gḳḳ. Num ken naan jaay uun doobiḳ ba ba se, ba ute maak-raapo. ⁴⁰ Gaḳ Pilip aak kaak se, naan aanga kaam Azḳtḳs ki sum. Maakḳ gεgerge tun naan aalo maak ki paac bini aan maakḳ gεger Sezare ki se, naan taad Labar Jiga gen Isa al-Masi se jeege tu.

9

Isa teec naan Sḳl ki
(NJKN 22.3-16, 26.9-20; Gal 1.1-16)

¹ Gaḳ kaad ken se, Sḳl iḳg bo gen tεdn *kusīna ḳ gen tḳḳ jeeḳen aalga kaal maakde do Melje Isa ki. Gḳtn se naan iīn ba ḳḳ *magal jee tεdn serke Raa ki ² ḳ tḳnd metiḳ ḳ an keḳn maktubm ken an kḳn doobo ḳ ute maktubm se naan 'baa keḳn magalge tun gen maakḳ *bεeḳe tun ken Yaudge lee tusn maak ki maakḳ gεger ken Damas ki. Ute naan se jaay, naan 'kḳḳ doobo ḳ ken jaay ḳnga mendge lḳ gaabgen gam ken aalga kaal maakde do Isa ki se, naan adeno tḳkḳ dḳḳḳ ba Jeruzalem ki.

³ Ken naan ba ba doob ki jaay aan gḳḳr ute Damas se, gḳtn se naan naar aak poodo raap lak lak iīno maakḳ raa ki baado deebiḳ bat. ⁴ Gḳtn se naan bḳy ooc naan ki ḳ booy mind deba daḳiḳ ḳ: «Sḳl, Sḳl, naai tap bo 'dabarum bin

[†] 8:37 Taar se, maakḳ Kitapge tun do dḳkiḳ se, metiḳge maakde ki se gḳḳ.

se gen di?» ⁵ Gōtn se Səl deek ə: «Meluma, naai tap bo naŋa?» Ə mind debm se deekiŋ ə: «Maam bo Isan ken naai 'lee 'dabarum se. ⁶ Gaŋ borse se, naai iin 'baa maakŋ geger ken Damas ki ə gōtn naane se j'ai baa taadn nakŋ naai utu 'tɛda.» ⁷ Gaŋ jee metiŋ ken k'baa tɛl se beere əkde se daar yip əŋ taad taar eyo. Naade booy mind deba nabo aak te meliŋ eyo. ⁸ Gōtn se Səl iin daara ə ken naaŋ jaay əd kaamiŋ se, kaamiŋ əŋ aak eyo. Gōtn se jeunge əkiŋ jiŋ ki jaay bo təəd baansiŋ Damas ki. ⁹ Daan biige tun mətən naaŋ tiŋ se, kaamiŋ lɛ əŋ aak eyo, əs dim eyo ə aay eyo.

¹⁰ Gaaba kalaŋ bin se, roŋ Ananias tiŋg maakŋ geger ken Damas ki. Naaŋ se debm aalga kaal maakŋ do Isa ki kici. Gōtn se Meljege Isa teeciŋ naaniŋ ki ə danŋ ə: «Ananias!»

Ananias took ə: «Əy Meluma!» ¹¹ Meljege Isa terliŋ ə: «Iin 'baa doob ken k'danŋ doobm sɛɛj *Taal* se ə 'baa beɛ Judas ki se, 'kəŋ gaabm ken k'danŋ Səl ken kəd Tars se. Naaŋ utu iŋg gōtn se eemum keeme, ¹² ə aaki aan gəə naai Ananias, end baado əŋiŋa ə naai əndiŋ ji doŋ ki ə kaamiŋ əd aaka.» ¹³ Num gaŋ Ananias terliŋ ə: «Meluma, maam m'booy jeege əsumga maan gaabm se, taa nakgen kusiŋ ken naaŋ lee tɛdiŋ jeeige tun Jeruzalem ki se. ¹⁴ Maam se m'booyga j'ə *magal jee tɛdn serke Raage tu se undiŋga kulu gen baado təkŋ dəkŋ jeeigen gōtn ara.» ¹⁵ Gaŋ Meljege taadiŋ ə: «Ute naaŋ se kic bo, iin 'baa əŋ gaabm se, taa gaabm se maam bo m'beɛr m'ədiŋo. Naaŋ bo debm ken am tɛdn naabuma ə utu 'taadn roma jeege tun Yaudge eyo ute gaardege ə baa taadn gaan *Israelge tu kici. ¹⁶ Maam mala m'utu m'aŋ taadn dubar ken naaŋ utu kəŋ taa maama.»

¹⁷ Gōtn se Ananias iin baa end beɛ Judas ki, əŋ Səl ə naaŋ ənd jiŋ doŋ ki, deekiŋ ə: «Səl genaama, kese Melje Isan ken teecio naani ki kaad ken naai baado baa doob ki

se; naan̄ bo ɔlumo gɔti ki taa kaami kɔɔdn̄ kaaka ɔɔ *Nirl Salal ai ɔooc maaki.»¹⁸ Gɔtn̄ ese sum bo nakge tec aan gɔɔ naagɲ kɛɲj parpa se naar sidɔ kaamin̄ ki ɔɔ gɔtn̄ se kaamin̄ ɔɔɔ aak gɔtin̄ ki. Naan̄ iin̄ ɔara ɔɔ gɔtn̄ se *k'batizina.¹⁹ Ken naan̄ jaay ɔɔɔ ɔɔ aay se, naan̄ ɔɲ tɔɔgɔ gɔtin̄ ki.

Sɔl taad̄ taa *al-Masi maakɲ gɛgɛr ken Damas ki

Gɔtn̄ se Sɔl tingo bii kandum ute jee aalga kaal maakde do Isa al-Masi ki, maakɲ gɛgɛr ken Damas ki.²⁰ Gɔtn̄ ese sum bo, naan̄ naar baag taad̄n̄ jeege tun maakɲ *ɔeege tun ken Yaudge lee tusn̄ maak ki se, deekden ɔɔ: «Isa se, naan̄ bo Goon *Raa.»²¹ Jeege paacɲ lee booy taarin̄ naan̄ lee taad̄den se, taar se ɔkden taad̄ eyo ɔɔ naade taad̄ ute naapa ɔɔ: «Gaabm se bo ken lee dabaro jeege aal kaal maakde do Isa al-Masi ken inḡ Jeruzalem ki se ey la? ɔɔ naan̄ baado tap bo taa anden̄ tɔk dɔɔkɲ baa naan̄ *magal jee tɛdn̄ serke Raage tu ɔaamo?»²² Garɲ Sɔl se, naan̄ bii-raa taad̄ taar Raa baa ute naanin̄ sak sak ɔɔ taad̄in̄ ute maakin̄ paac. Yaudgen Damas ki se, naan̄ taad̄desin̄ tal ɔɔ Isa se naan̄ bo al-Masi. ɔɔ Yaudge se taar naade aɲ taad̄ kic bo jeel eyo.

²³ Gɔtn̄ se Sɔl tingiga bii dena maakɲ gɛgɛr ken Damas ki ɔɔ kaad̄ ken se bo, Yaudge dɔɔk taarde taa aɲ tɔɔɔ. ²⁴ Num garɲ deb kalaɲ baado ɔɔj Sɔl ɔɔ: «Jeege end kend teli gen kuti, taa Yaudge se tinḡ bɔɔb nɔɔrɔ ɔɔ katara taa ɔoobm gen gɛgɛr Damas ki se; naade je aɲ kɔkɲ tɔɔɔ.»²⁵ Garɲ bii kalaɲ nɔɔr se, jee metn̄ Sɔl ki se ɔk ɔaansina, ɔlin̄ maakɲ baar ki magala ɔɔ uun bɔɔyin̄ naatn̄ naagɲ durdur ki.

Sɔl baa maakɲ gɛgɛr ken Jeruzalem ki

²⁶ Ken Sɔl jaay aan Jeruzalem ki se, naan̄ je ɔoobm ken 'tum ute jee aalga kaal maakde do Isa *al-Masi ki, nabo naade se beerin̄ beere, taa ken Sɔl jaay aalga kaal maakin̄ do Isa al-Masi ki aan gɔɔ naade se, naade maakde utu naaj

naaj don̄ ki. ²⁷ Gōtn se Barnabas took əkīna ɔ̄ baansīn naan̄ *jee kaan̄ naabm Isage tu ɔ̄ taadden ɔ̄ ken Səl baa baa Damas ki jaay aan doob ki se, naan̄ aako Məljege ɔ̄ Məljege se taadiño ute taariñ mala. Ter gōtn se naan̄ deekden ɔ̄ Səl Damas ki se, taado taa Isa jeege tu se, aalo don̄ sak beer eyo. ²⁸ Ute taar naan̄ taadden se, gōtn se jee kaan̄ naabm Isage se əkīn cēde ki. ɔ̄ kaad ken se maakŋ Jeruzalem ki se, Səl lee ute jee kaan̄ naabm Isage se kaam ara kaam ara ɔ̄ ute ro Məljege se naan̄ taad taar Raa jeege tu aal don̄ sak beer eyo. ²⁹ Naan̄ iinga num lee taad ute Yaudgen taad taar Grek ɔ̄ daayum lee naaj ute naade nabo naade se je doobm an̄ tɔɔɔ. ³⁰ Ken genaagen doobm Isa al-Masi ki jaay booy taar se, naade ək baan̄ ute Səl se maakŋ geger ken Sezare ki ɔ̄ gōtn naane se, naade ɔliñ baa maakŋ geger ken Tars ki.

³¹ Kaad ken se *eglizn gōtn baa se paac kengen taa naan̄ Jude ki, Galile ki ɔ̄ *Samari ki paac inḡ ute lapia. Naade se ək tɔɔgɔ ro taar Raa ki, beer Məljege tu ɔ̄ *Nirl Salal noogde tɛd den̄ baa ute naande.

Pier ɛd lapia Ene ki

³² Kaad ken se Pier lee daayum maakŋ naange tu kaam ara kaam ara. Bii kalan̄ naan̄ iin̄ baa kaakŋ jee Isagen inḡ maakŋ geger ken Lida ki. ³³ Ken naan̄ jaay aan se, naan̄ ɔŋ gaaba kalan̄ k'run̄guyu k'dan̄iñ Ene tood tood do nakŋ toodiñ ki. Gōtn naan̄ terec k'run̄guyu sum se, əkga baara marta. ³⁴ Gōtn se Pier deekiñ ɔ̄: «Ene, naai se Isa *al-Masi ɛdiga lapia; iini, naai mala 'teel nakŋ toodi!» Gōtn se Ene naar iin̄ daar tal. ³⁵ Jeegen paacŋ inḡ Lida ki ute jeegen paacŋ inḡ taa naan̄ Saron* ki jaay aak nakŋ se, naade took aal maakde do Məlje ki.

* 9:35 Taa naan̄ Saron se naan̄ naan̄ tood patal ɔ̄ ək kaaga kic dena.

Tabita ooyo ወ Pier duriṇa

³⁶ Maakṇ geger ken Japa ki se, ḳk menda kalaṇ bin se, naaṇ aalga kaal maakiṇ do Isa ki ወ mend se roṇ Tabita. (Tabita ute taar Græk se naade danjṇ Dörkas†). Mend se daayum naaṇ tēf bēē jeege tu ወ lee ēf nakiṅge *sērke jee daayge tu. ³⁷ Kaad ken Pier utu Lida ki bört se, Tabita ooc kōṇṇ ወ ooyo. Ken naaṇ jaay ooy sum se, naade roogiṇa ወ uun ook ḃaa aaliṇ maakṇ ḃee ken raan ken j'iiniṇ do naapiṇ ki se. ³⁸ Aan gōṇ Lida gōṇ ute Japa dey se, jee aalga kaal maakde do Isa ki, ken iṅg Lida ki se, booy ወ Pier utu gōtn ese se ወ naade ḳl gaabge dio ḃaa danjṇo deekiṇ ወ: «'Baado ḳṇje keske tu.»

³⁹ Pier naar iinṇ ḃaa ute naade. Ken naaṇ jaay aan se, naade ḳk ḃaansiṇ maakṇ ḃee ken j'aal yo maak ki se. ወ mend-daayge se paac ḃaado ḳṇjṇ ute keeme. Gōtn se naade taadiṇ kaldegen Tabita tōjdēno kaad ken naaṇ utu zēere se. ⁴⁰ Gōtn se Pier deek jeege tun gōtn ese ወ: «K'teec naatn.» ወ ken jeege jaay teec se, naaṇ erg naaṇ ki ወ eem Raa. Naaṇ tērl kaamiṇ aak debm ooyga kooy se deek ወ: «Tabita iini!» Gōtn se naaṇ ወḳd kaamiṇa ወ ken naaṇ jaay aak Pier se, naaṇ iinṇ iṅg ute metiṇa. ⁴¹ Pier ḳl jinṇ ḳkiṇa ወ uun daariṇa. Gōtn se naaṇ danjo jee Raage ute mend-daayge. Ken naade jaay ḃaado se, Pier taadden ወ Tabita se, naaṇ duroga. ⁴² Ken jeegen paacṇ maakṇ geger ken Japa ki jaay booy taar ese se, maakde ki se jeege dēna took aal maakde do Meljege tu. ⁴³ Maakṇ geger ken Japa ki se, Pier tingga dēna gōtn gaab ken debm rujṇ daar k'danjṇ Simon se kici.

10

*Kōdn Raa teec naan Kōrney ki

† 9:36 Dörkas se je deekṇ ወ: aṅgia.

¹ Maakŋ geger ken Sezare ki se, gaaba kalaŋ k'daŋiŋ Korney ɔ gaabm se asgargen kaaru se, naaŋ bo bubde. Naaŋ maakŋ dool asgarge tun k'daŋde Italige. ² Gaabm se ok taar *Raa ɔŋɔ ɔ naaŋ ute jee maakŋ been ki paac se, beer Raa ki. Naaŋ ted bee Yaudge tun jee daayge ɔ daayum naaŋ lee eem Raa. ³ Bii kalaŋ kaadn teger ki se, Korney aak kodn Raa tal tal endo kend been ki ɔ kodn Raa se daŋiŋ ɔ: «Korney!» ⁴ Ken Korney jaay aak kodn Raa se, beer okina ɔ naaŋ taad kodn Raa ki ɔ: «Kese dio, Jaamus?» Kodn Raa terliŋ ɔ: «Keem Raa ken naai lee eeme ute tedn bee ken naai lee ted jeege tu se, Raa dirigiŋ te eyo. ⁵ Borse, ol jeege Japa ki taa ade daŋ Simon ken k'daŋiŋ Pier se. ⁶ ɔ naaŋ utu iŋg bee gaab ken k'daŋiŋ Simon ken debm ruiŋ daara se ɔ gaabm se, naaŋ beena taa baar ki.» ⁷ ɔ ken kodn Raa jaay taad taariŋ aas jaay baa se, gotn se Korney daŋo maakŋ jee tedn naabiŋge tu se, jeege dio ute asgar ken j'ediŋsiŋ kaam jii se, ɔ asgar se, ok taar Raa ɔŋɔ. ⁸ Taar kodn Raa taadiŋ se, Korney taadden metiŋ paac, jaay bo olden k'baa Japa ki.

Pier aak nakŋ iio gotn Raa ki

⁹ Gotn se jee ken Korney olden naaba se iio baa, ɔ metbeen ken naade baa baa doob ki jaay aan goor ute geger Japa se, kaad ken se kaad aanga katara. ɔ naaŋ ken se, Pier ook do bee ki raan gen keem Raa. ¹⁰ Gaŋ gotn se Pier nam bo toolina ɔ je kɔɔ. Kaad ken jaay k'tediŋ ted kɔɔ se, naaŋ naar aak ne dim iio gotn Raa ki. ¹¹ Naaŋ aak maakŋ raa ɔd waŋ ɔ aak naka aan goɔ kala magala k'dookiŋ taariŋ gotɔ kaam ɔɔ ɔ nakŋ se booyɔ bini aan naaŋ ki tak. ¹² Maakŋ nak ken aan goɔ kala se, naaŋ aak napar daage paac: kengen jedege ɔɔ ɔɔ, kengen erg kerge ɔ ute napar yeelge paac. ¹³ Gotn se naaŋ booy mind deba deekiŋ ɔ: «Pier iini, daagen se 'tok 'toɔɔ ɔ ɔɔ.»

¹⁴ Pier terlin̄ ɔ: «A-a Meluma! Gɔtn maam ting tap bo daagen gen kɔs ey se, bii kalaŋ maam m'ɔs te eyo.» ¹⁵ Ter naan̄ booy mind debm se taadin̄ kuuy daala deekin̄ ɔ: «Nakŋ ken jaay Raa tedin̄ tedga jiga se, naai ɔnte kaakin̄ aan gɔɔ nakŋ aak kusu.» ¹⁶ Mind debm ese se taad dɔolin̄ mɔtɔ, jaay bo nakŋ aan gɔɔ kala se terl ook baa maakŋ raa ki gɔtin̄ ki.

¹⁷ Pier, nakŋ naan̄ aak se, deel don̄a ɔ saap metn taar nakŋ se tap bo, naan̄ ɔnd ute metin̄ eyo. Naɔo kaad ken se sum bo, jee Kɔrney ɔldeno se, je je bee Simon ɔ kaad ken se naade aan taa doobm Simon ki. ¹⁸ Gɔtn se naade dan̄ jee maak ki ɔ tɔnd metde ɔ: «Gaabm ron̄ Simon ken k'dan̄in̄ Pier se, utu gɔtn ara ki la?» ¹⁹ Kaad ken Pier jaay utu ing saap saap bɔrtɔ do nakŋ ken naan̄ aako se, gɔtn se *Nirl̄ Salal taadin̄ ɔ: «'Booyo Pier! Gaabge mɔtɔ utu daar gɔtn ese jei jea. ²⁰ Iin̄ bɔoy keske 'baa ɔnde, ɔnte 'naaja ɔ 'baaki kalaŋ taa jee se, maam bo m'ɔldeno gɔti ki.» ²¹ Gɔtn se Pier bɔoy baa ɔj jee se ɔ deekden ɔ: «Maam bo debm ken naase 'jenki se. Num naase 'baakiro gɔtum ki tap bo bee dey la?» ²² Naade terlin̄ ɔ: «Naaje se bubm asgargen k'dan̄in̄ Kɔrney se bo ɔljeno. Naan̄ se debm daan ki ɔ beer Raa ki ɔ Yaudge ute dende paac se, tɔmina. Naan̄ se, bii kalaŋ *kɔdn̄ Raa baado taadin̄ ɔ n̄'ɔl k'baa k'dan̄o Pier ade baa been̄ ki, taa an̄ taadn̄ taar Raa naan̄ 'booyo.» ²³ Gɔtn se Pier baanden beene ɔ ɔndde merte ɔ naade tood̄ iip gɔtin̄ ki.

Pier baa gɔtn Kɔrney ki

Metbeen̄ki Pier iin̄ baa ute naade ɔ genaage kandum ken doobm Isa *al-Masi ken Japa ki se, daan Pier. ²⁴ Metbeen̄ ken kuuy se, naan̄ ute jeenge aan maakŋ geger ken Sezare ki. Gaŋ kɔr naade utu aan te ey se, Kɔrney dan̄o taasinge ute medn̄ donge, naade tus ing aak kaamina.

²⁵ Kaad̄ ken Pier aan jaay end k̄end been se, ḡotn se K̄orney baado d̄oɔd̄iŋa ɔɔ ooc metn̄ j̄eŋ ki aan ḡoɔ debm̄ ken baa keem Raa se. ²⁶ Gaŋ Pier ɔk̄ j̄iŋa ɔɔ uun daarin̄ deekin̄ ɔɔ: «Ŋnte 'tɛd̄n̄ bini; iin̄ raan! B̄ere, maam kic m'debkilimi aan ḡoɔ naai sum.» ²⁷ Pier ute K̄orney jaay end k̄end been se, naade baa baao ɔɔ lee taad̄ taad̄ ute naapa. Ken naade jaay aan se, ɔŋ jeege tusga d̄ena.

²⁸ Ḡotn se Pier deekden̄ ɔɔ: «J̄eelki, maakŋ *Ko Taar Raa naaje Yaudge tu se gaasje ɔɔ j'ŋnte kinḡ ute jeege Yaudge eyo ɔɔ j'ŋnte lee beedege tu. Gaŋ maam se, Raa taad̄umga tal ɔɔ m'ŋnte kaakŋ jee kuuy se aan ḡoɔ jee aak kusu naanin̄ ki. ²⁹ Taa naan̄ se ɓo, ken naase ɔlki jaay k'dan̄umo se, maam naajo te eyo num m'baadoga. B̄orse se 'taad̄umki tu, naase tap̄ ɓo 'dan̄umkiro se taa di?» ³⁰ K̄orney t̄erlin̄ ɔɔ: «B̄orse t̄ɛd̄ga bii m̄oɔo aan kaad̄n̄ do t̄eger ki aan ḡoɔ kaad̄n̄ ara se, maam m'inḡ m'eem keem Raa maakŋ beem ki m'aak kaak bin se, m'aak gaaba kalaŋ daar daar naanum ki ute kalin̄ raap lak lak. ³¹ Naan̄ taad̄um ɔɔ: «K̄orney! Keem Raa ken naai lee eem se, Raa booyiga ɔɔ b̄eɛ ken naai lee t̄ɛd̄ jeege tu se ɛ, Raa dirigin̄ te eyo. ³² B̄orse, ɔl jeege Japa ki, taa ade dan̄ Simon ken k'dan̄in̄ Pier se, taa ade baa ḡotn ara. Naan̄ ute bee gaab ken k'dan̄in̄ Simon ken debm̄ ruj̄n̄ daar ken been̄ taa baar ki se.» ³³ Ḡotn se maam m'naar m'ɔl jeege Japa ki, taa ai baa dan̄a ɔɔ ken naai aanga se, naaje maakje raap aak eyo. Taa naan̄ se, b̄orse naaje k'tusga paac naan̄ Raa ki ɔɔ k'je k'booy taar ken M̄eljege Raa taadio ɔɔ ajen taad̄ se.»

Pier taad̄ Labar Jiga jeege tun bee K̄orney ki

³⁴ Ḡotn se Pier ɛɛp taariŋa deekden̄ ɔɔ: «Deere, maam se m'jeelga Raa se naan̄ b̄eer nam eyo. ³⁵ Gaŋ maakŋ metjil jikilimge tun gay gay kic ɓo, debm̄ ken beer Raa ki ɔɔ t̄ɛd̄n̄ nakgen ute doobin̄ se, naan̄ se ɓo ken t̄ɔɔl Raa ki. ³⁶ Raa

taado taariṅ gaan *Israelge tu doo ute doobm Isa *al-Masi se, naaṅ baanoga te Labar Jiga ken 'kedn tɔɔse jeege tu. Taa Isa se, naaṅ bo Mel jeege paac. ³⁷ Naase 'jeelki nakgen boorse deel taa naaṅ Jude ki paac se, nakgen se baago taa naaṅ Galile ki, kaad ken Jan-Batist taado metn taar *batem ken naaṅ lee batizo jeege se. ³⁸ Naase 'jeelki Raa ken beer doo Isan kodn Nazaret se, edinga tɔɔḡḡ *Nirl Salal. Do naase 'jeelki kici, Isa se leedoga goṭn baa se paac do naaṅ ted beɛ jeege tu do ed lapia jeege tun ken *Bubm sitange takdega tok kaam jina, taa Raa se utu te naana.

³⁹ «Naaje, *jee kaan naabm Isage se, j'aakga ute kaamje do k'booyga ute bije, nakḡ ken naaṅ tedo maakḡ naaṅ Yaudge tu do maakḡ gegeɛ ken Jeruzalem ki se. Naaṅ se bo ken Yaudge ok tup tɔɔlin ro kaag ki se. ⁴⁰ Gaḡ ken ted bii mɔto se, Raa durinoga daan yoge tu do olin naaṅ teec naan jeege tu, ⁴¹ nabo naaṅ se teec te naan jeege tu paac eyo. Gaḡ naaṅ se teec naan naaje ken Raa beer tɔɔdjenoga tɔɔd do dokiṅa taa naaje k'tedn saadinge. Naaje se, ken naaṅ ooy duro se kic bo, naaje j'osoga do j'aayoga ute naana. ⁴² Naaṅ taadjeno do k'baa k'taad Yaudge tu nakḡ ken naaje k'j'aako do k'booyo se do j'aden taadn j'ɔ: Isa se bo, debm ken Raa beer dooḡḡ gen kajḡ booro do jeege tun ooyga kooyo do kengen utu zere. ⁴³ Jee taad taar teeco taar Raa ki do dokiṅ se paac taadoga saadn naana; naade deek do: «Debm jaay aalga maakin do naaṅ ki num, Raa an tɔɔ *kusiṅ se paac naatn.»»

Raa ed *Nirl Salal jeege tun Yaudge eyo

⁴⁴ Kaad ken Pier jaay utu daar taadden taad boɔt sum bo, goṭn se Nirl Salal naar booy do jeege tun paac ing booy booy taariṅ se. ⁴⁵ Yaudgen took aalga kaal maakde do Isa *al-Masi ken baado ute Pier jaay aak nakḡ se, okden taad eyo taa naade aak Raa se jeegen Yaudge ey se kic bo, naaṅ

took eɗɗen Nirl Salal! ⁴⁶ Taa naade booy jee se taad taad taar naan jeegen kuuy ɔɔ tɔɔm Raa ɔɔ: «Raa se, naan debm magal aak eyo.» Gɔtn se Pier taaddɛn ɔɔ: ⁴⁷ «Borse, jee se le, Raa eɗɗenga Nirl Salal aan gɔɔ naaje kici. Ken bin num j'ɔnte gaasdeki gen *batizn maan.» ⁴⁸ Gɔtn se naan taaddɛn ɔɔ: «Jee se k'batizɗe ute ro Isa al-Masi.»

ɔɔ jee ken k'batizɗe se taad Pier ki ɔɔ: «J'ɔɔp j'ing ute naade gen bii kandum.»

11

Pier taad metn taar nakɗ ken deelo Sezare ki genaage tun Jeruzalem ki

¹ *Jee kaan naabm Isa al-Masige ute genaagen doobm Isa *al-Masi ken taa naan Jude ki se, baa booy ɔɔ jeegen Yaudge ey se kic bo booyga taar *Raa ɔɔ took aalga maakɗe do ki. ² Ken Pier jaay ɔk terlo Jeruzalem ki se, Yaudgen doobm Isa al-Masi ki se baado teesiɗa, ɔɔ baagin mooyo. ³ Naade deekin ɔɔ: «Naaje k'booyga j'ɔɔ naai ingoga bee jeege tun Yaudge eyo ɔɔ ɔsoga ute naade!» ⁴ Gɔtn se Pier uun metn taar nakɗ deel se paac, taaddesiɗ tak tak ɔɔ: ⁵ «Bii kalaɗ, maam maakɗ geger ken Japa ki jaay m'eem keem Raa se, maam m'aak naka tal tal iino maakɗ raa ki: nakɗ se magala tec aan gɔɔ kala k'dookin taarin gɔɔ kaam ɔɔ; nakɗ se iin raan bini booy aan naan ki ceem ki. ⁶ Ken maam jaay m'bil m'aakin se, maam m'aak daagen beene, daagen naata, kengen erg kerge ɔɔ yeelge. ⁷ Gɔtn se, maam booy mind deba deekum ɔɔ: «Pier iini, daagen se tɔk, t'ɔɔɔ ɔɔ ɔɔ.» ⁸ Gɔtn se maam terlin m'ɔɔ: «A-a Meluma! Gɔtn maam m'ting tap bo, daagen gen kɔs ey se, bii kalaɗ maam m'ɔs te eyo.» ⁹ Ter maam booy mind debm se taadum maakɗ raa ki kuuy daala ɔɔ: «Nakɗ ken jaay Raa teɗin teɗga jiga se, naai ɔnte kaakin aan gɔɔ nakɗ aak kusu.» ¹⁰ Mind debm se taad doolum mɔɔ, jaay bo nakɗ

aan gɔɔ kala se, tɛrl ook ɓaa maakɲ raa ki. ¹¹ Kaad ken se sum ɓo, gaabge mɔtɔ naar aan taa doobm ɓee ken naaje k'maak ki se. Naade se iino Sezare ki ɔɔ j'oldeno gɔtum ki. ¹² Ɖɔ *Nirl Salal taadum ɔɔ m'ɓaa ute naade, m'ɔnte naaja. 'Booyki, genaagen mɛɛɛ ken doobm Isa al-Masi ken ɓaado ute maam Jeruzalem ki ara se, naade se ɓo ken iŋgo ute maam ɓee gaab ken ese. ¹³ Gaabm se taadjɛn ɔɔ naan̄ aakga *kɔdn̄ Raa ɓaado ɓeen̄ ki ɔɔ kɔdn̄ Raa se deekiŋ ɔɔ: «Borse ɔl jeege Japa ki, taa aio ɓaa dan̄ gaabm ron̄ Simon ken k'dan̄jɛn̄ Pier se. ¹⁴ Naan̄ utu ai taadn̄ taar Raa ɔɔ taar se ɓo ai kɛdn̄ kaaja naai ki ute jeegen maakɲ ɓee ki paac.» ¹⁵ Ken maam jaay m'aan m'utu m'taad taad sum ɓo, gɔtn̄ se Nirl Salal naar ɓɔɔy dode ki aan gɔɔ ken naan̄ ɓɔɔyɔ deet dojege tu se. ¹⁶ Gɔtn̄ ese sum ɓo, maam m'naar m'saap do taar ken Mɛljege Isa taadjekiro ken ɔɔ: Jan se *batizo jeege te maane, num gan̄ naase se j'utu j'lasen *batizn̄ ute Nirl Salal. ¹⁷ Jee se maam m'aakga Raa eɗɗɛnga Nirl Salal aan gɔɔ ken naan̄ eɗjekiro naajege tun j'aalkiga kaal maakjege do Isa al-Masi ki se kici. Bin se, maam tap ɓo m'naŋa jaay m'gaasn̄ Raa do nak ken naan̄ ɓaa ɓaa tɛɗa se?»

¹⁸ Ken naade jaay booy taar ken Pier taadden se, naade paac ɓaa doa. Gɔtn̄ se naade *nook Raa ɗeek ɔɔ: «Deere, Raa se ɔɗɗga doobo jeege tun Yaudge ey se kici, gen tɛrl maakɗe do Raa ki taa kɔŋ *kaajɲ gen daayum.»

Jee Antios ki se took aal maakɗe do Isa ki

¹⁹ Ken jaay k'tool Etien sum se, jee doobm Isa *al-Masi ki se, k'baagɗe dabara. Taa naan̄ se ɓo, naade aan̄ wɔk ɓaa taa naan̄ge tun kuuy. Jee mɛtiŋge ɓaa taa naan̄ Penisi ki ɔɔ kengen mɛtiŋge ɓaa taa naan̄ Sipir ki ɔɔ mɛtiŋgen kuuy ɓaa maakɲ gɛgɛr ken Antios ki. Ɖɔ gɔtn̄ ken naade aanga ro ki se, naade taad taar Raa se Yaudge tu kalde ki sum.

²⁰ Gan̄ maakɗe ki se, jee mɛtiŋge iino taa naan̄ Sipir ki ute

maakŋ geger ken Siren ki jaay aan maakŋ geger ken Antios ki se, naade taad Labar Jiga gen Meljege Isa se jeege tun Yaudge ey kici. ²¹ Gōtn se tōogŋ Meljege Raa utu te naade; taa naan se ɓo jeege dena took taar Raa ɔɔ aal maakde do Meljege tu Isa ki.

²² Jee *eglizn Jeruzalem ki jaay, taar se ɓaa ooc bide ki se, gōtn se naade ɔl Barnabas taa ade ɓaa kaakŋ jee ken aal maakde do Isa al-Masi ken maakŋ geger ken Antios ki se. ²³⁻²⁴ Barnabas se, naan debm jiga, aal maakin paac do Isa al-Masi ki, ɔɔ naan se maakin dooc ute *Nirl Salal. Ken naan jaay aan Antios ki jaay aak bee ken Raa ted jee Isa al-Masige tun gōtn ese se, naan maakin raapo ɔɔ dejde ɔɔ j'ing k'dook ute Meljege Isa al-Masi se tōogɔ. Gōtn se jeege dena took taar Meljege ɔɔ ziid do jee Isa al-Masige tun gōtn ese.

²⁵ Gōtn se Barnabas iin ɔnde ɔɔ ɓaa geger ken Tars ki gen ɓaa je Sɔl. ²⁶ Ken naan jaay ɓaa ɔŋin se, naade k'ɓaado kalaŋ maakŋ geger ken Antios ki. Maakŋ ɓaar ken ute magalin paac se, naade lee tus ute jee egliz ken gōtn ese ɔɔ jeege dena naade lee dooyde ute taar Raa. Maakŋ geger ken Antios ki sum ɓo, jeegeen aalga kaal maakde do Isa al-Masi ki se k'baagde dan ute ro: *jee al-Masige*.

Jee al-Masigen maakŋ geger ken Antios ki se noog jee al-Masigen taa naan Jude ki

²⁷ Kaad ken se, jee ken taad taar teeco taar Raa ki iino Jeruzalem ki, ɓooy ɓaado maakŋ geger ken Antios ki.

²⁸ Maakde ki se, deb kalaŋ k'danin Agabus, *Nirl Salal ɔlin naan iin daara ɔɔ taad jeege tu ɔɔ: «Gōtɔ ɓaa se paac, ɓo utu tɔɔl tedn daama jeege tu.» ɔɔ ɓo ken Agabus taadn ese se, tɔɔlo jeege do Gaar magal *Rɔm ken k'danin Klɔd.

²⁹ Gōtn se jee aal maakde do Isa *al-Masi ken gōtn ese se jaay booy taar se, naade uun doa taad ɔɔ: «Naŋa naŋa kic ɓo, nakŋ naan ɔk se ɓaano kaam do roŋ roŋa, taa j'an ɓaa

noogŋ genaagen doobm Isa al-Masi ken taa naan Jude ki.»
³⁰ Ken naade jaay tusiŋ aas se, naade efiŋ ji Barnabas ki
 ute Sɔl ki taa aŋ ba kediŋ ji jee naan jee *eglizge tun taa
 naan Jude ki.

12

*Erod tɔl Jak ɔ ɔk ɔl Pier dangay ki

¹ Kaad ken se, Gaar Erod baag dabar jee *eglizgen
 metinge. ² Naan ken se Jak gena Jan se, Erod ɔl k'gaan
 dona ute gɔrd-jerle. ³ Ken naan aak nakŋ naan ted jaay tɔl
 Yaudge tu se, ter naan ɔk Pier se ɔlin dangay ki ɔ kaad ken
 se, jeege ted ted Laa mappan ɔk ɔrom eyo. ⁴ Ken naan jaay
 ɔk kɔl Pier dangay ki se, gɔtn se naan tɔmb asgarge sɔ sɔ
 gɔtɔ kaam sɔ taa aŋ bɔbɔ. Naan je bii *laa Paak se jaay
 deelga num, Pier se naan aŋo kɔkŋ ba naan Yaudge tu taa
 aŋ kɔjŋ bɔɔrɔ don ki. ⁵ Gan ken Pier jaay dangay ki se, gɔtn
 se jee egliz ki se daayum tɔnd metn *Raa ute maakde paac
 taa naana.

*Kɔdn Raa ɔɔd Pier naatn maakŋ dangay ki

⁶ Ey num, ɔp metbeenki sum bo *Erod je utu 'kɔjŋ bɔɔrɔ
 do Pier ki naan jeege tu. Gan maakŋ nɔɔriŋ ken se, Pier
 se tood tood bia daan asgarge tu dio ɔ jinge se, j'ɔlin
 ziŋziri do jin ken kaam ara ɔ do jin ken kaam naane kici
 ɔ asgargen kuuy daar bɔb bɔb taa doobo. ⁷ Gan gɔtn
 ese sum bo, kɔdn Meljege Raa naar baado daar cɛŋ ki ɔ
 maakŋ dangay ute magalin se wɔɔr kelɛŋ ɔ kɔdn Raa tɔnd
 dur Pier deekiŋ ɔ: «Iiŋ yɔkɔdɔ!» Gɔtn se, ziŋzirgen jin ki
 se tɔɔd si naatn kalde ki. ⁸ ɔ kɔdn Raa terlin ɔ: «'Dɔk
 maaki ɔ tɔl saai jei ki.» Pier took taar kɔdn Raa ɔ ted
 aan gɔ ken naan taadiŋ. Ter kɔdn Raa taadiŋ daala ɔ:
 «Uun uus kal magali se roi ki ɔ ɔk metuma.» ⁹ Gɔtn se
 Pier teeco naatn maakŋ dangay ki ɔ ɔk metn kɔdn Raa se.

Maakŋ saapin ki se ɔ daan naan ni nia le daam; ey num, gɔtn se naan jeel te eyo nakŋ kɔdn Raa tɛd jaay deer se. ¹⁰ Gɔtn se, naade deel ɔŋ asgargen j'ɔmbde deet deet se, ɔ kengen gen k-dige se kic, naade deel ɔnde ɔ naade aan cɛɛ kaam taar ken k'daapin ute maala ken j'ɔdɔŋga num j'end k'baa maakŋ gɛgɛr ki se. Ken naade jaay aan gɔtn ese se, taa doobo se ɔd kalin ki sum. Ken naade teec gɔtn ese jaay lee aan gam daan doob ki sum se, naan aak kaakŋ kɔdn Raa se gɔtɔ cɛɛŋ ki.

¹¹ Gɔtn se Pier nam ɔk ronɔ ɔ deek ɔ: «Borse jaay, maam m'jeel m'okga deer deer, Mɛljege Raa se ɔloga kɔdn baado ɔdɔmga naatn kaam ji Gaar ɛrɔd ɔ aajumga do nakge tun ken Yaudge je amsin tɛdn dom ki se.» ¹² Ken naan jaay jeel ɔk ron sum se, naan baa bee mend ki kalaŋ bini ron Mari. Mari se naan bo ko Jan ken k'danin Mark kici. Gɔtn ese se, jeege tusga dena tɔnd tɔnd mɛtn Raa taa naana. ¹³ Ken naan aan jaay baag tɔnd taa kaam taar se, gɔtn ese mend tɛdn naabm ken k'danin Roda se, booy Pier tɔnd tɔnd kaam taara se, naan baado taa an kɔdn kaam taara. ¹⁴ Ken naan jaay booy jeel mind Pier sum se, maakin raapo, ɔ kaam taara se naan baate kɔdnɔ, gaŋ naan ɔk tɛrl aan baa taad jeege tun maak ki ɔ: «Bɛɛ, Pier se baadoga! Naan utu daar taa doob ki naane.» ¹⁵ Naade tɛrlin ɔ: «Naai se, doi 'dɛrlga le daam!» Gaŋ naan dɔk taara ɔŋ eyo taadden ɔ: «Deere.» Gɔtn se naade taadin ɔ: «Kaadn naane 'tɛdn kɔdn Raana le daam.» ¹⁶ Gaŋ Pier se daar tɔnd kaam taara se ɔŋ eyo. Ken naade baado ɔd kaam taara jaay ɔnin naan se, paac tap bo ɔkden taad eyo. ¹⁷ Gɔtn se Pier tɛdden ute jinɔ ɔ k'doa. ɔ naan taadden mɛtn taar ken tɛd ɔ di jaay Mɛljege ɔdnɔ maakŋ dangay ki naatn se. Gɔtn se naan taadden ɔ: «K'baa k'taad Jak ki ute genaagen kuuy doobm Isa *al-Masi ki.» Bin jaay, naan teec ɔnde ɔ baa gɔt kuuy.

¹⁸ Ken metbeenki jaay asgarge aak Pier gōtō maakŋ dangay ki se, gōtn se naade nirdē teece ð doobm rodē tap ɓo, naade jeel eyo. Naade taad te naapa ð: «Pier tap ɓo, ɓaaga gay?» ¹⁹ Gōtn se Erōd ɔl jeege gen je Pier; naɓo naade je ŋŋi eyo. Naan danjo asgargen iŋg ɓoɓ Pier se, tōnd metdē taa Pier. Ken naade jaay ŋj terliŋ te taar dim ey se, naan und kulu jeege tu ð jee se k'tōldē naata.

Naan ken se, Gaar Erōd iŋg taa naan Jude ki se ɓaa tiŋg cōkō maakŋ geger ken Sezare ki.

*Kooy Gaar *Erōd*

²⁰ Jee Tir ute jee Sidōŋ ki se, nakŋ kōsdē paac se iŋo taa naan Gaar Erōd ki. Bii kalaŋ, Gaar Erōd se maakiŋ taariŋ dōdē ki. Taa naan se, naade je doobm ken 'kōkŋ taasa ute naana. Gōtn se naade ɓaa ŋj gaaba kalaŋ bini k'daŋiŋ Blatus ð Blatus se, naan ɓo debm ken lee ɓoɓ ɓee ken gaarge lee toodŋ se. Naade tediŋ naan tooko ɔldē naade ɓaa ŋj gaarge taa ɓaa kōkŋ taasa ute naana. ²¹ Gōtn se Gaar Erōd gaandē ɓiia ð ken bii naan gaandē jaay aas se, naan uun uus kal gaariŋa ð ɓaado iŋg do kaag do ki ð gōtn se naan baag taadŋ taara jeege tu. ²² Ken jee iŋg gōtn ese jaay booy taar naan taad se, naade taad makōŋ ð: «Ken taad se debkilimi sum eyo; num keŋe aan gōo Raa mala ɓo taada.» ²³ Ken Erōd jaay booy taar jeege taadiŋ bin se, naan doŋ oopo ð magal roŋa ð gōtn se naan baate *nookŋ Raa. Kaad ken se sum ɓo, *kōdŋ Raa tediŋ ooc kōŋ ð ðliŋ kuuru maakiŋ ki ð tōliŋ naata.

²⁴ Naan ken se, jee ken booy taar Raa se ɓaa ziid tēd ro naapki dēna ð gōtn se jeege dēna took aal maakdē do taar Raa ki. ²⁵ Naan ken se, Barnabas ute Sōl jaay nan naabde Jeruzalem ki sum se, naade ɓaa ɓaa se ɔk ɓaan ute deb kalaŋ k'daŋiŋ Jan-Mark se ute naade.

13

**Nirl Salal* ol Barnabas ute Søl naaba

¹ Maakŋ jeege tun *egliz ken Antios ki se, gōtn se ək jee ken taad taar teeco taar Raa ki ute jee ken lee dooy jeege ute taar *Raa: jee se naade Barnabas, Simeon ken k'danŋ Debm ilimi, Lusius ken kōf Siren, Søl əɔ Manaen ken teep ute *Erōd Antipas. ² Bii kalaŋ jee se jaay eem keem Raa əɔ uun *siam se, maakde ki se, deb kalaŋ Nirl Salal olŋ deekden əɔ: «Barnabas ute Søl se, 'bɛɛr tōɔdɛki maam ki taa m'aden kedn naabm ken maam m'danŋdeno taariŋa.» ³ Ken naade jaay eem Raa aasa əɔ baag kōsə se, gōtn se naade tōndden jide dode ki əɔ əlde gen ɓaa tɛdn naabm ken Nirl Salal danŋdeno taariŋ se.

Kese naabm deet deet ken Søl tɛda

*Barnabas ute Søl ɓaa taa naaŋ Sipir ki**

⁴ Aan gəɔ *Nirl Salal ɓo əlden gen tɛdn naabiŋ se, Barnabas ute Søl iŋ ɓəɔy ɓaado Selusi ki. Gōtn se naade ook maakŋ markab ki əɔ gaŋ baar ɓaa taa naaŋ Sipir ki. ⁵ Ken naade jaay aan maakŋ gɛgɛr ken Salamin ken taa naaŋ Sipir ki se, naade baag taadn taar Raa jeege tu maakŋ *ɓeege tun ken Yaudge lee tusn maak ki. Kaad ken se, Jan-Markŋ ken debm noogde se utu te naade.

⁶ Ken naade jaay aal taa naaŋ Sipir ki bini aan taar ki se, naade aan maakŋ gɛgɛr ken k'danŋ Papos. Gōtn se naade əŋ kōf Yaud kalaŋ bini k'danŋ Bar-Isa. Naan debm kōrdə əɔ tɛd roŋ aan gəɔ debm taad taar teeco taar Raa ki. ⁷ Naan se tiŋg te magal gen taa naaŋ gōtn ese. Magal ese se roŋ Sirgus Pōlus əɔ gaabm se debm jeel naka. Naan danŋ Barnabas ute Søl ɓeen ki. Naan je naade an taadn taar Raa naan 'booyo. ⁸ Anum, debm kōrdŋ ese se ute taar Grɛk se k'danŋ Elimas kici, naan took Barnabas ki ute Søl ki

* 13:3 Taa naaŋ Sipir se baar ɓo ol gurugiŋa.

eyo, taa naan̄ je eyo ken magal taa naan̄ gōtn ese jaay 'kaal maakin̄ do Isa ki se. ⁹ Gōtn se Səl, k'dan̄j̄n̄ Pəl, jaay Nirl Salal dooc maakin̄ se, gaabm se naan̄ aakin̄ ōj̄ ciu, ¹⁰ ō naan̄ deekin̄ ō: «Naai ɛ, taar-kōōbō deeliga deele ō 'lee 'derl derl jeege. Naai ɛ, 'goon *Bubm sitange ō nak̄j̄ ute doobin̄ se ɛ, naai je eyo ō nak̄j̄ ken Meljege jen̄ ro ki se ɛ, daayum naai je an̄ tuj̄n̄ naatn. ¹¹ Borse 'booyo: Raa ai kōki ute kaaka ō naai utu tēdn̄ kaam-tōkō ō bii kando kando naai 'kōj̄ kaak̄j̄ kaad eyo.»

Gōtn ese sum bō, gōtō naar tēdn̄ ilim dib ō naan̄ ōj̄ aak dīm eyo ō naan̄ tērl kaam ara kaam ara je nam an̄ kōk̄j̄ jin̄ ki ō an̄ tōōdō. ¹² Ken magal taa naan̄ gōtn ese jaay aak nak̄j̄ ken aan do gaab ken ese se, naan̄ took aal maakin̄ do Isa ki. Gōtn se taar Meljege se endga maakin̄ ki deer deer.

Pəl taad taar Raa jeege tun Antios ken taa naan̄ Pizidi ki

¹³ Papos ki se, Pəl ute jeenge ook maak̄j̄ markab ki, ō gaaj baar baa maak̄j̄ gēger ken k'dan̄j̄n̄ Perg ken taa naan̄ Pampili ki. Ken naade jaay aan gōtn ese se, Jan-Mark iin̄ rēsdē ō ōk tērl baa Jeruzalem ki. ¹⁴ Gan̄ Pəl ute jeenge iin̄ Perg ki, naade uun doobm Antios ken taa naan̄ Pizidi ki. Ken naade jaay aan gōtn ese se, bii kalaŋ aan *bii sebit ki se, naade baa end in̄j̄ maak̄j̄ *bee ken Yaudge lee tusn maak ki gen keem Raa se. ¹⁵ Ken k'dooy *Ko Taar ken Raa edō Musa ki ute ken gen jee taad taar teeco taar Raa ki jaay aas se, gōtn se magalgen gen bee ken Yaudge lee tusn maak ki se ōl deba baa taadden ō: «Gēnaajege, ken naase jaay ōkki taar jaay anki dejn̄ jeege num, iin̄ 'taaddēki.» ¹⁶ Gōtn se Pəl iin̄ daara tēdden ute jin̄a taa k'doa ō deekden ō: «Naase gaan *Israelge ō ute naasen ken jee beer Raa ki se, 'booyki taar ken maam m'asen taad se. ¹⁷ Raa naajen Israelge se, bēer tōōdō bubjege; naan̄

dirde ooj tef dena taa naan Masar ki, ɔɔ ute tɔɔgin se, naan ɔɔddeno naatn maakn taa naan Masar ki. ¹⁸ Do kɔɔf-baar ki se, nakn ɔaa ɔaa ɔaara si-sɔɔ se, naan ɔo aakdeno dode ki. ¹⁹ Ter, taa naan ken *Kanan ki se metjil jeegen kaam cili se, naan utden naata ɔɔ naanɔde se, naan efinn gaan Israelge tu ɔɔ naan se tɔɔdden naanɔde mala. ²⁰ Ken nakgen se jaay daanin deal paac se, ɔk nakn ɔaa ɔaa ɔaara kaar-sɔɔ-ute-si-mii.

«Ter bubjege naan tɔɔdden magalge daande ki, gen kaakn metn taardege. Magalgen ese se, naan lee tɔɔddesin bini aan do Samuel ken debm taaf taar teeco taar Raa ki se. ²¹ Aan do Samuel ki se, bubjege tɔɔnd metn Raa, ɔɔ naade je gaarge. Gɔtn se Raa ɔɔndden Saul, goon Kis, ken teeco taa ɔee Benjamin ki ɔɔ naan se ɔs gaara gen ɔaara si-sɔɔ. ²² Ken ɔaara si-sɔɔ jaay aas se, Saul se Raa ɔɔdin maakn gaarin ki naatn ɔɔ naan ɔbeer ɔɔdden *Daud ɔo tɔɔdden gaarde. Do Daud ki se, Raa taaf ɔɔ: *Maam m'ɔnnga* Daudn goon Jese ken maam jena. Naan ɔo debm ken utu 'tedn nakgen paacn ken maakum jen ro ki†.

²³ «Maakn metjil Daud ki se, Raa ɔbeer ɔɔdo gaaba kalan daan Israelge tu ron Isa, taa aden kaaja. Bin ɔo, taar do dɔkin Raa taado Daud ki se, aanga doobin ki. ²⁴ Kaaf ken Isa tees te naabin ey ɔort se, Jan-Batist ɔaado taaf gaan Israelge tu paac ɔɔ: «'Terlki maakse do Raa ki ɔɔ 'ɔaakiro j'asen *batizi.» ²⁵ Aan do nan naabin ki se, Jan-Batist taado ɔɔ: «Maakn maak-saapse ki se, naase tap ɔo ɔɔki maam se nanɔa? 'Berɛ, maam se *m'al-Masi ken naase ing aakki kaamin se eyo! 'Booyki, naan se utu ɔaado metum ki ɔɔ naan se, gen tɔɔdn saa jɛn ki kic ɔo, maam m'aaes eyo‡.»

²⁶ «Genaamge, naasen ken metjil *Abraamge, ɔɔ naasen ingki maakde ki jaay 'beerki Raa ki se, 'booyki, taa naajege

† 13:22 Aak 1Sam 13.14; KKR 89.21. ‡ 13:25 Aak Mk 1.7.

bo Raa baano ute taar se taa ajeki kaaja. ²⁷ Ken Isa jaay aan se, jee Jeruzalem ki ute magaldege se, Isa se naade jeelin te aan goo al-Masi eyo. Oo taar ken jee taad taar teeco taar Raa ki raajo do dokiin jaay, aanga bii sebit ki tak bo naade lee dooyin se, naade tedinga aanga doobin ki. Taa naan se bo, naade ojin booro don ki. ²⁸ Ey num, naade oji te taar dim ken aas toolin eyo. Ute naan se kic bo, naade taad Pilat ki oo: «K'toolin naatn!» ²⁹ Ken Yaudge jaay tedin nakge don ki aas aan goo ken Kitap taado do dokiin se, maakde ki se, jee metinge baado uun booyin naatn ro kaag ki oo baa olin maakn iib ki. ³⁰ Num gan Raa se durinoga daan yoge tu. ³¹ Jee leedo ute naan Galile ki bini aan Jeruzalem ki se, ken naan ooy duro se maakn biige tu dena, naan lee teec naande ki. Oo jee se bo borse tedga saadinge naan jeege tu.

³² «Borse naaje k'baado se, taa j'asen taadn labar jiga se kici oo labar se bo, ken Raa taado bubjege tu do dokiina oo tedga num naan utu aden kedn nakn naan taadga oo utu aden ked se. ³³ Taar ken naan taado do dokiin oo an ted se, borse naan tedinga do naaje gendege tu ken naan duro Isa daan yoge tu se, aan goo taar ken k'raanjo do dokiin maakn Kaa Keem Raa gen k-dige tu ken oo:

Naai se bo 'goonuma.

Gon jaaki sum se, maam bo m'tedga bubis.

³⁴ «Raa se duroga Isa daan yoge tu, ron se naan onin ruum te maakn baad ki eyo. Kese bo taar ken naan taado Daud ki do dokiina ken taadin oo:

Maam m'utu m'asen tedn bee den aak eyo oo nakgen met ki ken maam m'deeko m'oo m'utu m'kedn Daud ki se m'utu m'asesin kedn deer deer.*

³⁵ Taa di got kuuy kic maakn Kitap ki se, Daud taad Raa ki oo:

§ 13:33 Aak KKR 2.7. * 13:34 Aak Eza 55.3.

Debm naai se, naai aŋ kəŋ kəŋiŋ ruum maakŋ baad ki eyo†.

³⁶ Num kən naabm kən Raa jən ro ki jaay Daud tɛdɪŋ aas se, gətn se naaŋ ooyo ɔɔ j'uun j'ɔl k'l'jaaliŋ maakŋ iib ki do bubɪŋge tu ɔɔ naaŋ kic ruumga aan gɔɔ naade se kici.

³⁷ Gaŋ Isa jaay ooy se, ruum te maakŋ iib ki eyo, num naaŋ se Raa durinoga daan yoge tu.

³⁸ «Genaamge, l'jeelki, naaje k'baado se k'je j'asen taadn nakŋ kən jaay Isa tɛdo se. Ute nakŋ naaŋ tɛdo se ɔɔ, Raa tɔɔlsenga *kusiŋsege. Ey num, ute Ko Taar kən Raa ɛdo Musa ki se ɔŋ noogse 'tɛdki te aak bɛɛ naan Raa ki eyo.

³⁹ Num gaŋ debm jaay aal maakiŋ do Isa al-Masi ki se, kusiŋiŋ paac se, Raa tɔɔliŋsinga naata. ⁴⁰ Bin se, ɔndki kɔndo, bɛɛ, taar se ɔŋte 'baatiŋki! Ey num, taar kən jee taad taar teeco taar Raa ki raajo do dɔkiŋ maakŋ Kitap ki se, sɔm asen kaan dose ki cɛɛ, kən ɔɔ:

⁴¹ 'Booyki bɛɛ, naasen kən aalki Raa maak ki ey se, *nakŋ se lɛ, deelga dose ɔɔ ɔksen taad eyo!*

Taa naase se utu aki kutn kap!

Taa do naase ki se, m'utu m'tɛdn nakŋ kən deel doa ɔɔ nakŋ se kən nam kuuy jaay baado taadsen metiŋ kic ɔɔ, naase lɛ aki 'took ey tap.‡»

⁴² Kən Pɔl ute Barnabas jaay teec teec naatn maakŋ ɔɔee Yaudge tun lee tusn maak ki se, gətn se jeege taaddɛn ɔɔ: «Bii sebitn kuuy se, 'tɛrl 'baakiro ajeki taadn metn taar se daala.» ⁴³ Kən jeege wɔɔk naŋ se, maakde ki se Yaudge dena, ute jee kən tɛdga tɛd rode Yaudge kən ɔk taar Raa ɔɔŋ se baa ute Pɔl ɔɔ Barnabas. Kən naade jaay baa baa se, Pɔl ute Barnabas se taad ute naade, dejde ɔɔ bɛɛ Raa se, j'ɔkiŋ ɔɔŋɔ.

Naan ki se Pɔl ute Barnabas kaamde se aan kaakŋ jee kən Yaudge eyo

† 13:35 Aak KKR 16.10. ‡ 13:41 Aak Aab 1.5.

⁴⁴ Anum, *bii sebit ken kuuy se, jee maakɲ gɛgɛr ken Antios ken taa naaɲ Pizidi ki se, deniɲ baado tus gen booy taar Meljege. ⁴⁵ Num ken Yaudge jaay aak jeege baado tus den se, naade tɛd maak-kilimi ro Pɔl ute Barnabas ki ɔɔ naade baag naajɲ Pɔl ɔɔ taad jeege tu ɔɔ: «Taar ken Pɔl taad se, taar ken met ki eyo.» ⁴⁶ Gɔtn se Pɔl ute Barnabas se, taad aal dode seɲ deekden ɔɔ: «Bɛɛki se, taar se j'asen taadn naase Yaudge tu bo jaayo. Aan gɔɔ naase le 'baateki dɛy se, kese naase malinge bo 'tɛdki murs rose ki gen kɔɲ *kaajɲ gen daayum eyo. Bɔrse num, naaje se, k'baa taadn taar Raa se jeege tun Yaudge eyo. ⁴⁷ Kese bo naabm ken Meljege ɔljeno ɔɔ taadjeno ɔɔ:

*Maam se m'tɛdi naai 'tɛdga gɔtn wɔɔr gen wɔɔr metjil jeege paac,
taa naai aden baa taadn taar Raa jeege tu
bini 'kaan gɔtn duni 'daar ro ki ɔɔ aden taadn ɔɔ: Raa se
aden kaaja.ᅆ»*

⁴⁸ Ken jee ken Yaudge ey jaay booy taar se, naade maakde raapo, *nook Raa deek ɔɔ: «Taar Meljege Raa se jiga aak eyo.» Gɔtn se, jee ken Raa beer tɔɔddenga tɔɔd gen kɔɲ kaajɲ gen daayum se, took aal maakde do Isa ki.

⁴⁹ Gɔtn se, taar Meljege Raa se wɔɔk dɔɔd taa naaɲ gɔtn ese paac. ⁵⁰ Gaɲ Yaudge se ɔɔs metn magalgen maakɲ gɛgɛr ken gɔtn ese ute mɛndgen jeedege jee nak denge jaay beer Raa ki se, naade ɔlde metde taa j'dabar Pɔl ute Barnabas ɔɔ naade tuurde naatn maakɲ taa naaɲde ki. ⁵¹ Ken Pɔl ute Barnabas jaay baa baa se, tup kudn jedege tu* ɔɔ naade iɲ baa Ikɔniom ki. ⁵² Gaɲ jee ken aal maakde do Isa *al-Masi ken gɔtn ese se, Raa doocde maakde ute *Nirl Salal tɛdde naade se, maakde raap den aak eyo.

ᅆ 13:47 Aak Eza 49.6. * 13:51 Tupm kudn jɛ ki se, gɔtn Yaudge tu se je taadn ɔɔ: dim aden tum tap bo gɔtɔ.

14

*P*əl ute Barnabas maakŋ ɣɛɣer kɛn Ikəniəm ki

¹ Kɛn Pəl ute Barnabas jaay aan maakŋ ɣɛɣer kɛn Ikəniəm ki se, naade ɓaa end maakŋ *ɓee kɛn Yaudge lee tusn maak ki aan ɣoo kɛn naade tɛdo maakŋ ɣɛɣer kɛn Antios ki se. Gɔtn se, naade taadden taar *Raa bini ɔl naaden Yaudge ute kɛngen Yaudge eyo dɛniŋ took aal maakde do Isa *al-Masi ki. ² Gaŋ Yaudgen baate tookŋ taarde se ɔs mɛtn jeegen kɛn Yaudge eyo taa je taara ro jeege tun took aal maakde do Isa al-Masi ki. ³ Ute naan se kic ɓo, Pəl ute Barnabas tingoga dɛna maakŋ ɣɛɣer kɛn ese ɔ naade taad taar Mɛljege se jeege tu ɔ naade taadden taa bɛɛ Raa kɛn naan tɛddɛn se, aal dode sɛŋ, ɓeer eyo. ɔ gɔtn se, Raa ɔlden naade tɛd nakŋ-kooɓge ute nakgen deel doa taa 'taadŋ jeege tu ɔ taar naade taad se, taar mɛt ki. ⁴ Do taarde ki se, jeegen maakŋ ɣɛɣer kɛn ese se ɓaa gaŋ naapa ɣoto kaam dio: jeegen mɛtinge ɓaa mɛtn Yaudge ɔ kɛngen kuuy se lɛ ɓaa mɛtn jee kaan naabm al-Masige tu.

⁵ Gɔtn se Yaudge ute jeegen kɛn Yaudge eyo ute magalɛge se, dookga taarde ɣɛn ɓaa kooɔŋ *jee kaan naabm Isa al-Masige taa adɛn tund tɔɔl ute koa. ⁶ Kɛn Pəl ute Barnabas jaay booy taar ese se, bin se, naade aan ɓaa taa naan Likaoni ki. Kɛn naade jaay aan gɔtn naane se, naade ɓaa ting maakŋ ɣɛɣer kɛn Listir ute kɛn Derbe ki ɔ ute naange tun cɛɛs ki cɛɛs ki. ⁷ Kɛn naade jaay aan gɔtn naane se kic ɓo, naade taad Labar Jigan ɣɛn Isa al-Masi se jeege tu.

*P*əl ute Barnabas maakŋ ɣɛɣer kɛn Listir ki

⁸ Maakŋ ɣɛɣer kɛn Listir ki se, ɔk gaaba kalaŋ bin se gɔtn tingin ɓo naan ki sum. ɔ gaabm se, gɔtn k'l'oojin tap ɓo k-runɣuyu; bii kalaŋ naan lee te eyo. ⁹ Bii kalaŋ, naan inj booy booy taar Raa kɛn Pəl taad se. Gɔtn se Pəl

ɔndiŋ kaama tak, taa naan aak jeel gaabm se aalga maakiŋ do Isa *al-Masi ki se, 'kɔŋ lapia. ¹⁰ Gɔtn se, Pɔl uun mindiŋ raan deekiŋ ɔɔ: «Iiŋ 'daara!» Ɔɔ gaabm se naar iin daar kirit ɔɔ baag lea. ¹¹ Ken jee denge jaay aak nakɔ Pɔl tɛd se, naade paac baag kul taara gajalanɔ ute taar Likaoni ken taar naanɔ se, ɔɔ naade taad ɔɔ: «Ɓere, raage se delga jikilimge ɔɔ booy baadoga gɔtjege tu!» ¹² Gɔtn se Barnabas se naade danɔ Zeus. Zeus se je deekiŋ ɔɔ: *gaar gen* raage. Ɔɔ Pɔl le, naade danɔ Ermez. Ermez se je deekiŋ ɔɔ: *debm taadiŋ* bedina. ¹³ Raaden Zeus se, beɛŋ cɛ taa doob ken j'end maakɔ gɛgɛr ki se, ɔɔ debm ken lee tɔj serkɔ maakɔ bee ken se, tɔk baano ute kɔs-taarge dio ɔɔ tamarɔeno ute pɔɔŋ kaagge jaay bo baandeno taa bee ken ese, taa naan ute jee denge se dookga taarde je tɔjn *serke Barnabas ute Pɔl ki.

¹⁴ Garɔ ken *jee kaan naabm Isage, Barnabas ute Pɔl, jaay booy taar ese se, naade maakde tuju ɔɔ nɛɛpm te kaldege ɔɔ gɔtn se, naade naar aan baa ɔŋ jee denge se, taadden makɔŋ ɔɔ: ¹⁵ «Ay, naase ara, kɛse naase 'tɛdki nakɔ-kɔɔbm di bini! Ɓere, naaje se k-jikilimge aan gɔɔ naase se sum kici. Naaje k'taadsen Labar Jiga se taa naase anki rɛsn ute raagen rɛŋ rɛŋ se. Ɓorse, 'tɛrkiro maakse do Raa ki naan ken ting zɛɛɛ se! Naan bo debm aalo maakɔ raa ute do naanɔ ɔɔ aalo baar ɔɔ nakgen baa se paac. ¹⁶ Do dɔkiŋ se, metjil jeegen gay gay kic bo, Raa ɔɔnden naade uun doobm ken naade maakde jen ro ki. ¹⁷ Ute naan se kic bo, Raa se daayum tɛdden bɛɛ ɔɔ bɛɛ ken naan lee tɛdden se, naan eedden maane oojden nakdege ɔɔ edden kɔsɔ ute maraadiŋa ɔɔ raapden maakde sakan.»

¹⁸ Ute taar ken naade taadden se kic bo, Pɔl ute Barnabas tɛdden bini jaay bo baa gaas jee denge gen tɔjn serke se.

¹⁹ Ken nakgen se jaay deel se, Yaudgen iinɔ Antios ki

ɔɔ kengen mɛtinge iino Ikɔniom ki baado Listir ki ɔɔ ɔɔs mɛtn jee dengen gɔtn ese ɔɔ taaddɛn taar Pɔl ute Barnabas taad se, taar mɛt ki eyo. Gɔtn se, Pɔl naade tundiŋ ute koa ɔɔ tiik teecɔsiŋ naatn maakŋ gɛgɛr ki se ɔɔ baa undiŋ naata, naade saap ɔɔ kaad naane, naaŋ ooypa. ²⁰ Num kɛn genaagen doobm Isa al-Masi ki jaay baado tus gurugiŋ se, gɔtn se Pɔl iin daara ɔɔ ɔk tɛrl baa maakŋ gɛgɛr kɛn Listir ki. Mɛtbeenki se, naaŋ ute Barnabas iin gɔtn ese ɔɔ baa Derbe ki.

Pɔl ute Barnabas ɔk tɛrlɔ Antios kɛn taa naaŋ Siri ki

²¹ Kɛn naade jaay aan maakŋ gɛgɛr kɛn Derbe ki se, Pɔl ute Barnabas taad Labar Jigan gen Isa *al-Masi se jeege tu. Gɔtn se, jeege dɛna took aal maakde do Isa al-Masi ki. Naade iin ɔŋ gɔtn ese, ɔk tɛrl baa maakŋ gɛgɛr kɛn Listir ki ɔɔ Listir ki se naade iin baa maakŋ gɛgɛr kɛn Ikɔniom ki ɔɔ Ikɔniom ki se, naade iin baa maakŋ gɛgɛr kɛn Antios ki kɛn taa naaŋ Pizidi ki. ²² Maakŋ gɛgɛrge tun, naade aanga tak bo naade ɛddɛn kaay kaama jeege tun aalga kaal maakde do Isa al-Masi ki ɔɔ taaddɛn ɔɔ doobm Isa al-Masi ki se j'ɔkiŋ tɔɔgɔ ɔɔ tɛr taaddɛn ɔɔ: «Naajege se, j'utu j'aki dabar dɛn jaay bo j'aki kɛnd *maakŋ Gaar Raa ki.» ²³ Gɔtn kɛn naade aanga jaay ɔŋga *egliz se, naade bɛɛr tɔndɛn jeegeŋ 'tɛdn naandɛge. Gɔtn se, naade uun *siam ɔɔ eem Raa jaay bo, jee se naade ɔŋdɛn kaam ji Mɛljege Isa al-Masi kɛn naade aal maakde doŋ ki se.

²⁴ Gɔtn se, Pɔl ute Barnabas baa baa se, naade aal teeco taa naaŋ Pizidi jaay baado taa naaŋ Pampili ki. ²⁵ Kɛn naade jaay aan maakŋ gɛgɛr kɛn Pɛrg ki se, naade taad taar Raa jeege tu jaay iin ɔŋ gɔtn ese ɔɔ baa maakŋ gɛgɛr kɛn gɔtn k'lee k'daar markabge ɔɔ gɛgɛr se roŋ Atalia. ²⁶ Naade iin maakŋ gɛgɛr kɛn ese, ook maakŋ markab ki uun doobm gen tɛrl maakŋ gɛgɛr kɛn Antios kɛn taa naaŋ Siri ki. Gɔtn se bo, mɛtn-jiki naade iino ro ki ɔɔ maakŋ

geger ken ese bo, jee Raage ɔ̃ndeno kaam ji Raa taa 'tedn naabm ken borse naade ted aasiɔoga se. ²⁷ Ken naade jaay aan Antios ken taa naaj Siri ki se, Pɔl ute Barnabas dan tus jee egliz ki. Gɔtn se, naade taadden metn taar nakgen ken Raa ɔlden naade tedo se ɔ ter taaddeno ɔ: «Borse se, Raa ɔdga doobo jeege tun Yaudge eyo taa kaal maakde do Isa ki kici.» ²⁸ Gɔtn se, naade tingoga dena ute genaagen aalga kaal maakde do Isa ki.

15

Jeege tus Jeruzalem ki gen kaakɔ metn taara
(Gal 2.1-9)

¹ Gɔtn se jee metinge iino taa naaj Jude ki ɔ baado maakɔ geger ken Antios ki. Naade baag dooy genaagen doobm Isa *al-Masi ki ɔ: «Ken naase jaay j'ɔjsen te pɔndo aan gɔ ken *Ko Taar ken Raa edo Musa ki taadn ey se, naase aki 'kɔɔ kaaj eyo.» ² Gɔtn se Pɔl ute Barnabas took eyo do taar naade ki se ɔ do taar ken se, naade naajga dena ute jee se. Taa naaj se bo, jee gɔtn ese uun doa gen kɔl Barnabas ute Pɔl ɔ genaage kandum ken doobm Isa al-Masi ki, taa baa kɔɔ *jee kaaj naabm Isa al-Masige ute jee naan jee *eglizge tun Jeruzalem ki gen baa kaakɔ metn taar se. ³ Gɔtn se, eglizn Antios ki edden ne dim ken naade an baa merte jaay bo ɔlden doob ki.

Ken naade baa baa se, aal teec ute taa naaj Penisi ɔ ute taa naaj *Samari. Gɔtn naade aanga se, taad genaage tun doobm Isa al-Masi ki metn taar jee ken Yaudge ey jaay terlga maakde do Isa ki se. Ken genaagen se jaay booy taar ese se, naade paac maakde raap den aak eyo. ⁴ Ken naade jaay aan Jeruzalem ki se, jee egliz ki, jee kaaj naabm Isa al-Masige ute jee naan jee eglizge tu se, dood ɔkde merte. Gɔtn se naade taadden metn taar nakgen ken *Raa oldeno naade tedo se. ⁵ Num *Parizigen took aalga kaal maakde

do Isa al-Masi ki se, gōtn se naade iin taaf jeege tu ɔ: «Bee ki num, jee ken Yaudge ey jaay took aalga maakde do Isa al-Masi ki se, j'aden tojn pondo ɔ Ko Taar ken Raa edo Musa ki se k'dooyde, naade 'king do ki.»

⁶ Ter gōtn se, jee kaan naabm Isa al-Masige ute jee naan jee eglizge tu se tus gen kaakj metn taar se. ⁷ Ken naade naaj te naapa makonɔ bini jaay bo, Pier iin daara ɔ taadden ɔ: «Genaamge, naase 'jeelki maam Raa beer ɔdum daanse ki se do dakiɲa, taa m'taadn Labar Jiga gen Isa al-Masi se jeege tun Yaudge eyo, taa ken naade jaay booyga num, naade tookj kaal maakde do Isa ki. ⁸ Taa Raa se naan jeel nanj maak-saapm jikilinge ɔ jee ken Yaudge ey se kic bo, naan took ɔkdega ɔ eddenga *Nirl Salal aan gɔɔ ken naan edjekiro naajege tu se kici. ⁹ Raa se, aakjeki naanin ki se naaje j'utu naade se j'aaski kaasa. Taa naan se bo, naade kic aal maakde do Isa ki sum bo, Raa *tug daapdenga maakde. ¹⁰ Bin num, gen di jaay naase 'je aki tujj maakj Raa se ɔ naase je aki kond daam deer do jeege tun Yaudge eyo jaay took aal maakde do Isa al-Masi ki se ey num daam se bubjege ute naajege se j'ɔj j'aasinkiro te gen kuunin eyo. ¹¹ Bin num, kese met ki eyo ken j'aki tedn naan se! K'jeelki naajege kic j'aalki maakjege do bee gen Meljege Isa ki aan gɔɔ naaden ken Yaudge ey se kici, jaay bo naaje j'ɔjki kaaja aan gɔɔ ken naade ɔj se kici.»

¹² Gōtn se jee tus ute dende se do dek ɔ naade ɔj gōto Pəl ute Barnabas ki taadden metn taar nakj-kɔɔbge ute nakgen deel doa ken Raa ɔldeno naade tedo daan jeege tun Yaudge ey se. ¹³ Ken naade jaay taaf nanj taarde se, gōtn se Jak uun taara ɔ deekden ɔ: «Genaamge, udumki bia! ¹⁴ Simon* taafjekiro ɔ metn-jiki tap bo Raa se beer tɔɔdoga jeege daan jeege tun Yaudge eyo taa tedn jee

* 15:14 Simon se naan bo Pier sum kici.

naange. ¹⁵ Nakgen deel ese se, aanga d̄oobin̄ ki aan ḡoɔ taargen jee taad taar teeco taar Raa ki raanjdeno do d̄okin̄ ken ɔɔ: ¹⁶ Meljege Raa deek ɔɔ:

Ken nakgen se jaay deelga num, maam m'utu m'ade baao ɔɔ kaagɲ bee Gaar *Daudn ken t̄erec se, maam m'utu m'an̄ daar ḡotin̄ ki ɔɔ ḡotn̄ ken tujga aan ḡoɔ di kic bo, maam m'an̄ daapin̄ 'daar t̄oɔgɲ gaɲ.

¹⁷ Bin bo jeegeen ɔɔp se utu am je maam Melde.

Deere, jeegeen ken maam m'utu m'adeno dan̄ se utu 't̄edn̄ jee maamge.

Kese bo nakɲ ken maakum jen ro ki,†

¹⁸ ɔɔ taar se bo ken maam m'taado metin̄ jeege tun do d̄okina.»

¹⁹ Ter Jak taaddeno ɔɔ: «'Booyki! Gen maam ki num, jeegeen Yaudge eyo jaay t̄erlga maakde do Raa ki se, j'ɔ̄nte k̄onddeki nakɲ ɔ̄n̄ dode ki. ²⁰ Num gaɲ b̄orse, k'raanjdeki maktub j'ɔ̄ki: j'ɔ̄nte k̄osn̄ daa maragge, j'ɔ̄nte k̄eesn̄ naapge r̄en̄ r̄en̄, j'ɔ̄nte k̄osn̄ daagen moosde ɔ̄y te naan̄ ki eyo ɔɔ j'ɔ̄nte k̄osn̄ mooso kici. ²¹ Taa do d̄okin̄ se, maakɲ ḡeger ki tak bo aanga *ɔ̄ii sebit ki bo, jeege lee taad t̄oɔk metn̄ Ko Taar ken Raa edo Musa ki se ɔɔ dooyin̄ maakɲ *b̄eege tun Yaudge lee tusn̄ maak ki.»

²² Ḡotn̄ se jee egliz ki ute jee naande ki ɔɔ jee kaan̄ naabm Isa al-Masige d̄oɔk taarde kalaɲ ɔɔ b̄eer t̄oɔd̄ jeege daande ki gen baa ute P̄al ɔɔ Barnabas Antiōsn̄ ken taa naan̄ Siri ki. Jee ken naade b̄eer t̄oɔd̄de se debm kalaɲ ron̄ Judas ken k'darjin̄ Barsabas se kici, ɔɔ ken kuuy se k'darjin̄ Silas. Naade se genaage paac aalde maak ki. ²³ Naade raan̄ edden maktub jide ki ɔɔ maakɲ maktub ken ese naade deek ɔɔ:

† 15:17 Aak Am 9.11-12.

Kese naaje k'jee kaan̄ naabm Isa al-Masige, ute naa-
jen naan jee eglizge tu, ute genaagen gōtn ara paac
k'tɛdsen tōsɛ dɛna naase genaajegen Yaudge eyo, ken
took aalkiga maakse do Isa al-Masi ki, naasen ken ingki
taa naan̄ Siri ki ɔɔ maakɲ gɛgɛr ken Antios ki ute kengen
taa naan̄ Silisi ki.

²⁴ Naaje k'booyga ken jee metin̄ iin̄ gōtje ki ara jaay
baa gōtse ki se, naade utu taar naaden̄ baa taadsen se
tujsega maakse ɔɔ teecsenga nirlse. Bɛrɛ, jee se naade
baa gen̄ dode, ey num naaje bo k'j'olden eyo. ²⁵ Taa naan̄
se, taar se naaje j'aakin̄ taa naapm jaay k'ber̄ k'tōd̄
jeege maakje ki taa baa ute gena kōon̄ maakjege Pōl
ute Barnabas se gōtse ki. ²⁶ Taa Pōl ute Barnabas se,
ɛdga kɛd rode *sɛrke taa Mɛljege Isa al-Masi. ²⁷ Bin
num, naaje j'olsen Judas ute Silas se, taa naade asen̄ baa
taadn̄ ute taarde mala taar ken naaje k'raan̄sen maakɲ
maktub ken ese. ²⁸ Nirl Salal ɔɔ naaje mala j'uun̄ doa k'je
nakɲ ken k'raan̄sen j'ɔɔ aki tɛd se k'je j'asen̄ ziidn̄ dim̄
kuuy do ki ey sum, ²⁹ ken ɔɔ: ɔnte kōski daa maragge,
ɔnte kōski mooso, ɔnte kōski daagen moosde ɔy te
naan̄ ki eyo ɔɔ ɔnte kɛɛski naapge rɛn̄ rɛn̄. Ken nakgen
se jaay naase 'tɛdinkiga num, kese naase 'tɛdkiga nakɲ
jiga aak eyo.

Naaje genaagen gōtn ara k'tɛdsen tōsɛ dɛna.

³⁰ Ken naade jaay raan̄ edden̄ maktub jidɛ ki se, gōtn se
naade ɔlde ɔɔ naade iin̄ baa maakɲ gɛgɛr ken Antios ki.

Ken naade jaay aan se, naade dan̄ tus genaagen doobm
al-Masi ki ɔɔ edden̄ maktubm ese. ³¹ Ken jee doobm
al-Masi ken gōtn ese jaay booy taar ken k'dooydesin̄
maakɲ maktub ken se, maakde baa raap aak eyo ɔɔ
taargen se edden̄ kaay kaama.

³² Judas ute Silas se, naade jee taad̄ taar teeco taar
Raa ki. Taa naan̄ se bo, naade dejdenga dɛna edden̄

kaay kaama ðo do kaal maakde ki se, j'ok maakde tɔɔɔ.
³³ Naade ute genaagen Antios ki se, tingoga dena gɔtn ese
 jaay bo, genaagen doobm Isa al-Masi ken maakɲ geger ken
 ese olde ðo k'baa lapia, ðo naade ok terl baa gɔtn jeege tun
 oldeno. ³⁴ [Nafo, Silas se je king gɔtn ara bii kandum‡.]
³⁵ Anum Pɔl ute Barnabas se ðop ing Antios ki. Gɔtn ese,
 naade ute jeegen kuuy se kic dena lee dooyden ute taar
 Meljege ðo taadden Labar Jiga.

Pɔl gaan ute Barnabas
 (Gal 4.13-15)

³⁶ Ken naade jaay ting aas gɔtn ese se, Pɔl deek Barnabas
 ki ðo: «J'ok k'terl k'baa kaakɲ genaagen doobm *al-Masi
 ken ing maakɲ gegerge tun paacɲ gɔtn naaje k'lee k'taado
 taar Meljege ro ki se. K'baa k'j'laakden tu, naade tap bo
 ing ðo di.» ³⁷ Gɔtn se, gen Barnabas ki num naan je Jan ken
 k'danin Mark se kic bo 'baa ute naade. ³⁸ Num gan Pɔl took
 eyo, taa Jan-Mark se res ɔndenga kɔɔ taa naan Pampili ki
 ðo naan ɔɲ aay ute kaamin gen tedn naaba ute naade eyo.
³⁹ Gɔtn se, naade naajga taara dena, nafo taarde baa ok
 te metn naap eyo. Bin se, Barnabas ute Jan-Mark le ook
 maakɲ markab ki gen baa taa naan Sipir ki; ⁴⁰ num Pɔl se
 le, beer uun Silas gen baa ute naana ðo genaagen doobm
 al-Masi ken gɔtn ese tondde metn Raa ðo daayum Meljege
 n'tedden beɛna.

Pɔl baa merte gen k-dige

⁴¹ Pɔl iin gɔtn ese ðo baa lee taa naan Siri ute gen Silisi ki
 ðo gɔtn naan aanga ro ki se, naan ed kaay kaama *eglizge
 tu.

16

Timote baa ute Pɔl ðo Silas gen tedn naabm Isa *al-Masi

‡ 15:34 Taar se maakɲ kitapge tun do dakin se metinge maakde ki
 se gɔto.

¹ Ter Pəl ute Silas jaay aan maakŋ geger ken Derbe ute gen Listir ki se; gətn ese naan̄ ɔŋ gaaba kalaŋ debm aalga kaal maakiŋ do Isa ki, roŋ Timote. Naan̄ se koŋ mēnd Yaud ken aalga kaal maakiŋ do Isa ki kici; gaŋ bubiŋ se, kəɗ Grək. ² Timote se, genaagen doobm al-Masi ken maakŋ gegerge tun Listir ute ken Ikəniəm ki, paac se təɔmiŋa. ³ Gətn se Pəl je ɔɔ k'baa tele, nabo taa Yaudgen iŋg maakŋ gegerge tun ese se, naan̄ ɔjiŋ pəndə, taa jeegen paacŋ gətn ese se jeeliŋ naan̄ se bubiŋ kəɗ Grək. ⁴ Ken naan̄ jaay ɔj pəndə Timote ki aas se, naade iin̄ gətn ese ɔɔ baa lee maakŋ gegerge tu ɔɔ naade taad̄ genaage tu nakgen ken *jee kaan̄ naabm Isage ute jee naan̄ jee *eglizge tu taado taariŋ Jeruzalem ki se ɔɔ naade taad̄den ɔɔ: «J'iŋg do taar ken se.» ⁵ Ute taargen se, jee eglizgen gətn ese se təd̄ jee al-Masigen meɕ, ɔɔ bi-i-raa naade ziid̄ baa ute naande.

Pəl ni maakŋ geger ken Troas ki

⁶ Pəl ute Silas se je baa taad̄n taar *Raa taa naan̄ Azi ken kaam kalaŋ; nabo *Nirl Salal taad̄den maakde ki ɔɔ j'ənt̄e baa. Num gətn se, naade aal teec taa naan̄ Prigi ute gen Galati ki. ⁷ Ken naade jaay aan̄ cee taa naan̄ Misi ki se, naade je baa taa naan̄ Bitini ki; nabo gətn ese kic Nirl gen Isa gaasde. ⁸ Taa naan̄ se bo, naade aal teec taa naan̄ Misi ki ɔɔ boɔy baa maakŋ geger ken Troas ki gət ken k'lee k'daar markabge se. ⁹ Maakŋ Troas ki jaay Pəl tood̄ tood̄ nəɔr se, naan̄ nia ɔɔ maakŋ niŋ ki se, naan̄ aak aan̄ goɔ kəɗ Masedoan kalaŋ daar daar naaniŋ ki ɔɔ eemiŋ nəɔ metiŋ ki ɔɔ: «Iin̄ 'baado Masedoan ki ara taa ajen naaka.» ¹⁰ Ken Pəl jaay taad̄den metn taar niŋga sum se, gətn se sum bo naaje *k'naar k'je doobm j'an baa Masedoan ki, taa ute metn taar niŋ se, naaje k'jeelga maakje ki kese Raa bo

* 16:10 Gətn se Luk, ken raan̄ maktubm ese se, utu te naade kici.

danje gen 6aa taadn Labar Jigan gen Isa *al-Masi se, jeege tun gōtn naane.

Pōl aan maakj geger ken Pilip ki

(Plp 1.1-11,27-30)

¹¹ Naaje j'iin maakj geger ken Troas ki se, gōtn se naaje k'j'ook maakj markab ki ɔ k'j'omb k'gaan baar k'6aa taa naan Samotras ken maane gurug aalin se. Ter metbeenki se, naaje k'j'iin k'6aa maakj geger ken Neapoli ki gōtn ken k'lee k'daar markabge se kici. ¹² Gōtn se, naaje k'j'iin k'6aa maakj geger ken Pilip ki ɔ maakj taa naan Masedoan ki se, Pilip se naan geger magala ɔ ɔk *Rōmege dena. Gōtn ese se, naaje k'tingga bii kandum.

¹³ Ken *bii sebit jaay aan se, naaje k'j'iin k'teec maakj geger ken se ɔ k'6aa taa oolo ki k'saap j'ɔ kaad naane j'kōn gōtn jeege lee eem Raa. Num gan j'aan se j'ōn mendge kandum sum 6o tusga, k'j'ing cēde ki ɔ k'-taaddēn taara. ¹⁴ Maakde ki se, menda kalan roṅa Lidi ɔ naan iino maakj geger ken Tiatir. Mend se, naan beer Raa ki ɔ ɔk kalge gen zoa ɔ kalinge se kalgen te rodege ɔ aac kaace. Ken Pōl jaay taad taad taar Raa se, naan ud bi do ki taa Mēljege tēdin maakin ki gen booy kōkṅ taar Pōl se ɔ naan aal maakin don ki. ¹⁵ Gōtn se, naan ute jeegen maakj been ki se *k'batizde. Ken k'batizde aas se, naan danje ɔ k'6aa been ki ɔ deekjen ɔ: «Ken naase 'jeelumki maam se jaay m'aalga maakum do Mēljege tu deer deer num, '6aakiro aki kinṅ beem ki.» Gōtn se, naan doje bini ɔlje naaje k'took k'6aa been ki.

Pōl ute Silas se k'tok k'j'ombde dangay ki

¹⁶ Gan bii kalan naaje k'6aa 6aa gōt ken jeege lee tusn gen keem Raa se, goon menda kalan bin se 6aado ɔnje ɔ naan mend dukaaka ɔ ute dukaakin se iinga num taad nakgen ute aki kaan naan ki. Ute mend se, melinge ɔ

gurs ro ki dena. ¹⁷ Naan lee ok metje naaje j'utu Pəl əw təw metje ki makəw əw dək taara əw eyo deek əw: «Jee ese se, naade jee tēdn naabm Raagen Taaro! Naade baado se taa asen taadn doobm kaaja!» ¹⁸ Mənd se ok metje bii kando kando bini əl bii kalaŋ Pəl əw se, tər l aakiŋa əw deek sitan kən roŋ ki se əw: «Ute ro Isa *al-Masi se m'əw: 'teec naatn ro mənd kən se!» Gətn se sum bo, sitan se naar teec naatn roŋ ki. ¹⁹ Kən məliŋge jaay aakiŋ naan dukaakiŋ l ɣətəga əw doobm naade an kəŋ gurs kic bo ɣətəga se, naade tək Pəl ute Silas əw baanden naan magalge tun ɣətn ese. ²⁰ Tər naade baanden naan magalge tun *Rəmege təndde se əw taadden əw: «Jee se l, Yaudge əw baado se ɣen tujŋ naanjege! ²¹ Naade lee dooy jeege ute doobm kiŋg naan de kən naaje Rəmege se əljeki ro ki eyo. Kese naaje se j'an kəŋ tēf eyo.» ²² Gətn se əl jee denge se iin ro Pəl ute Silas ki. Əw magalgen Rəmege təndde se iin təwədn ute kaldege taa təwəw əw əl k'j'əndde te məeje. ²³ Kən naade jaay tənd dərɛŋde aas se, naade baə əmbden maakŋ danɣay ki əw taad magal jee danɣayge tu se əw jee se k'boəbde jiga. ²⁴ Kən magal jee danɣayge jaay booy taar naade taadŋ se, naan tək əmbden maakŋ danɣay kən maak ki əw təndden poolo jedege tu.

Magal jee danɣayge took aal maakŋ do Isa ki

²⁵ Kən aan ɣəw utē daan bea se, Pəl ute Silas se eem keem Raa əw təwmin təw utē kaa, kaad kən se jee danɣaygen kuuy se, iŋg booy kaadegen naade iŋg aar kaar se. ²⁶ Gaŋ ɣətn ese sum bo, naanə naar te makəw əw əl beə kən naade iŋg maak ki se kic bo utē magaliŋ te rig rig. Gətn se kaam taargen ɣen beə se təw kalde ki, naan kən se zinziŋ k'dəwkiŋ jee danɣayge se kic bo təw si kalde ki. ²⁷ Kən magal jee danɣayge jaay dər l iin maakŋ biŋ ki se, naan aak kaam taar jee danɣayge se paac toodga wan

warj. Gōtn se naan̄ saap ɔ̄ kaad̄ naane jee dangayge se aana. Taa naan̄ se bo, naan̄ ɔ̄d̄ gərd-jerliṅa je t̄ɔ̄l roṅa. ²⁸ Gaṅ Pəl ɔ̄d̄ ɔ̄y makōṅ ɔ̄: «Ay ɔ̄ṅ, ɔ̄ṅte t̄ɔ̄l roi, b̄ere naaje j'utu paac!» ²⁹ Gōtn se magal jee dangayge se b̄ere ɔ̄kiṅa ɔ̄ roṅ ook marga, taad̄ ɔ̄ j'ɔ̄ɔciṅo poodo taa an kaakṅ ḡɔ̄ɔ. Ken k'baano ute poodo sum se, naan̄ naar end̄ baa maakṅ dangay ki ɔ̄ baa ooc metn̄ je Pəl ute gen Silas ki. ³⁰ Gōtn se naan̄ ɔ̄d̄ teecdeno naatn̄ ɔ̄ t̄ɔ̄nd̄ metde ɔ̄: «Nakage, maam tap̄ bo m't̄edn̄ rom m'ɔ̄ di jaay m'kōṅ kaaja se?» ³¹ Naade terliṅ ɔ̄: «Naai aal maaki do M̄eljege Isa ki ɔ̄ ute naan̄ se, naai ute jeeigen maakṅ bei ki paac se, aki kōṅ kaaja.» ³² Gōtn se naan̄ ute jee maakṅ beṅ ki se, naade taad̄den taar M̄eljege Isa. ³³ Maakṅ n̄ɔ̄r ken ese sum bo, magal jee dangayge se baanden gōtn ɔ̄k maane. Gōtn ese naan̄ tug daapden taan-dudege. ɔ̄ naan̄ ken ese sum bo, naan̄ ute jee maakṅ beṅ ki se, Pəl ute Silas *batizde. ³⁴ Gōtn se Pəl ute Silas se naan̄ daṅ baanden beṅ ki ɔ̄ edden̄ k̄ɔ̄ɔ. Gaabm se, ute jeṅgen maakṅ beṅ ki se, maakde raapo taa naade aalga maakde do Raa ki. ³⁵ Ken ḡɔ̄ɔ jaay iip se, magalgen *R̄omege t̄ɔ̄nd̄de se, ɔ̄lo asgarge baa taad̄ magal jee dangayge tu ɔ̄: «Jee se, 't̄ɔ̄d̄ t̄ɔ̄lde.» ³⁶ Magal jee dangayge baado taad̄ Pəl ki ɔ̄: «Magalgen R̄omege t̄ɔ̄nd̄de se, ɔ̄lo asgarge ɔ̄ baado taadum ɔ̄ k't̄ɔ̄d̄ k't̄ɔ̄lse. Bin num 'teeckiro naatn̄ maakṅ dangay ki ɔ̄ 'baaki te lapia.» ³⁷ Gaṅ Pəl deek asgarge tu se ɔ̄: «Naade aakjen te metn̄ taarje ey sum bo ɔ̄l k't̄ɔ̄nd̄je naan̄ jeege tu, ɔ̄ baa ɔ̄lje dangay ki, ey num b̄ere, naaje kic k'R̄omege. Num gaṅ b̄orse num naade je ajen t̄ɔ̄d̄n̄ t̄ɔ̄l nam 'jeel ḡɔ̄tje ey se met̄ ki eyo. Bin se, ɔ̄ṅde naade malinge bo ade baa utu ajen t̄ɔ̄d̄n̄ naatn̄ maakṅ dangay ki se.» ³⁸ Asgargen j'ɔ̄ldeno jaay ɔ̄k terl̄ baa se baa taad̄ taar se magalge tun R̄omege t̄ɔ̄nd̄de se. Ken magalgen se jaay booy ɔ̄ Pəl ute Silas kic bo R̄omege se, gōtn se b̄ere baa

okde. ³⁹ Naade baado onde do tedden kalde jaay toof tolde do taadden do k'j'iin k'j'onde maakn gegerde se. ⁴⁰ Ken Pol ute Silas jaay teeco maakn dangay ki se, naade baa gotn Lidi ki. Ken naade aan se, on genaagen doobm *al-Masi ki. Gotn se, naade edden kaay kaama, jaay bo iin baa.

17

Pol ute Silas baa maakn gegere ken Tesalonik ki
(ITes 1, 2.1-16)

¹ Ken Pol ute Silas jaay iin on gegere Pilip se, naade aal teeco maakn gegere ken Ampipolis ki ute ken Apoloni ki. Do naade baado maakn gegere ken Tesalonik ki. Gotn se, Yaudge ok bee ken naade lee tusn maak ki. ² Aan goo nakn se, naan deelga deel ro ki se, Pol baa on Yaudge do daan suukge tun mato se, aanga *bii sebit ki tak bo, naade lee naaj ute naade do taarge tun maakn Kitap ki. ³ Naan taad tookden metina do taadden metn taar maakn Kitap ken taad do: «*Al-Masi se baadoga num utu dabara utu kooyo jaay naan ade dur daan yoge tu. Al-Masi ken naase ing aakki kaamin se, naan bo Isan ken maam m'taadsen taarin se.» ⁴ Gotn se Yaudgen metinge se, taar se baa end maakde ki do took baa tum ute Pol do Silas. Naan ken se Grekgen beer *Raa ki se kic bo dena ute mendge dena ken gaabdege jee magalge se kic, took baa ute naade.

⁵ Gan Yaudgen baate kaal maakde do Isa ki se, ted maak-kilimi ro Pol ute Silas ki do on jee mursgen lee daan doobge tu se rejdeno ute gurs. Naade baado do metn jee denge taa tujn goto. Gotn se, naade iin baa terec bee Jason gen je Pol ute Silas. Ken naade jaay ondenga num, anden tokn baa naan jee denge tun tusga se. ⁶ Ken naade baa jaay onden te ey se, naade ok baano ute Jason ute genaage kandum ken doobm al-Masi ki naan toogge tun gotn ese. Gotn se, naade toof tooy do: «Jee tuj *dunia te magalin se,

berε, berse naade aanga ara! ⁷ Ɔo Jason se bo, debm ken okden been ki Ɔo jee se le, Sezar Gaar magal ken ing *Rom ki se, naade Ɔo ansin dim eyo Ɔo naade taad Ɔo Gaar magal kuuy utu Ɔo naan se bo, ken ron Isa se.» ⁸ Ken jee ute dende ute tƆoggen gɔtn ese jaay booy taar se, naade maakde baa tuju. ⁹ Gɔtn se naade ol Jason ute genaagen doobm al-Masi ki se, baado dɔnd gurs den jaay bo, naade tƆod tɔlde.

Pɔl ute Silas baa maakɔ geger ken Bere ki

¹⁰ Maakɔ nɔɔr ken ese sum bo, genaagen doobm Isa *al-Masi ki se, ol *Pɔl* ute Silas baa geger ken Bere ki. Ken naade jaay aan se, naade baa maakɔ *bee ken Yaudge tun lee tusn maak ki se. ¹¹ Gaɔ naade baa ɔɔ Yaudgen Bere ki se jiga cir Yaudgen Tesalonik ki, taa naade booy taar Raa se maakde raap do ki sakan. Bii-raa naade dooy aak taar maakɔ Kitap ki se taa naade an kaakɔ jeel ro ki taar ken *Pɔl* lee dooyden se, met ki lo met ki ey le. ¹² Maakde ki se, jeege dena took aal maakde do Isa ki Ɔo mend Grekgen gaabdege jee magalge ute gaabge dena took aal maakde do Isa ki.

¹³ Gaɔ Yaudgen maakɔ geger ken Tesalonik ki jaay booy Ɔo *Pɔl* baaga taadn taar Raa maakɔ geger ken Bere ki kic se, naade baado Ɔos metn jeege taa tujn gɔto daala. ¹⁴ Gɔtn ese, genaagen doobm Isa al-Masi ki naar ol *Pɔl* baa taa baar ki gen baa kookɔ maakɔ markab ki. Num Silas ute Timote se le Ɔoɔ ing Bere ki. ¹⁵ Jeegen baa kol *Pɔl* se, naade ook maakɔ markab ki ute naana, bini olino maakɔ geger ken Aten ki. Ken naade terlo terl se, *Pɔl* taadden Ɔo ken j'aanga num, k'taad Silas ki ute Timote ki se, k'baado j'ɔɔɔn keske.

Pɔl taad taar Raa jeege tun Aten ki

¹⁶ Kor *Pɔl* utu booy booy Timote ute Silas maakɔ geger ken Aten ki se, naan aak maakɔ geger ese se dooc ute maragge sum Ɔo naan aak se maakin tuj kasak kasak.

¹⁷ Gōtn se, naan̄ iin̄ bāa maak̄n̄ *ḡee ken̄ Yaudge lee tusn̄ maak̄ ki se, naan̄ naaj̄ ute Yaudge ḡḡ ute jee ḡeer Raa ki. ḡḡ ḡii-raa ḡḡḡr maak̄n̄ ḡḡḡer ken̄ jeege lee tusn̄ se, naan̄ lee naaj̄ ute jeege kici.

¹⁸ Gōtn se jaay jee dooy jeegeen uun taar Epikirus ute jee dooy jeegeen uun taar Zenon se* in̄ḡ naaj̄ ute naan̄a. Jee m̄etiḡḡe ḡeek ḡḡ: «Aakum tu, debm kul taar reḡ reḡ ara tap ḡḡ je ḡeek̄n̄ ḡḡ ḡi?» Jee kuuy ḡeek ḡḡ: «Naan̄ ḡere ḡaanoga ute taar raa jee kuuy.» Naade taad̄ bin se, taa Pōl se taad̄ḡega taad̄ taa Isa ḡḡ ute m̄etn̄ taar dur jeegeen utu dur daan̄ yoge tu se. ¹⁹ Naade ḡk ḡaansin̄ do ko ken̄ naade lee tusn̄ aak̄n̄ m̄etn̄ taarḡeḡe se, ḡḡ ḡōtn se k'ḡan̄in̄ Areopag. Gōtn se naade taad̄in̄ ḡḡ: «Naaje k'je naai ajen̄ taad̄n̄ m̄etn̄ taar dooy kij̄n̄ ken̄ naai lee dooy jeege se, taa naaje k'booy kōk̄n̄ m̄etiḡa. ²⁰ Ute m̄etn̄ taarigen̄ ḡii kalan̄ naaje k'booy te ey jaay, naai lee taad̄ bijen̄ doje se, ḡaado taad̄jen̄ m̄etiḡ tu, taa naaje k'je k'jeel kōk̄n̄ m̄etiḡa.» ²¹ (Naade taad̄ bin se taa jee Aten̄ ki ute m̄ertgen̄ ḡaado ḡaao ḡḡ ken̄gen̄ tin̄ḡ tin̄ḡ ḡōtn ese se, naade in̄ḡ ḡḡ ḡen̄ booyo ḡḡ ḡen̄ taad̄n̄ m̄etn̄ taargen̄ kiji ken̄ naade ḡḡḡa num ḡaado lee taad̄ m̄etiḡ se)†.

²² Gōtn se, Pōl iin̄ ḡaar daan̄ jeege tun̄ Areopag ki se ḡḡ ḡeekden̄ ḡḡ: «Naase jee Aten̄ ki, maam m'aakse naase se jee ḡkki maragge se ḡḡn̄ aak̄ eyo. ²³ Ken̄ maam m'leedo maak̄n̄ ḡḡḡerse ki se, maam m'aako ḡōtn ken̄ naase 'lee eemki maragsege ḡḡ m'ḡḡḡ ḡōtn tōjn̄ serke kaam kalan̄ bin se k'raan̄in̄ ro ki j'ḡḡ: «Kese raa k'jeel m̄etiḡ eyo.» Taa naan̄ se ḡḡ, maam m'ḡaado se m'asen̄ taad̄n̄ Raa ken̄ naase eemin̄ki jaay 'jeelin̄ki ey se.

²⁴ «Raa se, naan̄ ḡḡ debm aalo dunia ute nakgen̄ maak̄

* ^{17:18} Jee uun taar Zenon se k'ḡan̄ḡe Stoyisige. † ^{17:21} Kese Luk mala ken̄ taad̄ taar ese.

ki paac se ɔɔ naan̄ bo mɛl maakɲ raa ute do naan̄a ɔɔ naan̄ se inḡ maakɲ b̄eege tun̄ jikilimge bō iin̄in̄ ute jide se eyo. ²⁵ ɔɔ naan̄ ɛ, ɔlin̄ dim te naabm̄ jikilimge eyo, taa naan̄ kalin̄ ki sum̄ bō ɛd̄ koa nakge tun̄ inḡ baa se paac ɔɔ naan̄ bō debm̄ ɛdjeki nakgen̄ 'kaasn̄ tingjege. ²⁶ Naan̄ aalo deb̄ kalar̄ sum̄ bō ken̄ tooj̄ dirl̄ metjil̄ jikilimgen̄ do naan̄ ken̄ baa se paac. ɔɔ naan̄ bō debm̄ t̄onddeno kaadn̄ tooj̄dege ɔɔ kaadn̄ kooydege ɔɔ gaan̄ ɛdd̄en taa naan̄ge ɔɔ t̄onddesin̄ te naan̄ guuringe.

²⁷ «Raa t̄ɛdn̄ naan̄ se taa naadē an̄ jea ɔɔ bin̄ sum̄ bō daan̄ naane naadē an̄ k̄ɔŋɔ ɛ ɔaam? Taa naan̄ ɛ d̄ɔk ute naajege eyo. ²⁸ Taa naan̄ se bō, naaje j'ingki ɔɔ k'leeki se kic bō ute naan̄a ɔɔ b̄orse ken̄ j'utuki z̄ɛɛɛ se kic ɛ ute naan̄a. Kese bō maakɲ jee kaar bal-z̄ɛɛɛsege tu se, deb̄ kalar̄ maakɲ kaan̄ki se taad̄ ɔɔ: «Naajege se k'gaan̄ Raage.» ²⁹ Aan̄ ḡɔɔ naajege k'ḡɛninge d̄ey se, bin̄ num̄ naaje j'aki k̄ɔŋ saapm̄ j'ɔɔki Raa se tec aan̄ ḡɔɔ maraggen̄ ken̄ k't̄ɛdd̄en ute daab, pudda ey ɛ ute ko se eyo. Nakgen̄ se jikilimge t̄ɛdd̄en ute tird̄dege sum̄. ³⁰ 'Booyki! Do d̄ɔkin̄ ken̄ naase 'jeelkiro te Raa ey se, naan̄ ken̄ se kic bō, Raa ɔŋ utsen te eyo. Num̄ b̄orse se, naan̄ dan̄ jeegen̄ ḡɔtn̄ baa se paac taa t̄ɛrl̄ maakdē adē baa ḡɔtn̄ naan̄ ki. ³¹ Taa naan̄ se bō, Raa se ɔndga k̄ɔnd̄ biin̄ ken̄ naan̄ an̄ k̄ɔŋn̄ b̄ɔɔɔ ute d̄oobin̄ do jeege tun̄ do naan̄ ki paac. Ute debm̄ ken̄ naan̄ b̄ɛɛ ɔdd̄in̄ gen̄ k̄ɔŋn̄ b̄ɔɔɔ do jeege tu se, debm̄ se bō ken̄ naan̄ durin̄ daan̄ yoge tu taa jikilimge se an̄ jeel ro ki.»

³² Ken̄ naadē jaay booy P̄ɔl ɔɔ Raa duroga nam̄ daan̄ yoge tu se, ḡɔtn̄ se jee m̄etinge baagin̄ t̄ɛɛɛin̄ m̄etin̄ ki. Gan̄ jee kuuy se taadin̄ ɔɔ: «Do taari ki se, biin̄ kuuy j'utu j'ai dan̄ ajen̄ taad̄n̄ aan̄ ḡɔɔ ken̄ ese daala.» ³³ Naan̄ ken̄ se sum̄ bō, P̄ɔl teec ɔŋde. ³⁴ Num̄ gan̄, jee m̄etinge baa ɔŋ P̄ɔl ɔɔ took aal maakdē do Isa ki. Maakdē ki se gaaba kalar̄ ron̄ Denis, naan̄ kic maakɲ jeege tun̄ lee aak̄ m̄etn̄ taara Areopag ki se

kici ðo menda kalaŋ roŋ Damaris ute jeegen kuuy kic ɓaa te naaŋa.

18

Pɔl ɓaa maakŋ geɓer ken Kɔrint ki

(1Kɔr 1.1-9, 2.1-5; 2Kɔr 11.5-12, 12.12-13)

¹ Ken Pɔl jaay iin ŋ geɓer Aten se, naan iin ɓaa maakŋ geɓer ken Kɔrint ki. ² Gɔtn se naan ɓaa dɔɔd ute kɔd Yaud k'daŋin Akilas utu aan kaana ðo naan j'oojin taa naan Pɔŋ ki. Naan iino taa naan Itali ki ute mendina roŋa Prisil, taa Gaar magal gen *Rɔmeɓen k'daŋin Klɔd se ɔl k'tuur Yaudge naatn paac maakŋ geɓer ken Rɔm ki se. Naan ken se, Pɔl ɓaa deel ute naade, ³ taa naabin ɛ, tec gɔɔ gen naade dey se. Naabm naade se, lee uj nakgen k'daapm kɔrɔr. Taa naan se ɓo, Pɔl ɓaa inɓ ute naade ðo naade lee tɛd naaba tɛɛ.

⁴ Aanga *ɓii sebit ki tak ɓo Pɔl ɓaa maakŋ *ɓee ken Yaudge lee tusn maak ki se. Gɔtn se, naan lee taad taar *Raa Yaudge tu ute Grekge tu taa naan je naade 'tookŋ do taarin ken naan taadɛn se. ⁵ Gaŋ ken Silas ute Timote ken iino Masedoan ki jaay aan sum se, Pɔl ŋ roŋ paac gen taadn taar Raa. Naan taad Yaudge tu tal ðo *al-Masi ken naase inɓ aakki kaamin se, naan ɓo Isa se. ⁶ Gaŋ gɔtn se, Yaudge se iin roŋ ki ðo naajina. Naan ken se, Pɔl ɔk mind kalina ðo deekɛn ðo: «Bere, naase se ken dim jaay aanga dose ki kic num, maam se ɔlum eyo ðo j'am kɔkŋ mindum eyo. Naan ki se bere, maam m'ɓaa taadn taar Raa jeege tun Yaudge eyo.» ⁷ Naan iin teec gɔtn ese ðo ɓaa bee gaab ki kalaŋ k'daŋin Titus Justus. Naan se debm beer Raa ki ðo been se ɔnd daamboogo ute bee ken Yaudge lee tusn maak ki se. ⁸ Gɔtn se Krispus, naan ken magal bee ken Yaudge lee tusn maak ki se, naan ute jee maakŋ been ki paac took aal maakde do Mɛlje ki, ðo jee Kɔrint ken den lee booy taar Pɔl

se kic, took aal maakde do Isa ki kici do *k'batizde. ⁹ Ken aan noor se, Meljege Isa mala teec naan Pól ki do taadin do: «On̄te beer jeege tun se, num taad taar Raa baa ute naani sak sak, on̄te doa. ¹⁰ Taa maam m'utu te naai se nam kón kól jin̄ roi ki eyo. 'Jeele, maakn̄ geger ken ese se, maam m'ók jeege dena.» ¹¹ Gótn se Pól doo ting maakn̄ geger ken Kórint ki se baara ute laapa mece. Gótn se naan̄ lee dooy jeege ute taar Raa.

Pól j'ók k'baansin̄ naan magal *Rómege tu

¹² Kaad ken Galion magal taa naan̄ Akayi se, naan̄ ken se Yaudge dook taarde baa ok Pól do baansin̄ gótn kón̄n̄ bóor ki. ¹³ Gótn se, naade deek Galion ki do: «Gaabm se doo metn̄ jeege do j'on̄te keem Raa tec aan góo ken naaje k'lee k'j'eem se.» ¹⁴ Ey num Pól se je taada, nabo Galion naar taad Yaudge tu do: «Naase Yaudge, ken gaabm se jaay ted̄ te nakn̄ ute doobin̄ eyo, lo tujga dim kuuy se, gen naan̄ se num, maam m'asen kaakn̄ metn̄ taarse. ¹⁵ Gan̄ naase le, 'lee naajki taara do *Ko Taar Raase ki ute ro jeesege tu. Bin num, kese nakn̄ naase malinge! Maam se, m'kón̄ kón̄n̄ bóor do nakge tun bin eyo.» ¹⁶ Gótn se, naan̄ tuur doodeno naatn̄ gótn kón̄n̄ bóor ki se. ¹⁷ Gótn se jeege paac iin̄ gótn ese, iij-ok Sostén magal *bee ken Yaudge lee tusn̄ maak ki do tond doren̄ina naan̄ jeege tun gótn kón̄n̄ bóor ki se. Nabo Galion ken magal Rómege aak nakn̄ ken naade ted̄ se, don̄ cokó kic bo dirin̄in̄ eyo.

Pól ok terlo maakn̄ geger ken Antios ken taa naan̄ Siri ki

¹⁸ Maakn̄ geger ken Kórint ki se, Pól tingga dena, jaay bo naan̄ iin̄ on̄ genaagen doobm Isa *al-Masi ken gótn ese. Naan̄ iin̄ baa ute Prisil do Akilas maakn̄ geger ken Sankre ki got ken k'lee k'daar markabge. Gótn se, naan̄ doo dona taa naan̄ naamga naam taarin̄a, jaay bo naade

ook maakŋ markab ki ɔɔ ɓaa taa naaŋ Siri ki. ¹⁹ Ken naade jaay aan maakŋ geger ken Epez ki se, Prisil ute Akilas se Pɔl ɔɔnden gɔtn ese ɔɔ naaŋ iin ɓaa maakŋ *ɓee ken Yaudge lee tusn maak ki se. Gɔtn ese naaŋ naaj ute Yaudge taa Isa. ²⁰ Naade tɔnd metin ɔɔ: «Ɖɔp injg ute naaje,» naɓo Pɔl baate. ²¹ Ken naaŋ iin ɔɔnde kɔŋ se deekden ɔɔ: «Ken Raa jaay je num, ɓiin kuuy jaay m'ade ɓaa gɔtse ki.» Gɔtn se naaŋ iin maakŋ geger ken Epez ki se, ook maakŋ markab ki ɔɔ ɓaa. ²² Ken Pɔl jaay aan maakŋ geger Sezare ki se, naaŋ ook ɓaa Jeruzalem ki gen tɛdn tɔɔse *egliz ki, jaay ɓo, naaŋ ɓɔɔy ɓaa maakŋ geger ken Antios ken taa naaŋ Siri ki. ²³ Gɔtn se, naaŋ tingga ɓii kandum jaay iin ɓaa leedo maakŋ gegerge tun taa naaŋ Galati ute gen Prigi. Gɔtn naaŋ aanga tak ɓo, naaŋ ɛd'kaay kaama genaage tun doobm Isa al-Masi ki.

Apɔlɔs ɓaa maakŋ geger ken Epez ki ute gen Kɔrint ki

²⁴ Kaad ken se gaaba kalaŋ, kɔd Yaud k'danin Apɔlɔs ɔɔ naaŋ se k'j'oojin maakŋ geger ken Alekzandri ki. ɔɔ naaŋ iin ɓaado maakŋ geger ken Epez ki. Gaabm se jeel taadn taara aak eyo ɔɔ jeel ɔk metn Kitap jiga. ²⁵ Naaŋ se k'dooyinga ute metn taar ken taad taa Meljege. Naaŋ taad taar Raa se maakin raap do ki sakan, ɔɔ taar Isa se, naaŋ dooy jeege ute doobin tak tak. Naɓo, naaŋ se, jeel ɓo metn taar *batem gen Jan-Batist sum. ²⁶ Maakŋ *ɓee ken Yaudge lee tusn maak ki se, Apɔlɔs baag taadn taar Raa jeege tu kic ɓo, beer eyo. Gaŋ ken Prisil ute Akilas jaay booy taar naaŋ taad se, gɔtn se naade ɔk ɓaansin ute naade ɔɔ taadin Doobm Raa se ute doobin tak tak do ki daala. ²⁷ Apɔlɔs se, je ɓaa taa naaŋ Akayi ki gen ɓaa taadn taar Raa jeege tu. Taa naaŋ se ɓo, genaagen doobm Isa *al-Masi ki se, ɛdin kaay kaama ɔɔ raaj ɛdin maktub jin ki, taa n'ɓaa kedn genaage tun gɔtn naane, taa ken naaŋ aanga num,

naade aṅ dɔɔdn kɔkɔj jiga. Ken naaṅ jaay aan gɔtn naane se, ute bɛɛ ken Raa tɛdin se, genaagen doobm Isa al-Masi ken gɔtn naane se, naaṅ noogden dɛna. ²⁸ Anum, Yaudge tu se, naaṅ taaddɛn tal tal gɔtn ese ɔɔ taar ken naade aṅ tɛrl kic bo, naade ɔṅ eyo. Ɖɔ ute taargen maakɔj Kitap ki se, naaṅ taaddɛn ɔɔ: Isa se, naaṅ bo al-Masi.

Pɔl baa mɛrtɛ gɛn k-mɔtɔgɛ

19

Pɔl tɛrl maakɔj gɛgɛr ken ɛpɛz ki daala

¹ Kaad ken Apɔlɔs utu maakɔj gɛgɛr ken Kɔrint ki se, Pɔl aal teeco taa naaṅ Azi ken maakɔj koge tu se ɔɔ baado maakɔj gɛgɛr ken ɛpɛz ki. Gɔtn se, naaṅ ɔṅ jeege kandum se, aalgaa kaal maakɛ do Isa ki. ² Ɖɔ naaṅ tɔnd mɛtɛ do ɔɔ: «Bii ken naase aalki maakse do Isa ki se, *Nirl Salal tap bo bɔɔy te dose ki ey la?» Num gaṅ naade tɛrlɔn ɔɔ: «Nirl Salal ken naai taadn se, bii kalaṅ naaje k'booy te maanin eyo.» ³ Tɛr Pɔl tɔnd mɛtɛ do ɔɔ: «Naase tap bo *k'batizse j'ɔɔ di?» Naade tɛrlɔn ɔɔ: «Naaje se, k'batizjen aan gɔɔ ken Jan lee batizo jeege se.» ⁴ Pɔl taaddɛn daala ɔɔ: «Jan se batizo jee ken tɛrloga tɛrl maakɛ do *Raa ki sum. Ɖɔ naaṅ taad Yaudge tu ɔɔ j'aal maakɛ do deb ken utu baado mɛtin ki se ɔɔ naaṅ bo debm k'danin Isa se.»

⁵ Ken naade jaay booy taar Pɔl taaddɛn se, gɔtn se naade took k'batizɛ kuuy ute ro Mɛljege Isa. ⁶ Naaṅ ken se, Pɔl tɔnd jin dodege tu ɔɔ gɔtn se Nirl Salal bɔɔyo dode ki ɔɔ naade baag taadn taar naanṅen naade jeel mɛtin eyo ɔɔ naade taad taargen teeco taar Raa ki. ⁷ Naade paac se, aas nakɔj gaabge baa baa sik-kaar-dio.

⁸ Daan laap ken mɔtɔ se, daayum Pɔl lee baado maakɔj bɛɛ ken Yaudge lee tusn maak ki se. Gɔtn se, naaṅ taaddɛn mɛtn taar Gaar Raa jeege tu ɔɔ naaṅ taaddɛn kic bo beer eyo. Naaṅ je taa jeege inṅ booyin taarin se, 'tookɔj do

taarin ken naan taadden se. ⁹ Gan jee metinge se ted do mɔŋgɔ ɔɔ baate tookɔ taarina. Do Doobm Isa ken naan taadden metin se, naade tooyin koogo naan jeege tu. Gɔtn se Pɔl iin ɔnde ɔɔ baa ute jee metin ki baa maakɔ lɔkɔl gen gaaba kalarɔ k'danin Tiranɔs ɔɔ gɔtn se bii-raa, naan lee dooyde ute taar Raa. ¹⁰ Gɔtn dooyin ken ese se, naan ted baara dio, bini ɔl Yaudge ute Grekgen taa naan Azi ki paac se, baa booy taar Meljege.

Nakɔ ken gaan Sebage tɛda

¹¹ Anum Raa ɔl Pɔl ted nakɔ-kɔɔbgen deel doa, ¹² bini, ɔl jeege baa tuuno kalge taal do Pɔl ki ey le baano ute kalge utn rona ɔɔ naade tos baano ɔɔ taalin do jee kɔɔnge tu ɔɔ jee kɔɔnge se ɔɔ lapia ɔɔ jee kɔɔn sitange se kic bo, sitange teec ɔnde.

¹³ Gɔtn se, Yaudgen metingen lee maakɔ naange tu gen tuur sitange ro jeege tu se, naade baag tuur sitange ute ro Isa kici. Naade taad sitange tu ɔɔ: «Ute ro Isan ken Pɔl lee taad taarin jeege tu se, m'ɔɔ: 'teecki naatn ro jeege tu se!» ¹⁴ Jeege tɛdn naan se, naade cili. Naade se, gaan kɔd Yaud kalarɔ bini k'danin Seba, ɔɔ naan se maakɔ *magal jee tɛdn serke Raage tu. ¹⁵ Gan bii kalarɔ, gaabm ɔk sitan se taadden ɔɔ: «Isa se, maam m'jeelina ɔɔ Pɔl kic le maam m'jeelina, num naase ara tap bo, 'nanje?» ¹⁶ Gɔtn se, gaabm ken ɔk kɔɔn sitan se iin oocde; ken naan jaay baa cirdɛ sum se, naan tɔnd awarde ɔɔ nɛɛpm ute kaldege se naatn. Ken naade do bini ɔɔ dode jaay aan teec se, kaldege kic bo, nɛɛpden dode ki rɔsɔm rɔsɔm.

¹⁷ ɔɔ ken Yaudge ute jee ken Yaudge eyo inɔ maakɔ geger ken Epez ki jaay booy taar se, gɔtn se naade beere baa ɔkde. Taa naan se, naade baa *nook ro Meljege Isa se cir daala. ¹⁸ Gɔtn se, jeege dena ken aaloga kaal maakde do Isa ki se, baado tɔɔd metdege naan jeege tu, do nakge tun

jig ey ken naade lee tɛd se. ¹⁹ Maakde ki se, jee den ken lee ooj rodege se, baano ute maktubdegen ɔk metn taargen naade lee oojɔn rode se ɔ gɔtn se naade tɔɔciɔn naan jeege tu ɔ maktubdege se jaay j'aak zɔn se aas tamma gen pudda dupu-si-mii*. ²⁰ Bin bo, ute tɔɔgɔ Mɛljege se taar Raa se wɔɔk ziid baa ute naaniɔa.

Jee Ɛpez ki iin gen tɛdn taara

²¹ Ken nakgen se jaay deel paac se, *Nirl Salal ɔl Pɔl uun doa gen baa Jeruzalem ki ɔ naan aal teec ute doobm taa naan Masedoan ɔ ute gen Akayi ki. Gɔtn se, naan deek genaage tun doobm Isa *al-Masi ki ɔ: «Bɛeki num, ken m'aanga Jeruzalem ki jaay bo, sɔm m'utu m'baa *Rɔm ki kici.» ²² Jee noogingen di Timote ute Erast se, naan ɔlde ɔ j'ɔnd naana ɔ k'baa Masedoan ki. ɔ naan mala se, ɔp injg ɔkɔ taa naan Azi ki.

²³ Kaad ken se, jeegen maakɔ gɛgɛr ken Ɛpez ki se, jeege dena iin ul taara gajalan taa Doobm Isa. ²⁴ Taa gɔtn se, ɔk kɔd kɔrdn tɔɔlɔ rɔn Demetrus. Naan se lee ɔy pudda gen daapm beegen sɛem sɛem ken tec bee magal gen maragdɛn naade lee eemiɔn ken k'danin Artemis se†. Ute naabden ese se, naan ute jeegen k'tɛd naaba tɛɛ ese, naade lee ɔn gurs dena ro ki. ²⁵ Bii kalan, naan dan tus jee ken naade tɛdn naaba tɛɛ ute jee ken naabde tec aan gɔɔ gen naade se, ɔ deekden ɔ: «Mɛdumge, naase 'jjeelki maal naaje k'j'ɔkki se k'j'ɔjinki ute naabm ese. ²⁶ Num gan naase aakkiga ɔ 'booykiga nakɔ ken deel Ɛpez ki paac se ɔ Pɔl ese se deek jeege tu ɔ raagen naaje mala k'tɛdinki ute jijege se, raagen deer eyo. Do taar ken naan lee taad

* ^{19:19} Tamman gen puddn ese se aas gen kɔgɔ nam ken tɛdn naaba gen bii dupu-si-mii. † ^{19:24} Artemis se, marag ken menda. Jeege saap ɔ naan se ooj nakge, dirl maalge ɔ tɛd mendge oojɔ.

jeege tu se əl jeege dɛna took taarɪna əɔ baaga mɛtɪn ki. Nakɪ se, naan tɛdɪn ɛpɛz ki sum eyo, num gan̩ taa naan Azi ute magalɪn paac kici. ²⁷ Ken naan jaay utu tɛdn nakɪ se tak num, bɛrɛ, utu ajeki tujɪn naabjege. Num naabjege sum eyo, num utu kəl jeege maragjegen magal Artemis se kic bo, naade utu an̩ kaal maak ki eyo əɔ been̩ se kic lɛ, naade an̩ kaakɪ aan gəɔ nakɪ cɛrɛ. Ey num, Artemis se bo, jee taa naan Azi ki ute jee do naan ki paac se lee eemiɪna.»

²⁸ Ken jee tɛdn naabgen gətn ese jaay booy taar Demetrus se, naade maakde taarde piriɪn əɔ baag təɔy dəɔkɪ taara əɔ: «Artemis se, naan bo maragɪ magal ken ɛpɛz ki!» ²⁹ Gətn se, jeege iɪn ul taara gajalan̩ maakɪ geger ken se, əɔ təkə Gayus ute Aristark ken iɪno Masedoan ki əɔ lee te Pəl tɛlɛ se. Naade naar baandeno daan bəɔr ken gətn k'lee k'j'ɔjɪn bəɔrə se. ³⁰ Ey num Pəl se, je baa gətn jeege tun tus se kici, nabə genaagen dəobm Isa al-Masi ki se, gaasiɪna. ³¹ Əɔ maakɪ magalge tun taa naan Azi ki se, jee mɛtɪnge se mɛdn Pəlge əɔ naade əl nam baa taad Pəl ki əɔ: «Bɛrɛ, ɔntɛ baa gətn jeege tun tus se!» ³² Kaad ken jeege tus gətn ese se, jee mɛtɪnge ul gen dode əɔ jeegen kuuy se kic lɛ, taad gen dode kici. Jee den jaay baado gətn ese se, mɛtn taar jaay əlde naade tusn ro ki se kic bo, naade jeel mɛtɪn eyo. ³³ Maakɪ jee denge tu se, gaaba kalan̩ kəɔf Yaud ron̩ Alekzander. Maakde ki se, jee mɛtɪnge baa taadɪn mɛtn taar se jaay bo Yaudge əlɪn baa naan jeege tu. Naan uun jɪn jeege tu je adɛn taadɪn mɛtn taar se. ³⁴ Nabə ken jee ɛpɛz ki jaay booy əɔ naan kəɔf Yaud se, gətn se naade dəɔb əɔy taa naapm caa əɔ: «Artemis se, naan bo maragɪ magal ken ɛpɛz ki!» Gətn se naade təɔy dəɔk taara ən̩ eyo baa baa nakɪ lɛr dio.

³⁵ Kaam məɔtn se, gaabm ken debm raan̩ ken tɛd naaba daan Yaudge tun *jee kaakɪ mɛtn taargen gətn ese se, tɛd jeege bini baa doa əɔ dɛekden əɔ: «Naase jee ɛpɛz ki, jeege

paac se jeeljeki naajege bo ken k'j'okki bee maragɲ magal roɲ Artemis se. Ɔo maragjege mala se le, naaɲ ooco maakɲ raa ki. ³⁶ Maragjege se, nam deminɲ eyo, num ɔɲki ro se urlu ɔɔ nakɲ se 'saap ɔkiɲki jiga jaayo. ³⁷ Jeegen naase 'tɔk baandekiro ara se le, naade uun te dim maakɲ bee maragjege tu se eyo. Ɔo naade le, taad te taar inɲ kus roɲ ki eyo. ³⁸ Ken Demetrus ute jeenge jaay ɔk taara ute nam le, naaje j'okki bii gen kɔɲɲ bɔɔɔɔ ɔɔ jee kɔɲɲ bɔɔɔɔɔ kic le utu. Bin num, taar se ɔɲ k'ɔaan gɔtn naane bo, naade aɲ kaakɲ ute doobiɲa. ³⁹ Ɔo ken naasen jee denge se jaay ɔkki taar dim kuuy le, bii ken jeege tusga sum bo, j'utu j'kaakɲ metinɲ ute doobiɲa. ⁴⁰ Do nak ken naaje k'tedki jaaki se, j'utu j'ankiro baa te nakɲ ɔɔɲ dojege tu. Berɛ Rɔmege se le, utu ajeki kɔkɲ mindjege 'deekɲ ɔɔ: naajege se bo, jee tujɲ naange. Taa ken Rɔmege jaay baado 'tɔnd metjege gen tusjegen jaaki se, naaje j'aki kɔɲ taar dim, jaay j'adeki kɔɲ taad eyo.» ⁴¹ Ken naaɲ jaay taad naɲ taariɲ se, jee se naaɲ wɔɔkde.

20

Pɔl ɔk tɛrl baa taa naaɲ Masedoan ute taa naaɲ Grekge tu

(1Kɔr 16.1-7; Rm 15.25-27)

¹ Ken metn taar se jaay deel se, Pɔl ɔl k'daɲ k'tuso jee aalga kaal maakde do Isa *al-Masi ki ɔɔ naaɲ edden kaay kaama jaay bo deekden ɔɔ inɲki lapia ɔɔ naaɲ uun doobm taa naaɲ Masedoan. ² Kaad ken naaɲ aal teeco teec taa naaɲ ken ese se, jee aalga kaal maakde do Isa al-Masi ki se, naaɲ taaddenga taarge dena ken edden kaay kaama, jaay bo naaɲ iin baa taa naaɲ Grekge tu. ³ Gɔtn se, naaɲ tinɲ laapa mɔtɔ. Aan kaad ken jaay naaɲ baa kookɲ maakɲ markab ki gen baa taa naaɲ Siri ki se, naaɲ booy ɔɔ Yaudge se, dɔɔkga dɔɔk taarde roɲ ki gen kutiɲa. Taa naaɲ se bo,

naañ uun doa gen terl baa taa naañ Masedoan ki. ⁴ Jeegen ken lee ute naañ se, naade se bo: Sopatrōs goon Pirus ken iino maakŋ geger ken Bere, Aristark ute Sekundus, naade se iino maakŋ geger ken Tesalonik ki ð Gayusn ken iino maakŋ geger ken Derbe ð Tisik ute Tropim ken iino taa naañ Azi ken kaam kalaŋ ð kese Timote. ⁵ Jee se ðnd naana baa booyje* maakŋ geger ken Troas ki. ⁶ Gaŋ naaje se k'teð Laa mappan ðk ðrōm eyo aas jaay bo, j'iin Piliŋ ki se, j'ook maakŋ markab ki k'teð bii mii jaay bo k'baa k'j'ōŋde maakŋ geger ken Troas ki. Gōtn se, naaje k'tiŋgo bii cili.

Pōl taad jee Troas ki ð iŋgki lapia

⁷ Ken aan *bii sebit ki teŋer se, naaje k'tus k'j'ōs kalaŋ jaay bo k'j'uun sēn-sēn†. Gōtn se Pōl baag taadn gēnaage tun doobm Isa *al-Masi ken tus gōtn ese. Aan gō ð naañ metbeeki sum bo baa baa se, naañ taadden taara bini aan daan bea. ⁸⁻⁹ Maakŋ bee ken k'j'ōbīŋ do naapīŋ ki gen k-mōtōge tu se, gōtn se bo naaje k'tus maak ki ð maakŋ bee ken ese se, k'tōc k'tōndga lōmpōge dena. Gōtn se, goon kōdō kalaŋ k'danīŋ Utik se, naañ iŋg king taa pēnēter ki. Aan gō Pōl taad ōŋ ey se, gōtn se bi baa ōkiŋ se tood seŋ. Gaŋ maakŋ toodn biŋ ki se, naañ iik ujo ð aal ooc naañ ki. Ken deb kalaŋ bōy baa ōŋīŋ jaay je aŋ kuun se, ōŋīŋ naañ ooyga. ¹⁰ Gōtn se Pōl bōyo ð no uunīŋ ōkiŋ kaadīŋ ki ð deekden ð: «Naase ōŋki rose urlu. Bere, naañ utu zēere!» ¹¹ Gōtn se, Pōl ðk terl ook baa maakŋ bee ki gōtiŋ ki, naañ dup edden mappa ð k'j'ōs tele. Ter, naañ baagden taadn daala bini gōtō iipi, jaay bo naañ deekden ð: «Iŋgki lapia. Maam se m'baaga jaayo!» ¹² Num, ken

* ^{20:5} Gōtn se Luk kic utu te naade. † ^{20:7} sēn-sēn se, kōsn ken taadjeki ð Isa se ooy ro kaag ki taa naajege.

goon kədn duro se ɛ, naade ək baansin beən ki əw gətn se, jee paacn ken aakin se, maakde raapo.

Pəl danjo jee naan *eglizge tu

¹³ Naan ken se, naaje k'j'look maakn markab ki j'ənd naana gen baa maakn geger ken Asəs, gen baa kuun Pəl gətn ese. Taa Pəl se, uunga kuun doa gen baa ute jəna.

¹⁴ Ken Pəl jaay baa ənje maakn geger ken Asəs ki se, gətn se naaje k'j'uunin maakn markab ki əw k'baa maakn geger ken Mitelen ki. ¹⁵ Metbeenki k'j'iin gətn ese əw k'baa maakn geger ken Sio ki, əw metbeen ken kuuy se, naaje k'j'iin k'baa maakn geger ken Saməs ki. Ter, bii ken kuuy se, j'iin Saməs ki se, k'baa maakn geger ken Mile ki.

¹⁶ Naaje k'j'uun doobm se taa Pəl se, bæeki num, je naar baa Jeruzalem ki gen baa tədn Laa Pantekot. Taa naan se bo, naan deel cee geger ken Epez ki kic bo, baate kaal maak ki, taa naan je takal ronə taa naan Azi ki se eyo.

¹⁷ Ken naaje k'j'aan maakn geger ken Mile ki se, Pəl əl k'baa k'danjo jee naan eglizn Epez ki, taa utu an kənj gətn ese.

¹⁸ Ken naade jaay aan ənjn se, Pəl tədden təwse əw deekden əw: «Gətn maam m'aan gətse ki jaay m'tiŋgo maakse ki sum se, naase 'jeelumki. ¹⁹ Ken maam m'tiŋgo maakse ki se, maam m'əwpo rom baat jaay bo m'tədo naabm Meljege Isa se. Kaad ken se, maam m'iŋgo maakn kaa-maan ki əw m'dabarga dena taa Yaudgen dəkga dək taarde jaay 'je am təl se. ²⁰ 'Jeelki, naan ken se, maam m'doyseno əw m'taadseno taar *Raa naan jeege tu, əw maakn beesege tu se, taargen jaay asen noogse, kalan tap bo, maam m'dirign te eyo. ²¹ Maam m'taad Yaudge tu ute jeegen Yaudge eyo m'əw k'terl maakde do Raa ki əw j'aal maakde do Meljege Isa ki.

²² «Børse, maam se m'baa baa Jeruzalem ki. Kεse *Nirl Salal bo olum do m'baa do maam se m'jeel eyo nakɔ jaay utu kaan dom ki gɔtn naane se. ²³ Nabo, maakɔ geger ken maam m'aanga tak se, Nirl Salal dojum do ken maam jaay m'baaga Jeruzalem ki se, j'utu j'am baa kol dangay ki do j'utu j'am dabar dena. ²⁴ Gaɔ maam se m'aak kingum do naaɔ ki se, aan goo nakɔ cεre; nakɔ ken doɔnum maam ki tak se, m'je naabm ken Meljege Isa edumsin kaam jim se, m'aɔ tedn kaasin ute doobina do naabm ken Meljege edumsin se taa m'taadn Labar Jigan gen Isa *al-Masi do ute naan se bo, Raa tedn beɛna jeege tu.

²⁵ «'Booyki, maam ken m'tingo daanse ki jaay, m'-taadseno taar Gaar Raa se moɔtn naan ki se, naase amki kaak ey sum. ²⁶ Taa naan se bo, jaaki maam m'ok mind kaluma do m'deekseni naan ki se, debm jaay utga num, maam se olum eyo. ²⁷ Taa maam se m'taadsenoga nakɔ ken paacɔ Raa maakin jen ro ki, taar dim kalaɔ tap bo, maam m'ɔysesin te eyo.

²⁸ «Børse, naase se ing ondkɔ kondo do 'saapki do egliz ken Nirl Salal edsedin kaam jise se do aakdeki dode ki; bin se, 'gaamdeki aan goo dool baatge, taa egliz se Raa duginga dugu ute moosina.

²⁹ «Maam m'jeele, ken maam jaay m'baaga se, jeege se ute ade goon kend maakse ki aan goo k-sogsogigen endga maakɔ dool baatge tu num, lee woakde se. ³⁰ Do maakse ki se kic jee metinge utu dooy jeege ute taargen met ki eyo. Naade utu kol jeegen aalga kaal maakde do Isa ki se, kic bo utu kuun taarde. ³¹ Bin se, ingki do metekse ki. 'Jeelki maakɔ baar ken moɔ se, nooɔ katara, maam m'ɔn te eyo do naɔa kic bo, maam m'dejinga do taa naase se, maam m'eemga den aak eyo.

³² «Børse, maam m'ɔnse kaam ji Raa do naase 'saapki do taar Raa ken maam m'taadseno m'ɔ: Raa se naan debm

bεε. Ute taar se bo, naan asen kedn tɔɔgɔ do kaal maakse ken naase aalki do Isa ki se. Ute naan se, naase aki kɔn bedse ute jee ken naan teddenga tedga jee naangen salal se.

³³ «Gan maam le, m'jede te gurs nam eyo ɔɔ daab ute kal nam kic le, maam m'jede te eyo. ³⁴ Naase 'jeelki ute naabm ken maam m'ted' ute jim mala se bo, maam m'ute jeemge se aasjen kingje. ³⁵ Ute naabm daayum maam m'ted' daanse ki se, maam m'je m'asen taadn m'ɔɔ: 'tedki naaba jaay bo j'anki noogɔ jee daayge. ɔɔ k'saapki do taar Meljege Isa ken taad ɔɔ: «Debm ed naka deb ki se, maakin raap cir debm ken j'edɔn keda.»»

³⁶ Ken Pɔl jaay taad nan taarin se, naan erg naan ki ute naade paac ɔɔ eem Raa. ³⁷⁻³⁸ Gɔtn se naade paac baag keeme ɔɔ nan na kic bo baado baam ɔk Pɔl kaadɔn ki kaadɔn ki, ɔɔ nakɔ ken ɔl maakde tuj se, taa ken Pɔl taaddenga taad ɔɔ: «Naan ki se, mɔɔtn naase amki kaak ey sum.»

Gɔtn se, naade baa ɔlin metn markab ki ɔɔ deekin ɔɔ: «'Baa te lapia.»

21

Pɔl baa Jeruzalem ki

¹ Ken naaje jaay k'j'iin j'ɔndε Mile ki sum se, naaje j'ook maakɔ markab ki ɔɔ k'gaan k'baa maakɔ geger Kɔs ki; ɔɔ metbeenki se, naaje k'j'iin k'baa maakɔ geger ken Rɔd ki. Ken naaje jaay k'j'iin Rɔd ki se, k'baa maakɔ geger ken Patara, gɔtn ken k'lee k'daar markabge. ² Patara ki se, naaje j'ɔn markabm ken baa baa taa naan Penisi ki, j'ookɔ maak ki ɔɔ k'baa. ³ Ken naaje jaay k'baa baa do baar ki se, naaje j'aak taa naan Sipir se do ji jeelje ki ɔɔ naaje k'deel k'baa taa naan Siri ki. Ken naaje jaay j'aan maakɔ geger ken Tir ki se, naaje k'bɔɔy gɔtn ese, taa gɔtn ese bo, nakɔ

maakḡ markab ki se j'anḡ bōoy naatn. ⁴ Maakḡ gēger ken Tir ki se, naaje j'ōḡ gēnaagen aalga kaal maakde do Isa *al-Masi ki, ḡ gōtn se naaje k'tiḡḡ bii cili ute naade. Gaḡ jee se, *Nirl Salal taaddēn nakḡ ken utu 'kaan do Pōl ki ḡ naade taad Pōl ki ḡ: «N'ōḡte ḡaa Jeruzalem ki.» ⁵ Ken k'tiḡḡ ute naade bii cili aas jaay j'iinḡ k'ḡaa ḡaa se, gēnaagen ḡoobm Isa al-Masi ken gōtn ese ute mēndge ḡ gaange paac ḡje, bini k'teec k'j'ōḡ maakḡ gēger se. Ken naaje jaay j'aan taa baar ki se, naaje k'j'erg naaḡ ki do kees ken taa baar ki se, ḡ gōtn se, naaje k'tōnd mētn *Raa. ⁶ Ken naaje jaay k'j'iinḡ k'ḡaa ḡaa se, naaje k'taaddēn j'ō: «Inḡki lapi.»

Gōtn se, naaje j'ook maakḡ markab ki ḡ naade lē ḡk tērl ḡaa beedege tu.

⁷ Naaje k'j'iinḡ Tir ki se, k'gaanḡ k'ḡaa maakḡ gēger ken Putolemais ki. ḡ ken naaje jaay j'aan se, k'ḡaa k'tēd tōḡse gēnaage tun ḡoobm Isa al-Masi ken gōtn ese. Naaje k'tōod bii kalaḡ ute naade ḡ gōtn ese sum ḡo, naaje k'bōoy k'j'ōḡ markaba. ⁸ Mētbeēnki se, naaje k'j'iinḡ k'ḡaa maakḡ gēger ken Sezare ki ḡ k'ḡaa k'bōoy ḡee Pilip ken lee wōok Labar Jiga ḡen Isa al-Masi jeege tu se. Pilipm se, debm maakḡ jeege tun cilin ken k'bēer k'tōōddēno Jeruzalem ki ḡen nooḡḡ *jee kaanḡ naabm Isa al-Masige se. ⁹ Pilip se, ḡk gaangen mēndge ḡḡ ken tōk te gaabge eyo, ḡ naade se lee taad taargen teeco taar Raa ki.

¹⁰ Gōtn se, naaje k'tiḡḡgoga bii dēna ḡ naaḡ ken se, gaaba kalaḡ iinō taa naaḡ Jude ki, roḡ Agabus, ḡaado ḡḡje. Naaḡ se lee taad taargen teeco taar Raa ki kici. ¹¹ Ken naaḡ jaay aan ḡḡje se, naaḡ uun nakḡ Pōl lee ḡōokḡ maakinḡ se, ḡōokḡ jḡḡge ute jēḡge, jaay taaddēn ḡ: «Aakki, Nirl Salal se taadum ḡ: nakḡ ḡōokḡ maakḡ nam ese se, malinḡ jaay ḡaaga Jeruzalem ki num. Yaudge se utu anḡ ḡōokḡ bin kici ḡ naade utu anḡ kōkḡ kōl ji jeege tun Yaudge eyo.»

¹² Ken naaje ute genaagen doobm Isa al-Masi ken maakɲ geger ken gɔtn ese jaay k'booy taar se se, gɔtn se naaje k'l'eem nɔɔ metn Pɔl ki j'ɔɔ ŋ'ɔntɛ baa Jeruzalem ki. ¹³ Gaɲ naaɲ tɛrljen ɔɔ: «Naase eemki bin se gen di? Kɛse naase ɔjumki kɔj maakum ɓo maane. Maam se m'took naade am dɔɔk sum eyo, num maam m'tooko gen baa kooy Jeruzalem ki taa Meljege Isa.» ¹⁴ Aan gɔɔ, naaɲ lɛ took taarje ey dey se, naaje kic k'l'ɔɲina ɔɔ k'baate taadiɲ taar dim kuuy sum. ɔɔ gɔtn se naaje k'taad j'ɔɔ: «ɔɲ Meljege l'tɛdn nakɲ ken maakiɲ jen ro ki.»

¹⁵ Ken naaje jaay k'ting Sezare ki bii kandum se, gɔtn se naaje k'daap roje gen kookɲ baa Jeruzalem ki. ¹⁶ Ken k'jiin Sezare ki jaay k'baa baa se, genaagen aalga kaal maakde do Isa al-Masi ken gɔtn ese se, baa ute naaje. Ken naaje jaay j'aan Jeruzalem ki se, naade ɔlje k'baa k'booy gɔtn gaab ki kalaɲ k'daɲin Mnason, ken iinɔ taa naaɲ Sipir ki. Gaabm se, gɔtn aal maakiɲ do Isa al-Masi ki sum se, daaniɲ dɔkga.

Pɔl aan Jeruzalem ki se baa aak Jak

¹⁷ Ken naaje jaay j'aan Jeruzalem ki sum se, genaagen doobm Isa *al-Masi ken gɔtn ese, dɔɔd ɔkje ute maak-raapo.

¹⁸ Metbeenki se, naaje j'utu Pɔl k'baa gɔtn Jak ki. Gɔtn se, naaje j'ɔɲ jee naan *eglizge se tusga gɔtn ese kici. ¹⁹ Ken naaje k'tɛdden tɔɔse aas se, gɔtn se Pɔl taadden metn nakgen ken Raa ɔlinɲ jaay naaɲ tɛdo daan jeege tun Yaudge eyo se, kalaɲ kalaɲ.

²⁰ Jee se jaay booy taar Pɔl taadden se, gɔtn se naade *nook Raa ɔɔ taad Pɔl ki ɔɔ: «!Booyo genaaje, ɓorse Yaudgen dupu kando kando se took aalga maakde do Isa al-Masi ki, nabo naade se ɔk *Ko Taar ken Raa ɛdo Musa ki se ɔɲ aak eyo. ²¹ ɔɔ l'jeele, naade se lɛ booyga taar ken jeege lee taad roi ki se, ɔɔ naai lee dooy Yaudgen ken inɲ

maakŋ jeege tun Yaudge ey se, ɔ lee taaddɛn ɔ: ⟨J'ɔntɛ kuun Ko Taar kɛn Raa ɛdo Musa ki se ɔ gɛndɛge se lɛ, j'ɔntɛ tɔjden pɔndo ɔ j'ɔntɛ tɛdn nakŋ bubdege.⟩²² Gɔtn naai baado gɔtn ara sum se, bɛrɛ, naadɛ lɛ booyga. Bin se, j'aki tɛdn j'ɔki di? ²³ Bin num, 'booy taar naaje j'ai taad se. Naaje j'ɔk gaabge ɔɔ, kɛn naamga naam taardege naan Raa ki. ²⁴ Jee se 'baandɛ ute naai daan bɔɔr *Bee Raa ki ɔ tug 'daapki rose naan Raa ki ɔ ɔgden nakŋ kɛn naadɛ an tɛdn *serkɛ Raa ki se kici. Bin se, naadɛ kic 'kɔŋ dosn dodɛ ɔ ute naan se, jeege paac 'jeele taar kɛn k'lee k'taad roi ki se, mɛt ki eyo. Anum, naadɛ ai kaaki naai kic, iŋg do Ko Taar kɛn Raa ɛdo Musa ki se. ²⁵ Gɛn jeegen Yaudge ey jaay aalga kaal maakdɛ do Isa al-Masi ki se lɛ, naajege k'raandeki raan j'ɔki: j'ɔntɛ kɔsn daa maragge, j'ɔntɛ kɔsn mooso, j'ɔntɛ kɔsn daagen moosiŋ ɔy te naan ki eyo ɔ j'ɔntɛ kɛesn naapge rɛŋ rɛŋ.»

²⁶ Gɔtn se, Pɔl took taardɛ ɔ mɛtbeenki se, Pɔl baa ute jee se gɛn baa tugŋ daapm rodɛ naan Raa ki. Naan kɛn se, Pɔl baa daan bɔɔr bɛe Raa kɛn maak ki ɔ ɔŋ *debm tɛdn serkɛ Raa ki se, ɔndiŋ biia, ɔ deekiŋ ɔ: «Bii kɛn naaje *k'tug k'daapga roje naan Raa ki num, nanja nanja kic bo ano baa ute serkiŋ serkiŋ naan Raa ki.»

*Pɔl se j'ɔkiŋ daan bɔɔr *Bee Raa ki*

²⁷ Kɛn bii cili jaay ɔppga gɔɔr 'nan se, kaad kɛn se Yaudgen iino taa naan Azi ki jaay aak Pɔl daan bɔɔr Bee Raa kɛn maak ki se. Gɔtn se, naadɛ ɔs mɛtn jee dɛnge baado iij-ɔk Pɔl. ²⁸ Gɔtn se naadɛ dɔɔb ɔy ɔ: «Gaan *Israɛlge, bɛrɛ, j'oorjekiro! Gaabm kɛn lee dooy jeege gɔtn baa se paac ute taargen jig ey se, baadoga ara. Naan bo debm kɛn lee taad taargen jig eyo ro gaan Israɛlge tu, ro *Ko Taar kɛn Raa ɛdo Musa ki ɔ ro Bee Raa ki. Bɔrse, naan baadoga daan bɔɔr Bee Raa kɛn maak ki se, ute jeegen

Yaudge eyo ð Æ Bee Raa se lɛ, naan̄ tujɪŋga.»²⁹ Taa naade aakga kaak Pəl ute Tropim ken kɔd ɛpɛz se, lee lee kalaŋ maakŋ gɛgɛr ken Jeruzalem ki. Taa naan̄ se ɓo, naade saap ð kaad naane Pəl ðk ɓaanoga ute Tropim daan ɓɔr Bee Raa ken maak ki se.

³⁰ Gɔtn se, jeegen maakŋ Jeruzalem ki paac se, iin̄ ul taar gajalaŋ ð jeege dɛna ken aan̄ ɓaado gɔtn ese. Pəl se, naade iij-ɔkiŋa ð tiik ɔdɪŋ naatn daan ɓɔr Bee Raa ki ð naade naar gaasn ute kaam taarge se naatn. ³¹ Gɔtn se, naade je an tɔɔl ute Pəl, gaŋ naan̄ ken se, nam ɓaa taad bubm asgarge tu ð: «Bɛɛ, maakŋ gɛgɛr Jeruzalem se, tujga!» ³² Gɔtn se, bubm asgarge se naar tus asgarge ute magaldege aan̄ ɓaa gɔtn jee dɛnge tu. Ken jee dɛnge jaay aak bubm asgarge ute asgarɪŋge se, Pəl ken naade tɔndɪŋ tɔnd se kic ɓo, gɔtn se naade ɔŋɪŋa. ³³ Ken bubm asgarge jaay aan ɔŋ Pəl se, naan̄ ɔl asgarge se ɔkiŋa ð naade tɔso zin̄ziri dio ɓaado dɔɔkiŋa. Gɔtn se, naan̄ tɔnd mɛtn jeege ð: «Gaabm se tap ɓo, iin̄o gay ð naan̄ tap ɓo tujga di?» ³⁴ Gaŋ jee dɛngen tus gɔtn ese se, ul taara gajalaŋ ð bubm asgarge se lɛ, je booy kɔkŋ mɛtn taardɛ se, naɓo ɔŋ booy ɔk eyo. Maakŋ kul taardɛ ki se, naan̄ ɔl asgarge ɔk ɓaano ute Pəl maakŋ *ɓee tɔɔgŋ ken naade lee toom maak ki se. ³⁵ Aan gɔɔ ɓee se lɛ, do ɓee ki raan dɛy se, ken Pəl jaay ook kook se, jee dɛnge se tuuriŋ kaam ara kaam ara. Ken asgarge jaay aak bin se, uuniŋ dode ki raan; ³⁶ taa gaan Israɛlgen tus gɔtn ese paac jaay ɔko mɛtiŋ se naade tɔɔd tɔɔy ð: «Gaabm se 'nakiŋ yo!»

Pəl taad mɛtn taariŋ Yaudge tun tus gɔtn ese
(NJKN 9.1-19, 26.9-20; Gal 1.11-16; 1Tim 1.12-17)

³⁷ Kaad ken jaay bubm asgarge ɓaan̄ ɓaa kɔl maakŋ *ɓeedɛ ken tɔɔgŋ ken naade lee toom maak ki se, Pəl taadiŋ ute taar Grek ð: «D̄num tu gɔtɔ, maam se m'ɔk

taara gen taada.» Gōtn se, bubm asgarge terlin̄ ɔ: «Tarii, naai kic 'jeel taar Grek ki. ³⁸Naai se ɔ, kɔd Masar ken gɔɔr gɔɔr jaay teec sawara ɔaa ting do kɔd-ɔaar ki ute gaabge dupu-ɔɔ ken lee ɔs jeege se ey la?» ³⁹ Gaŋ Pɔl terlin̄ ɔ: «Maam se, m'kɔd Yaud ɔ j'oojum kic ɔo maakŋ geger ken Tars, ken taa naaŋ Silisi ki, ɔ geger Tars se, jeege paac jeelina. ɔo maam m'goon naaŋ gōtn ese, ɔo maam m'eemi nɔɔ ɔnum m'taadn jeege tun se.» ⁴⁰ Gōtn se, bubm asgarge ɔnin̄ gōtɔ. Pɔl daar gōt ken k'lee k'j'ookŋ k'ɔaan maakŋ bee ken raan se. Gōtn se, naaŋ uun jin̄ je taadn jeege tu ɔ ken jeege jaay aak jin̄ se, naade do dil ɔ gōtn se, naaŋ baagden taadn ute taar Yaud.

22

¹ Pɔl taadden ɔ: «Bubumge ute genaamge, 'booyki ɔorse maam m'je m'asen taadn metn taaruma.» ² Ken naade jaay booy Pɔl taadden ute taar naaŋ naade Yaudge se, gōtn se naade ter do dil cir daala. Naaŋ ken se, naaŋ taadden ɔ: ³ «Maam kic m'kɔd Yaud, nabo j'oojum maakŋ geger ken Tars ken taa naaŋ Silisi ki. Gaŋ maam se, m'teep maakŋ geger ken Jeruzalem ki ara ɔ gōtn ara ɔo, gōtn ken Gamaliel dooyumo ute doobina *Ko Taar ken Raa ɛdo bubjege tu se. Taa naaŋ se ɔo, maam m'ɔk taar *Raa se ɔɔɔ, aan gɔɔ gen naasen ɔorse utu ingki do ki se kici. ⁴ Jee ken Doobm Isa ki se, maam m'dabardeno bini aan gɔɔ m'adenoga tɔɔɔ. ɔo mɛndge ute gaabge se, maam m'ɔl k'dɔɔkdeno ute zin̄ziri ɔo m'ɔaado m'ɔmbden dan̄gay ki. ⁵ *Magal jee tɛdn serke Raage tu ute magal taa bee Yaudge se kic ɔo, jeele nakŋ ken maam m'tɛdo se. Naade se ɔo, ken ɛdumo maktub jim ki, taa m'ɔaa kɛdn Yaudge tun Damas ki. Ute naaŋ se ɔo, jee ken aalga kaal maakde do Isa *al-Masi ken gōtn naane se, m'aden ɔaa tɔkŋ dɔɔkŋ ute zin̄ziri ɔo m'andeno ɔaa Jeruzalem ki taa j'aden dabara.»

Pol taad metn taar nakn ken aan don ki

⁶ «Ken maam baa baa doob ki jaay, kaada aan goor ute katara se, naan ken se, maam m'aanga goor ute Damas. Gan gotn ese sum bo, m'naar m'aak poodo iino maakn raa ki raap lak lak baado deebum bat. ⁷ Gotn se, maam m'aal m'ooc naan ki do m'booy mind deba danum do: «Sol, Sol, naai 'tap bo dabarum bin se, gen di?» ⁸ Maam m'tond metin m'oo: «Meluma, naai tap bo nan?» Gan mind debm ese se terlum do: «Maam bo Isan, kod Nazaretn ken naai 'lee 'dabarin se.» ⁹ Gan jeegen baa baa ute maam se, naade aak poodn ken iino maakn raa ki raap lak lak se sum, ey num mind debm ken taad ute maam se, naade booy te eyo. ¹⁰ Gotn se, maam m'taadin m'oo: «Meluma, maam tap bo m'tedn rom m'oo di?» Do Meljege terlum do: «Lin 'baa maakn geger ken Damas ki do gotn naane se bo, j'ai baa taadn nakgen paacn ken Raa je do naai ansin ted se.» ¹¹ Gan poodn ken iino maakn raa ki raap lak lak jaay baado deebum se, tedum maam m'oj m'aak eyo. Taa naan se bo, jeemgen k'baa tel se, okum jim ki, jaay bo tood baansum Damas ki.

¹² «Maakn geger ken Damas ki se, ok gaaba kalan ron Ananias do gaabm se, ok taar Raa se doon, do Ko Taar ken Raa edo Musa ki, paac se, naan tedin ute doobina. Gaabm se, Yaudgen ing gotn ese paac tomina. ¹³ Gotn se, naan baado ojuma do deekum do: «Sol, genaama, oj kaami se 'koodn kaaka!» Do gotn ese sum bo, kaamum naar doo aak gotin ki do Ananias se le, maam m'aakin tal tal. ¹⁴ Ter naan taadum do: «Sol, naai se, Raa gen bubege bo beer doo se kaad ken j'ooji te ey borta, taa naai 'jeel nakn ken tolin naan ki do Debm Daan ki se, naai utu an kaakn ute kaami do 'booy naan ai taadn ute taarin mala. ¹⁵ Taa naan se bo, do nakge tun naai aako ute kaami do booyo ute bi se, naai 'taadin jeege tu paac. ¹⁶ Num borse tap bo, naai 'booy di

daala? Iini, ɔŋ j'ai *batizi ɔɔ tɔnd metn Isa se, taa ai tɔɔl *kusiŋige se naatn.»»

Pɔl taad metn taar naabm naaŋ 'tɛdɔ daan jeege tun Yaudge eyo

¹⁷ «Ken maam jaay m'ɔk tɛrl m'ɔbaa Jeruzalem ki se, naaŋ ken se, bii kalaŋ maam m'ɔbaa daan bɔɔr *Bee Raa ki gɛn keem Raa se m'aak ne dim teeco naanum ki. ¹⁸ Gɔtn se, maam m'aak Mɛljege Isa ɔɔ naaŋ deekum ɔɔ: «'Naar 'teec ɔŋ Jeruzalem se naatn kɛske, taa jee gɔtn ese ɛ, naade kɔŋ took eyo do nakge tun naai adɛn taadn taa maam se.» ¹⁹ Gaŋ maam m'terliŋ m'ɔɔ: «Meluma, kaadn ken maam m'lee m'tɔko jee aalga kaal maakde do naai ki maakŋ beege tun Yaudge lee tus maak ki se, jaay m'ɔl k'tɔnddɛno ɔɔ j'ɔmbdɛno maakŋ dangay ki se, nakŋ se paac, naade jeele. ²⁰ Gɔtn ken naade tɔɔlo debm saadn naai Etien se kic ɔɔ, maam m'utu ɔɔ nakŋ naade tɛd se kic ɔɔ, maam m'tooko ute naade. Naaŋ ken se, jee tɔɔliŋge se, maam ɔɔ m'debm bɔɔbm kaldɛge.» ²¹ Gaŋ Mɛljege deekum ɔɔ: «Ute naaŋ se kic iin 'ɔbaa; maam se m'je m'ai kɔli dɔkɔ maakŋ jeege tun Yaudge eyo.»»

Pɔl ute bubm asgar *Rɔmɛge

²² Yaudge se iŋg booy taar Pɔl bini aan do taar ken jaay naaŋ deek ɔɔ: «Mɛljege deekum ɔɔ: «maam m'ai kɔli gɔtn jeege tun Yaudge eyo»» ɔɔ do taar ken se, naade dɔob ɔɔy makɔŋ ɔɔ: «Gaabm se, 'tɔɔliŋki naatn! Debm bin se ɔŋte kɔŋiŋki 'king do naaŋ ki!» ²³ Gɔtn se, naade tɔɔy dɔɔk taara ɔɔ tɔɔdn ute kal magaldɛge jaay tɔndiŋ naaŋ ki ɔɔd kudu putur putur.

²⁴ ɔɔ ken bubm asgar Rɔmɛge jaay aak bin se, naaŋ ɔl ɔɔ k'j'ɔk k'ɔbaano ute Pɔl se maakŋ *ɔee ken tɔɔgŋ ken asgarge lee toom maak ki, ɔɔ naaŋ je ɔɔ j'an kɔndiŋ ute mɛɛje taa bin se naaŋ 'taadn nakŋ ken naaŋ tɛd jaay ɔɔ

ol jeege tɔɔf tɔɔyɪn metɪn ki se. ²⁵ Gɔtn se, naan ol ɔɔ Pɔl se k'ɔɔkiɪn, gan Pɔl taad magal asgarge tun cɛɛn ki ɔɔ: «Kɔɔf Rɔmɛ jaay j'aak te metn taarin ey sum bo, naase se ɔkki doobm ken anki tɔnd ute mɛɛje ne?»

²⁶ Ken magal asgargen gɔtn ese jaay booy taar se, naan baa taad bubm asgarge tu ɔɔ: «Kese naai 'je tɛɔn di bini, bɛɛɛ, gaabm se lɛ, naan kɔɔf Rɔmɛ.» ²⁷ Gɔtn se, bubm asgarge baado ɔɔ Pɔl ɔɔ tɔnd metɪn ɔɔ: «'Deekum tu, naai tap bo kɔɔf Rɔmɛ deer ne?» Pɔl tɛrlɪn ɔɔ: «Yɛɛ, maam m'kɔɔf Rɔmɛ.» ²⁸ Bubm asgarge tɛrl Pɔl ki ɔɔ: «Ken ɔlum jaay m'tɛd kɔɔf Rɔmɛ se, maam m'ɔgdɛnga kɔɔɔɔ gurs den aak eyo.» ɔɔ Pɔl tɛrlɪn ɔɔ: «Gan maam se, gɔtn j'oojum tap bo, m'kɔɔf Rɔmɛ.» ²⁹ Gɔtn se sum bo, jee ken baan baa kɔkɔ jaay an kɔnd se, naar ɔɔɪnɪ. ɔɔ ken bubm asgarge se jaay baa jeel Pɔl kɔɔf Rɔmɛ sum se, naan bɛere baa ɔkiɪn, taa naan dɔɔkinga dɔɔk ute zɪnziri.

Pɔl k'baansɪn naan Yaudge tun *jee kaakɔ metn taarge

³⁰ Num bubm asgarge 'je 'jeel metn taar ken Yaudge jaay ɔkɔ mind Pɔl se. Taa naan se bo, metbeenki se, naan ol k'daɔɔ *magal jee tɛɔn serke Raage tu ute Yaudgen jee kaakɔ metn taarge se paac. Gɔtn se, Pɔl se, naan ol k'tuutn ute zɪnziri ɔɔ ɔk baansɪn naande ki.

23

¹ Ken Pɔl jaay aan naan Yaudge tun *jee kaakɔ metn taarge se, naan ɔndden kaama tak ɔɔ deekden ɔɔ: «Ge-naange, maam se, leem ken m'lee naan *Raa ki bini aan jaaki se, maam m'jeel maakum ki, maam se m'tuj te dim eyo.» ² Gan Ananias ken *magal jee tɛɔn serke Raa ki se, taad jeege tun ken cɛɛ Pɔl ki se ɔɔ: «Pɔl se, k'l'ɔndɪn taarin ki.» ³ Gɔtn se Pɔl tɛrlɪn ɔɔ: «Naai ken tec aan gɔɔ durdur j'ɔlin roɔ raap raap se, Raa utu ai kɔnd naai. Naai bo debm aal *Ko Taar Raa maak ki eyo ɔɔ gɔtn ese se 'je am

kəjɲ bɔɔrɔ dom ki ute Ko Taar Raa ɔɔ ɔl ɔɔ k'l'ɔnduma.»
⁴ Gaɲ jee ing cɛɛ Pəl ki se, taadɲ ɔɔ: «Naai se bo, 'naaj magal debm tɛd sɛrke Raa ki tu nɛ?»⁵ Gɔtn se, Pəl tɛrlɛn ɔɔ: «Gɛnaamge, kɛn gaabm se jaay magal debm tɛd sɛrke Raa ki se, maam m'jeel eyo. Ey num, Kitap se taadga ɔɔ: *Magaljee taa naanɲ ki se ɔɲte naajɲa.*»⁶ Yaudgen jee kaakɲ mɛtn taargen tus se, Pəl jeel maakde ki se, jee mɛtɲnge se *Sadusege ɔɔ kengen mɛtɲnge se lɛ *Parizige. Taa naan se bo, naan taadden makɔɲ ɔɔ: «Gɛnaamge, maam se m'kɔd Parizi ɔɔ bubum kic bo Parizi, naɔo kɛn ɔl k'l'ɔk k'baansumo gɔtn kəjɲ bɔɔr ki se, taa maam se m'ɔnd dom do Raa kɛn utu dur jeege daan yoge tu se.»⁷ Kɛn naade jaay booy Pəl taadden taar se, Sadusege ute Parizige se baag naajɲ ute naapa ɔɔ ɔl jee dɛngen tus gɔtn ese se, baa gaaj naapa gɔtɔ kaam dio.⁸ Taa Sadusege se saap ɔɔ jee ooyga kooy se lɛ, 'kəɲ dur ey sum ɔɔ *kɔdn Raage ute sitange se kic bo naade gɔtɔ; gaɲ Parizige se paac tooko ɔɔ nakgen se utu.⁹ Gɔtn se, naade iɲ ul taara gajalaɲ. ɔɔ maakɲ Parizige tu se, jee mɛtɲnge se jee jeel taadɲ tɔɔkɲ mɛtn Ko Taar Raage, naade se iɲ taad makɔɲ ɔɔ: «Gaabm se, j'ɔɲte 'kɔkɲki mindɲa taa naan lɛ tuj te dim eyo. Kaadn naane kɔdn Raa gam lɔ dim gam bo, taadɲga lɛ daam.»¹⁰ Aan gɔɔ naade ul taar gajalaɲ ɔɲ ey se, ɔl bubm asgarge se kic bo beere baa ɔkiɲa ɔɔ sɔm naade an tɔɔl ute Pəl se cɛɛ. Taa naan se bo naan taad asgarge tu ɔɔ: «'Bɔɔy 'baaki maakɲ jeege tun ese, ɔɔ Pəl se ɔk baansɲkiro maakɲ *bee kɛn tɔɔgɲ kɛn asgarge lee toom maak ki se ara.»¹¹ Gaɲ maakɲ nɔɔr kɛn ese se sum bo, Mɛljege baado teec naan Pəl ki ɔɔ deekiɲ ɔɔ: «Aay kaami! Aan gɔɔ naai 'taadoga taa maama jeege tun Jeruzalem ki se, bɛeki num, 'baa taadɲ saadum jeege tun maakɲ gɛgɛr kɛn *Rɔm ki kici.»

* 23:5 Aak Ekz 22.28.

Jeege end tɛl gɛn kutn Pɔl

¹² Mɛtbeenkɪ se, Yaudgen mɛtinge dɔk taarde ɔɔ naam rodɛ naan Raa ki ɔɔ: «Pɔl se, jaay k'tɔɔlin tɛ ey num, naaje se j'kɔs eyo ɔɔ j'kaay eyo.» ¹³ Jee jaay naam rodɛ naan Raa ki taa taar se, naadɛ se cir gaabge si-sɔɔ. ¹⁴ Jee se ɓaa ɔŋ *magal jee tɛdn sɛrke Raage tu ute magal taa bee Yaudge ɔɔ deekden ɔɔ: «Naaje se k'naamga naam roje naan Raa ki, kɛn Pɔl se jaay k'tɔɔlin tɛ ey num, naaje se j'kɔs eyo ɔɔ j'kaay eyo. ¹⁵ Bin se, 'ɓaaki ute ro *jee kaakŋ mɛtn taarge se, 'ɓaa ɔŋki magal asgarge se 'taadin̄ki ɔki ŋ'ɔk ŋ'ɓaano ute Pɔl gɔtn kɔjŋ ɓɔɔr ki ara. Naase se 'tɛdki raay aan gɔɔ jee kɛn je kaakŋ kɔkŋ mɛtn taarin̄ jiga. Gaŋ naaje se lɛ, k'daapga daap roje kɔr naan 'kaan gɔtse ki ey sum ɓo, naaje j'an̄ tɔɔɔ.»

¹⁶ Num gaŋ, taar se ɓaa ooc bi goon gɛnaa Pɔl kɛn mɛnda. Naan̄ naar iin̄ *ɓee kɛn tɔɔgŋ kɛn asgarge lee toom maak ki se ɔɔ end ɔŋ Pɔl se ɔɔ aalin̄ bin̄ ki. ¹⁷ Maakŋ magal asgarge tu se, Pɔl dan̄o deb kalan̄ ɔɔ deekin̄ ɔɔ: «Goon kɔdn̄ ese se, ɔk ɓaansin̄ gɔtn bubm asgarge tu, taa naan̄ se ɔk taara je an̄ taada.» ¹⁸ Gɔtn se, magal asgarge se ɔk ɓaansin̄o gɔtn bubm asgarge tu se, ɔɔ deek bubm asgarge tu ɔɔ: «Pɔl debm dan̄gay se ɓo, dan̄umo ɔɔ taadum ɔɔ 'ɓaano ute goon kɔdn̄ ese se, taa naan̄ se ɔk taara je ai taada.» ¹⁹ Gɔtn se, bubm asgarge se ɔk goon kɔdɔ se jin̄ ki ɔɔ iik tɔɔkɪnsin̄ cɛs ki ɔɔ tɔnd mɛtin̄ ɔɔ: «Taari naai 'je am taad se tap ɓo, taar di?» ²⁰ Anum, goon kɔdɔ se taadin̄ mɛtn taarin̄ deekin̄ ɔɔ: «Maam m'booy Yaudge se, dɔkga taarde ɔɔ utu 'tɔnd mɛti. Taa Pɔl se, naadɛ je ɔɔ mɛtbeeki se, naai ansin̄ ɓaa naan Yaudge tun jee kaakŋ mɛtn taarge ɔɔ naadɛ se lɛ, 'tɛdn̄ raay aan gɔɔ jee kɛn je kaakŋ kɔkŋ mɛtn taarin̄ jiga se. ²¹ Num gaŋ, taar naadɛ se ɔnte kuunu taa gaabge cir si-sɔɔ se oom koom Pɔl, taa naadɛ naamga naam rodɛ naan Raa ki ɔɔ kɛn naadɛ jaay tɔɔlin̄ tɛ ey num,

naade se 'kəs eyo ɔɔ 'kaay eyo. ɔɔ kən ɔɔp se, naade booy kən naai aden tookɲ taarde sum.»²² Kən goon kɔɔf se jaay taad metn taariɲ aas se, bubm asgarge se taadiɲ ɔɔ: «Metn taar kən naai taadum metiɲ se, ɔɲte taadn nam ki.» Jaay ɓo, naaɲ ɔliɲ ɓaao.

Pɔl k'l'juun k'ɓaansiɲ maakɲ gɛgɛr kən Sezare ki

²³ Gɔtn se, bubm asgarge daɲo maakɲ magal asgarge tu se, gaabge dio deekden ɔɔ: «'Danɲ 'tuskiro asgarge kaar-dio, jee sendge si-cili ɔɔ asgargen lee ute bɔɔrde se kic ɓo kaar-dio. 'Daapki rose, taa kaadn kɛɛski se, naase aki ɓaa maakɲ gɛgɛr kən Sezare ki. ²⁴ 'Daapki sendgen kən Pɔl 'kookɲ kiɲg do ki se kici, taa ansiɲki ɓaa gɔtn Peliɲs kən magal taa naaɲ Jude ki se ute lapi.a.»²⁵ Gɔtn se, naaɲ raariɲ maktub ɔɔ maakɲ maktubiɲ ki se, naaɲ taadiɲ ɔɔ:

²⁶ Kɛse maam Klɔdius Lisias ɓo m'raariɲi maktubm ese.

Maam m'raariɲ m'ɔli tɔɔse naai Peliɲs, kən magal taa naaɲ Jude ki.

²⁷ Maam m'raariɲi se taa gaabm kən maam m'ɔk m'ɔliɲ gɔti ki se, ey num Yaudge je aɲ tɔɔɓ. Naɓo, kən maam m'booy jaay j'ɔɔ gaabm se kɔɔf *Rɔmɛ se, taa naaɲ se, maam m'ɓaadɔ ute dɔɔl asgarumge jaay ɓo m'ɔk m'ɔɔdiɲo jide ki. ²⁸ Aan gɔɔ maam m'je m'jeel metn taar kən Yaudge ɔkiɲ mindiɲ se, maam m'ɔkɲ ɓaansiɲo naan jeege tun lee aakden metn taardege se. ²⁹ Kən maam jaay m'booy metn taarde se, m'ɔɲiɲ gaabm se naade ɔkiɲ mindiɲ taa *Ko Taar Raade. Gaɲ gen naajege num, gaabm se tɛd te dim jaay 'kaasn j'ansiɲ tɔɔɓ, ey lɛ j'ansiɲ kɔl dangay ki se eyo. ³⁰ Tɛr k'l'j'ɔɔjum j'ɔɔ Yaudge se dɔɔkga taarde gen kutiɲa. Taa naaɲ se ɓo, maam m'naar m'ɔliɲ gɔti ki, ɔɔ jee kən ɔkiɲ mindiɲ se lɛ, kən naade ɔk taar dim num ɔɲde naade ai ɓaa taadn metiɲ naai ki.

³¹ Gōtn ese sum bo, asgarge iin̄ tēd nak̄n ken bubm asgarge taaddesin̄ se. Naade ok̄ Pōl ɔ̄ maak̄n nōor ken ese sum bo, naade uun booȳ baansin̄ gōtō kaam kalan̄ k'dan̄in̄ Antipatris. ³² Metbeen̄ki se, asgargen̄ baa ute jedēge se, ok̄ tērl̄ baado *bēe ken tōoḡn ken naade lee toom maak̄ ki se, ɔ̄p jee sendge kalde ki sum bo, baan̄ ute Pōl. ³³ Ken jee se jaay aan maak̄n gēger ken Sezare ki se, maktubm ken bubm asgarge raan̄ eddesin̄ jide ki se, naade ed̄in̄ ji magal ken taa naan̄ Jude ken inḡ gōtn ese se. ɔ̄ Pōl se kic bo, naade ed̄in̄sin̄ kaam jin̄a. ³⁴ Ken magal taa naan̄ Jude ki jaay dooy maktubm se aas se, naan̄ tōnd metn̄ Pōl ɔ̄: «Naai tap bo kōd̄ di?» Pōl tērlin̄ ɔ̄: «Maam se, m'iin̄o taa naan̄ ken Silisi ki.» ³⁵ ɔ̄ ken magal taa naan̄ Jude ki jaay booy taar Pōl se, naan̄ deekin̄ ɔ̄: «Jee ok̄ki mindi se jaay baadoga sum bo, maam m'utu m'booy metn̄ taari se.» Gōtn se, naan̄ baa ɔ̄lin̄ k'bōōbin̄ maak̄n bēe ken *Erod̄ iin̄in̄ se.

24

Pōl j'ok̄in̄ mindin̄ naan̄ Peliks ki

¹ Ken Pōl aan Sezare ki jaay tēd̄ bii mii se, naan̄ ken se, Ananias ken *magal jee tēdn̄ serke Raage tu ute magal taa bēe Yaudge kandum se, naade ɔ̄ko gaaba kalan̄ ron̄ Tartelus. ɔ̄ gaabm se jeel kōjn̄ bōōō k'baado tēle Sezare ki. Gōtn se, naade sakak Pōl gōtn magal ken taa naan̄ Jude ki se. ² Ken naade aan se, magal taa naan̄ ken gōtn ese ɔ̄l k'dan̄o Pōl ɔ̄ gōtn ese sum bo, Tartelus se, baagin̄ kōk mindin̄a. Naan̄ magal taa naan̄ ken gōtn ese, naan̄ taad̄ ɔ̄: «Jaamus, barka ute naai jaay bo bōrse naan̄je daap se. ɔ̄ ute meteki se sum bo, bōrse naai 'noogjen j'inḡ lapia ute maraadge se. ³ Maak̄n naan̄je ki se, gōtō baa se paac daayum naaje k'tōōmi taa bēe ken naai tēd̄jen se. ⁴ Bōrse se, maam m'je m'ai tuj̄n̄ naabi eyo, num 'mooyje uf̄ bi do

metn taar ken naaje j'ai taad se. ⁵ Gaabm ese se, naaje j'əŋiŋ naan debm jig eyo. Naan se bo, ken lee εc Yaudgen gətə baa se paac ə jee uun doobm kəɔd Nazaret se le, naan bo bubde. ⁶ Ey num, naan bo je an tujŋ te *Bee Raa se kici. [Taa naan se bo, naaje k'l'əkiŋə ə k'l'je j'aŋ kəjŋ bəwə doŋ ki aan gəw ken *Ko Taar Raaje taadjən ro ki. ⁷ Gaŋ gətn se, bubm asgarge baado ute asgaringe əɔdŋ ute taa təwɔ jije ki. ⁸ Naan taadjən ə debm jaay je kəkŋ mind Pəl num ade baa gəti ki.]* Anum, Jaamus, naai mala bo 'tənd metn gaabm se. Ute taar ken naan ai taad se sum bo, naai 'jeel taar ken naaje k'taad rəŋ ki se, taar met ki.» ⁹ Yaudgen baado ute naan se kic took do taar ken se ə taad əw: «Deere, taar naan taad se, met ki.»

Pəl taad metn taariŋ Peliks ki

¹⁰ Gətn se magal taa naan Jude ki se, tɛɔ ute jŋ Pəl ki ə n'taada. Naan ken se, Pəl εɛp taariŋ əw: «Jaamus, m'jele gətn naai baag kəjŋ bəwə do Yaudge tu sum se, əkga baara dɛna; taa naan se bo, maam m'beer eyo ken m'ai taadŋ metn taarum se. ¹¹ Gətn m'baado Jeruzalem ki gen keem *Raa daan bəw *Bee Raa ki sum se, aas te bii sik-kaar-di eyo. Taarum m'taadi se, ken naai 'tuur metŋ kic bo aŋ kəjŋ doobiŋ ki. ¹² Daan bəw *Bee Raa ki lə maakŋ *beege tun Yaudge lee tusn maak ki, ey le maakŋ gɛgɛr ki gətn ken jeege lee tusn se kic bo, naade, bii kalaŋ, əjum te naaj naaj te jeege eyo ə m'wəs kəw metn jeege eyo. ¹³ Metn taar naade jaay əkum mindum ro ki se, naade aisiŋ kəŋ taadŋ metŋ tal tal eyo.

¹⁴ «'Booyo m'ai taada: nakŋ maam m'jeel se, maam se m'uun doobm Raa bubjege ute doobm ken naade aakiŋ aan gəw doobm se doobm jig eyo. Ey num, maam kic

* 24:8 Taar se (6b-8a) maakŋ Kitapge tun do dəkŋ se, mətŋge maakde ki se gətə.

m'aal maakum do taarge tun k'raarj̄no maak̄j̄ *Ko Taar Raa ki ute kengen jee taad taar teeco taar Raa ki raar̄o do d̄ok̄īn se kici. ¹⁵ Maam se, m'ɔ̄nd dom do Raa ki ɔ̄ do m̄et̄n taar ken Raa utu dur jeege daan yoge tu jee ken t̄eɔ̄ naka ute d̄oobīna ɔ̄ kengen t̄eɔ̄ naka ute d̄oobīn̄ eyo aan ḡɔ̄ naade kici. ¹⁶ Taa naan̄ se ɔ̄, daayum maam m'aay kaamuma m'lee naan Raa ki ɔ̄ naan jeege tu se ute maak̄j̄ kalāj̄. ¹⁷ Maam se, m'ɔ̄kga ɔ̄aara d̄ena m'ɔ̄aado te Jeruzalem ki eyo. Num, ken ɔ̄orse jaay m'ɔ̄aado se, m'ɔ̄aano ute nak̄j̄ nooḡj̄ jee daaygen maak̄j̄ naan̄um ki ɔ̄ m'ɔ̄aano ute *serke Raa ki kici. ¹⁸ Naan̄ ken se, naade ɔ̄jum daan ɔ̄ɔ̄r Bee Raa ki m'tug m'daap daap rom naan Raa ki. Kaad ken se ɛ, jeege tus te ɔ̄em ki eyo ɔ̄ jeege ɛ ul te taar ey kici. ¹⁹ Gāj̄ Yaudgen īno taa naan̄ Azi ki se ɔ̄, jee m̄etīnge ɔ̄aado ɔ̄j̄uma. Ken ɔ̄ēn̄ ki se, ken maam jaay m'tujga dim num naade se ɔ̄, jee ken ade ɔ̄aa naani ki am k̄ok̄j̄ minduma. ²⁰ Ey ɛ, jee ken ɔ̄aado naan naai ki ara ki se, kaad ken jaay naade ɔ̄kuma mindum naan Yaudge tun *jee kaak̄j̄ m̄et̄n taarge se, k'taadum nak̄j̄ ken maam m'tujga se. ²¹ Nak̄j̄ ken maam m'jeel se, m'taad̄ga ɔ̄ taara kalāj̄: kaad ken maam m'daaro daan naade ki se, maam m'uuno mindum raan ɔ̄ m'deekdeno m'ɔ̄, jaaki jaay naase 'je amki k̄oj̄n̄ ɔ̄ɔ̄rɔ̄ dom ki se, taa maam m'aalga kaal maakum do Raa ken utu dur jeege daan yoge tu se!»

²² Peliksn magal taa naan̄ Jude se, Doobm Isa sum se, naan̄ jeel m̄etīna. Taa naan se ɔ̄, naan̄ deekden ɔ̄: «'Booyki, ɔ̄nki Lisiasn ken bubm asgarge se jaay ɔ̄aado ḡot̄n ara ki sum ɔ̄, maam m'asen kaak̄j̄ m̄et̄n taarse se.» ²³ Ḡot̄n se Peliks ɔ̄l magal asgargen naan̄ ɔ̄n̄īn̄ P̄ɔ̄l kaam j̄īn̄ se, ɔ̄ n̄'ɔ̄aa n̄'ɔ̄ɔ̄b P̄ɔ̄l se maak̄j̄ dangay ki nabo j'ɔ̄n̄īn̄ d̄oobo ɔ̄ j'ɔ̄nte gaasn jeenge taa ɔ̄aado an̄ lee kaaka ɔ̄ an̄ kaak̄j̄ don̄ ki.

Pəl ting maakŋ dangay ken gōtn ese baara dio

²⁴ Ken tēf bii kandum se, Pēliks ute mēndiŋ Drusil ken mēnd Yaud se, ol k'daŋo Pəl, taa naade se, je Pəl aden taadn metn taar doobm *al-Masi, Isa. ²⁵ Num gaŋ, kaad ken Pəl jaay baagden taadn ɔ: «Bēeki num, debkilimi se, 'tēf nakŋ ute doobiŋa naan Raa ki ɔ bōobm roŋa, taa Raa se, bii kalaŋ, utu kōjŋ bōoro do jeege tu.» Ken Pēliks jaay booy taar se, nirliŋ baa teece. Gōtn se, naaŋ deekiŋ ɔ: «Borse se, iin 'baa gōti ki, 'tēdga jaay sōm, maam m'aio daŋa.» ²⁶ Naaŋ saap ɔ kaadn naane Pəl aŋ kēdn gurs lē daam, taa naaŋ se bo, naaŋ daŋ dōoliŋ cōk cōk gen kēes ute naaŋ se.

²⁷ Ken Pēliks jaay tēf baara di se, Porsius Pēstus se k'baado j'oliŋ gōŋ ki. Aan gō Pēliks je raapm maakŋ Yaudge se, naaŋ baa baa se ɔŋ Pəl ting maakŋ dangay ki gōtiŋ ki.

25

Pəl naan Pēstus ki

¹ Ken Pēstus jaay aan Sezare ki, tēf bii mōto sum se, gōtn se naaŋ ook baa Jeruzalem ki. ² Ken naaŋ jaay aan Jeruzalem ki se, *magal jee tēdn serke Raa ki ute magal Yaudge se, baado sakak Pəl gōtiŋ ki. Gōtn se, naade taad dōok taara, ³ ɔ tōnd metiŋ ɔ: «Bēeki num, naaje k'je Pəl se, ajensiŋ kōŋ ade baa Jeruzalem ki ara.» Taa naade se, oom koom Pəl taa ken naaŋ jaay baa baa num, naade aŋ tōl doob ki. ⁴ Gaŋ gōtn se, Pēstus terlden ɔ: «Pəl se, utu dangay ki Sezare ki naane ɔ maam kic m'tēdga sum bo m'utu m'terl naane. ⁵ Ōŋki magalsege kandum se 'baa ute maam tēl. ɔ ken gaabm se jaay tujga dim lē, amki baa taadn metiŋ naane.»

⁶ Ken Pēstus aan Jeruzalem ki se, naaŋ tēdo bii marta lō bii sik sum. Ken naaŋ jaay terl baa Sezare ki se, metbeenki

sum bo, naan̄ baā inḡ gōtn̄ kōjn̄ bōor̄ kī ɔɔ ɔl̄ k'baā k'dar̄jō Pōl. ⁷ Ken̄ Pōl̄ jaaȳ aan̄ gōtn̄ kōjn̄ bōor̄ kī se, Yaudgen̄ iin̄ō Jeruzalem̄ kī baadō utē Pestus̄ se, baadō gurugin̄ā ɔɔ baagin̄ tōɔl̄ taargen̄ inḡ kus̄ denā don̄ kī. Nābō taardegen̄ naadē taad̄ se, debm̄ jaaȳ kōŋ̄ taar̄ met̄ ken̄ aŋ̄ kōkŋ̄ mindin̄ tap̄ bo, gōtɔ. ⁸ Gaŋ̄ Pōl̄ taad̄ metn̄ taarin̄ ɔɔ: «Maam̄ se, m'tuj̄ tē *Kō Taar̄ ken̄ Raā ɛdō Yaudgē tū se eyo, m'tuj̄ tē *Beē Raā eyō ɔɔ Gaar̄ magal̄ inḡ *Rōm̄ kī ken̄ k'darin̄ Sezar̄ se kic̄ lɛ, m'tujin̄ tē dim̄ eyo.»

⁹ Gaŋ̄ Pestus̄ je raapm̄ maakŋ̄ Yaudgē se, taad̄ Pōl̄ kī ɔɔ: «Ken̄ 'kookŋ̄ baā Jeruzalem̄ kī jaaȳ j'aī baā kaakŋ̄ metn̄ taarī naanum̄ kī se 'took̄ la?» ¹⁰ Gaŋ̄ Pōl̄ terlin̄ ɔɔ: «Aan̄ gōɔ̄ maam̄ m'baadogā gōtn̄ kōjn̄ bōor̄ ken̄ gen̄ Sezar̄ deȳ se, maam̄ m'jē j'am̄ kōjn̄ bōor̄ gōtn̄ ara. Taā Yaudgē se lɛ, maam̄ m'tujden̄ tē dim̄ eyō aan̄ gōɔ̄ ken̄ naaī kic̄ 'jeelin̄ tak̄ se. ¹¹ Deere, ken̄ maam̄ jaaȳ m'tujgā dim̄ lɔ̄ tɛdgā nakŋ̄ jaaȳ aas̄ tōolum̄ se, naan̄ se, maam̄ m'tookō j'am̄ tōɔlɔ. Num̄ gaŋ̄ jeē ɔkum̄ mindum̄ se lɛ, nakdē met̄ kī eyo; bin̄ se, nam̄ tap̄ bō am̄ kōŋ̄ kōkŋ̄ kolum̄ jidē kī eyo. Maam̄ se, j'am̄ baā kōjn̄ bōor̄ naan̄ Sezar̄ ki.» ¹² Ken̄ Pestus̄ jaaȳ booȳ taar̄ se, gōtn̄ se naan̄ baā taad̄ utē jeen̄ge, jaaȳ bō baadō terl̄ Pōl̄ kī ɔɔ: «Naaī 'jē j'aī kōjn̄ bōor̄ naan̄ Sezar̄ kī deȳ se, bōrsē maam̄ m'aī kōlī 'baā naan̄ naan̄ ki.»

Pestus̄ dan̄ baanō utē Pōl̄ naan̄ Gaar̄ Agripā kī

¹³ Ken̄ naadē aak̄ metn̄ taar̄ Pōl̄ jaaȳ tɛd̄ biī kandum̄ se Pestus̄ aan̄ Sezarē ki, gōtn̄ se Gaar̄ Agripā utē genaan̄ menda, roŋ̄ Berenis̄, baanō tɛdn̄ tōɔse. ¹⁴ Aan̄ gōɔ̄ naadē tinggā biī denā gōtn̄ esē se, biī kalaŋ̄ Pestus̄ taadin̄ metn̄ taar̄ Pōl̄ se, ɔɔ deekin̄ ɔɔ: «Ken̄ Peliks̄ baā baā se, naan̄ ɔŋgā gaabā kalaŋ̄ maakŋ̄ dangaȳ kī ara. ¹⁵ Kaad̄ ken̄ jaaȳ maam̄ m'inḡō Jeruzalem̄ kī se, *magalgen̄ gen̄ jeē tɛdn̄ serkē Raagē tū utē magal̄ taā beē Yaudgē se, baadō sakakin̄

götum ki ðö deekum ðö: «Gaabm se öjini böörö don ki.» ¹⁶ ðö maam m'terlden m'ö: «Naaje *Römæge se, deba se j'aak metn taarin jaayo. Taa jee ökin mindin se, ade baa k'booy metn taarde ðö metn taar naan kici, ey num j'an köj köjn böör don ki, bin sum eyo.» ¹⁷ Götin se, magal Yaudge se, iin baado ute maama Sezare ki, ðö maam kic m'tood te bi do taar ken se eyo. Metbeenki sum bo, maam m'baado götin köjn böör ki ðö m'öl k'dan k'baano ute Pöl. ¹⁸ Ken jee ken ökin mindin jaay aan se, maam m'saap m'ö kaad naane, naade ökin mindin se do nakge tun *kusiin ken naan tæda. Num gan, do nakge tun ken naade ökin mindin se, ken met ki tap bo, maam m'öj te eyo. ¹⁹ Gan maam m'öjde se, naade naaj naaj bo do doobm naade Yaudge tu ðö do gaab ki kalañ k'danin Isa. Gaabm ese se ooyga kooyo, nabo gan Pöl ðö gaabm se utu ing zæere daayum. ²⁰ Taa naan se bo, taargen bin se, maam se m'jeel taad metin eyo. Naan ken se bo, maam m'taad Pöl ki m'ö n'je num n'baa Jeruzalem ki j'an baa kaakj metn taarin naane. ²¹ Gan Pöl baate tookj do taar ken se. Naan deek ö: «Naan se, j'an baa kol götin Sezar ki se bo an baa kaakj metn taarin.» Taa naan se bo, maam m'öl asgarumge utu bööbin maakj dangay ki, bini bii ken m'an kölin götin Sezar ki.»

²² Götin se, Gaar Agripa taad Pestus ki ö: «Gaabm se, maam kic m'je booy metn taarin.» ðö Pestus terlin ö: «Kese jiga. Metbeeki sum bo, naai utu 'booy metn taarin.»

²³ Metbeenki se, Gaar Agripa ute genaan menda ron Berenis, naade tuso kal gaaringe ðö baado ute magal asgarge ute magalgen gen maakj gegger götin ese. Naade baado end maakj bee ken jeege lee tusn se. Götin se, Pestus ö k'dan k'baano ute Pöl. ²⁴ ðö Pestus eep taarin ö: «Gaar Agripa ðö naasen ingki ute naaje maakj bee ki ara ki paac, aakki, kese bo gaabm se, Yaudge ute dende baado öjum

Jeruzalem ki bini k'baado Sezare ki ara. Naade taadum metn taar gaabm se do tood tooy do: «Gaabm se, k'toolin naatn!» ²⁵ Do ken maam jaay m'booy metn taarin se, m'oonin naan se tuj te dim jaay 'kaasn j'ansin tool ro ki eyo. Num gan naan mala taad do j'ansin baa naan Gaar magal ken ing Rom ki dey se. Taa naan se bo, maam m'je m'an kol gotn naane. ²⁶ Num maam se, taar m'kon jaay m'raan Gaar magal ken ing Rom ki se, m'ok eyo. Taa naan se bo, maam m'ok m'baansino naanse ki do ken tap tap se, naan naai Agripa ki, taa gaabm se jaay 'booyinkiga metn taarin num. Bin sum bo, amki kon metn taar ken maam m'raan Gaar magal ken ing Rom ki se. ²⁷ Ey num, ken debm dangay jaay j'on te nakn ken naan tuj te ey se, j'an kokn kol Rom ki j'oo di?»

26

Pol taad metn taarin naan Gaar Agripa ki
(NJKN 9.1-30, 22.1-21)

¹ Gotn se, Gaar Agripa taad Pol ki do: «Borse j'oniga doobo 'taad metn taari.»

Naan ken se, Pol uun jin raan tedden toose jaay baagden taadn metn taarin do: ² «Gaar Agripa, jaaki maam m'daar naani ki ara se, maakum raap aak eyo. Taa maam m'ok doobo gen taadn metn taargen Yaudge lee okum mindum se. ³ Taa naai le, 'jeele nakn bubdegen naade lee teda ute do taargen naade lee naaj do ki se. Taa naan se bo, maam m'eemi noo meti ki do udum bi do taar ken maam m'ai taad se.

⁴ «'Booy m'ai taada: Yaudge paac se 'jeeluma taa maam le m'teep daande ki Jeruzalem ki ara. ⁵ Do dakin tap bo, naade 'jeeluma, maam se m'uun doobm *Parizigen tedin on den se. Naade se jeele ken naade je kic bo am tedn saadumge. ⁶ Jaaki jaay k'j'ok k'baansumo gotn konn booro

ki se, taa maam m'ondga kənd dom do nakge tun *Raa taado bubjege tu əw utu ajeki kəd se. ⁷ Taa naan se bo, taa bəejegen sik-kaar-di se eem Raa nəwəw katara; taa naade ənd dode əw utu kəŋ nakgen kən Raa taad əw utu ajeki kəd se. Bin bo Gaar Agripa, maam kic m'ond dom do nakge tun se kici, əw taa naan se bo, Yaudge lee əkum mindum se. ⁸ Bin num, gen di jaay naase Yaudge əwki Raa se 'kəŋ dur jeegen ooyga kooy ey se?

⁹ «Deere, maam kic maakŋ saapum ki se, ute doobm gay kic bo m'do do m'je ro Isan kəd Nazaret se se 'tedn gətə. ¹⁰ Kese bo nakŋ kən maam m'tedo Jeruzalem ki. Naan kən se, *magalgen gen jee tedn serke Raage tu se bo, undumo kulu əw maam se, jee aalga kaal maakde do Isa *al-Masi ki se, jeege dənə kən m'tək m'əmbdəno dangay ki. Əw kən naade jaay dək taarde gen təwde le, maam kic m'took ute naade. ¹¹ Maam m'lee m'dabarde maakŋ *beege tun kən Yaudge lee tusn maak ki se. Gətn se maam m'tedde ute taa təwə. M'je naade an resn ute doobm Isa se. Maakum jaay taarum dode ki se, əlum bini m'baa m'dabarden maakŋ gegerge tun kən maakŋ taa naan Yaudge te eyo kici.»

¹² Ter Pəl taad Agripa ki əw: «Taa naan se bo, bii kalaŋ *magal jee tedn serke Raage tu se, əlum əw m'baa Damas ki gen baa təkŋ jee kən aalga kaal maakde do Isa al-Masi kən gətn naane se. ¹³ Gaar Agripa, kən maam m'utu m'baa baa doob ki jaay kaada aan katara ki se, maam m'aak poodo raap lak lak iino maakŋ raa ki. Əw poodn se, raap cir kaada, baado deebje maam j'utu jee k'baa baa doob ki tel se. ¹⁴ Gətn se, naaje paac k'si naan ki əw maam m'booy mind deba taadum ute taar naan Yaudge əw: «Səl, Səl, naai 'dabarum tap bo taa di? Kese naai 'dabar roi cərə aan gəw maal kən əŋ roŋ melin dabariŋ ute məməye se*.»

* ^{26:14} MƏMƏYE se, maal k'dəwŋ ro duwal sind ki.

¹⁵ Maam m'tond metin m'wɔ: «Mɛluma, naai tap bo naja?»
 ɔɔ Meljege terlum wɔ: «Maam bo Isan ken naai 'lee dabarin
 se. ¹⁶ Num gɔti ki se, iin daar raan. Maam m'teeco naani ki
 se, m'bɛɛr m'wɔdi taa am tɛdn debm tɛdn naabuma. Jaaki,
 m'teeciga naani ki naai aakumga ute kaami se, maam
 m'utu m'teec naani ki wɔ m'ai taadn nakgen kuuy daala.
¹⁷ Yaudge ute jeegen Yaudge eyo ken maam m'ɔli gɔtde ki
 se, maam m'ai kaaj jide ki. ¹⁸ Maam m'ɔli gɔtde ki se taa
 ade kɔɔdn kaamde 'kaaka. Ute naan se jaay bo, naade ade
 teecn maakn gɔt ken wɔd se, wɔ ade baa gɔt ken wɔwɔ. ɔɔ
 naade ade teecn maakn ji *Bubm sitange tu wɔ 'baa gɔtn
 Raa ki taa Raa se aden tɔɔl *kusiɔdege wɔ naade kɔn bedde
 ute jee Raagen *salal se taa naade aalga maakde do maam
 ki.»

¹⁹ «Taa naan se bo Gaar Agripa, nakn Raa teec naanum
 ki jaay taadum m'aakin ute kaamum se, maam m'ɔn
 m'baate te eyo num m'tookga do ki. ²⁰ Gan booyo deet
 deet se, maam m'taado taar Raa jeege tun Damas ki wɔ
 jeege tun Jeruzalem ki wɔ m'taad m'dɔɔdo jeege tun taa
 naan Yaudge tu paac wɔ ter m'taaddega jeege tun Yaudge
 eyo se kici. M'taadden m'wɔ, k'terl kingde wɔ j'aal maakde
 do Raa ki wɔ k'tɛd nakgen jiga ken 'taadn jeege tu wɔ naade
 se 'terlga kingde. ²¹ Taa naan se bo, Yaudgen kandum se
 ɔkum daan bɔɔr *Bee Raa ki wɔ naade je am tɔɔɔ. ²² Ute
 naan se kic bo, bini jaaki, Raa utu bɔɔbum bɔɔbɔ wɔ maam
 m'utu m'taad taad taarin ken *Musa ute jee taad taar
 teeco taar Raa ki do dɔkina taado wɔ 'tɛdga num al-Masi
 utu ade baa se. Kɛse bo taar ken maam lee taad naan jee
 j'aalden maak ki ute jee j'aalden maak ki ey kici. Kɛse bo
 taaruma, ²³ m'wɔ: al-Masi se dabarga wɔ naan ooyga wɔ
 maakn jeege tun ooyga kooy se, naan bo debm ken duro
 deet daan yoge tu wɔ naan bo debm ken wɔwɔ gɔtɔ Yaudge
 tu wɔ jeege tun Yaudge eyo kici.»

Pəl taad taara Gaar Agripa ki ɔɔ ŋ'aal maakiŋ do Isa ki
²⁴ Kɛn Pəl jaay utu taad taad mɛtn taariŋ sum ɔɔ, Pɛstusn kɛn magal taa naaŋ gɔtn ese se uun mindiŋ raan deekiŋ ɔɔ: «Bɛrɛ Pəl, naai se debm derlɛ ɔɔ jeel nakgen kɛn naai ɔk se, biga doi.»

²⁵ Gɔtn se Pəl tɛrliŋ ɔɔ: «Jaamus, maam se, dom bi te eyo. Taargen maam m'taad se, taargen mɛt ki ɔɔ kɛn ute doobiŋa. ²⁶ ɔɔ Gaar Agripa se lɛ, nakgen deel se naaŋ 'jeel mɛtiŋa. Taa naaŋ se ɔɔ, maam m'taad naaniŋ ki kic ɔɔ m'beer ey se; naaŋ se maam m'jeele, nakgen maam m'taad se lɛ, kɛn naaŋ jeel mɛtiŋ ey se gɔtɔ. Taa nakgen deel bɔrse ese se lɛ jeege paac booyiŋa. ²⁷ Gaar Agripa, taar jee taad taar teeco taar Raa ki taado do dɔkiŋ se, tap ɔɔ naai 'took do ki la? Maam m'jeele, naai se 'tookŋ do taardege tu se.» ²⁸ Gɔtn se Gaar Agripa tɛrliŋ ɔɔ: «Ute taari se, naai saap ɔɔ bin sum ɔɔ, naai 'naar am tɛdum m'tɛdn debm *al-Masi bin aa!» ²⁹ Pəl tɛrliŋ ɔɔ: «Kɛn bɔrse lɔ tɛdga jaayo, maam se m'tɔnd mɛtn Raa. Naai ute jeegen bɔrse iŋg 'booyki taar maam m'iŋg m'taadsen se, m'je aki tɛdn aan gɔɔ maama. Naɔo nakŋ maam m'je 'kaan dose ki ey se, ziŋzir kɛn k'dɔkŋ sum se sum.»

³⁰ Kɛn Pəl jaay taad naŋ taariŋ sum se, gɔtn se Gaar Agripa, magal taa naaŋ gɔtn ese, Berenis, ɔɔ jee iŋg ute naade gɔtn ese se, paac se iŋg ɔŋ gɔtn ese. ³¹ Kɛn naade jaay iik tɔok cɛs ki se, naade taad ute naapa ɔɔ: «Gaabm se lɛ, naaŋ tuj te dim kɛn aŋ kaasn jaay j'aŋ tɔɔlɔ lɔ j'aŋ kɔkŋ dangay ki eyo.» ³² Gɔtn se, Agripa taad Pɛstus ki ɔɔ: «Kɛn gaabm se jaay taad te ɔɔ j'aŋ baa gɔtn Sezar ki ey num, naai aŋ kɔɔdn kɔlɔ.»

27

Pəl j'ɔliŋ baa *Rɔm ki
 (2Kɔr 11.25-26)

¹ Naan̄ ken se, Pestus uun doa ɔ j'ajen kəl taa naan̄ Itali ki ute markaba. Gətn se Pəl ute jee danɣaygen kuuy se, naan̄ ɔnden kaam ji magal asgar kalaŋ bini k'dan̄iŋ Julius. Naan̄ se, maakŋ magalge tun gen dɔl asgargen gen Sezar Ogusta. ² Markabm j'ookŋ maak ki se, iin̄o geger ken Adramit ki. ɔ naan̄ se ɓaa ɓaa maakŋ gegerge tun taa baar ken taa naan̄ Azi ki. Gətn se, naaje j'iin̄ k'ɓaa. ɔ maakŋ markab ken ese se, Aristarkus kɔd Masedoan ken iin̄o maakŋ geger ken Tesalonik ki se kic, utu te naaje.

³ Metbeen̄ki se, naaje j'aan̄ maakŋ geger ken Sidɔŋ ki ɔ aan̄ gɔɔ Julius ro Pəl ki naan̄ bæɛ dey se, naan̄ ɔniŋ doobo gen ɓaa kaakŋ mɛd̄inge, taa naade aŋo kɛdn̄ nakŋ ken aŋ noogo. ⁴ Ken naaje jaay j'iin̄ j'ɔŋ Sidɔŋ se, naaje j'aal gɔɔr ute do jɛŋ taa baar gen Sipiŋ, taa ajen gaasn̄ kuulu. Ey num kuulu se, ɔl deeb doje ki. ⁵ Gətn se, naaje j'ɔmb̄ k'gaan̄ baar ken taa naan̄ Silisi ute gen taa naan̄ Pampili ɔ naaje k'j'aan̄ maakŋ geger ken k'dan̄iŋ Mira ken taa naan̄ Lisi ki. ⁶ Ken naaje jaay j'aan̄ gətn̄ ese se, magal asgar se, ɔŋ markaba ken iin̄o maakŋ geger ken Alekzandri ki ɔ ken ɓaa ɓaa taa naan̄ Itali ki. Gətn se, naan̄ tɔs ɔmb̄je maak ki.

⁷ Bii kando kando se, markabje se ɔŋ aŋ den eyo, kɔr jaay j'aan̄ maakŋ geger ken Sinid ki se, naaje k'dabarga dena. Anum, aan̄ gɔɔ kuulu ɛ ɔl deeb doje ki se, gaasje gen ɓaa ute naanje. Naaje j'aalo cɛɛ ool kooy ken k'dan̄iŋ Salomone gen ɓaa kɔŋ geger Kret ki ken maane ɔl gurugiŋ se, taa ajen gaasn̄ kuulu. ⁸ Ken naaje k'ɓaa ɓaa se kic ɓo, k'ɓaa ute dubar. Bini j'aan̄ gət ken markabge lee daarni gətn̄ se k'dan̄iŋ gətn̄ daar markabgen bæɛ. Naan̄ se cɛɛ geger ken k'dan̄iŋ Lazaya se. ⁹ Naaje k'ɓaa ɓaa se k'tɛd̄ga doob ki bii dena ɔ kaad̄ ken se, Laa Yaudgen lee eem *Raa taa aden tɔl *kusiŋde se* kic ɓo, deelga. Kaad̄ ken ese

* 27:9 Aak Lb kɔŋ 16.

se, maan baar ki se tood kaam kalar̄ eyo. Ɔ markab se le 'kəŋ kəmb gaar̄ baar̄ eyo. Taa naar̄ se bo Pəl taaddēn Ɔ: ¹⁰ «Mədumge, 'booyki. Baa mertjege se, maam m'aakiŋ utu 'təd̄n aak kusu, taa markaba ute nakgen maak ki paac se deniŋ utu kutu, Ɔ ken təd̄ te bæ eyo se, naajege kic j'utu j'aki kutu.» ¹¹ Gar̄ magal asgar Rəmege se, uun taar̄ debm tuur markabm ute gen mel markabge se cir gen taar̄ Pəl. ¹² Ken aanga kaad̄n kuul ki num, gətn daar̄ markabm ese se, jig eyo. Taa naar̄ se bo, jee maakŋ markab ken ute deniŋ se, naade taad̄ Ɔ: «J'iin̄ j'əŋki gətn ese. Bæki num, naaje j'aki baar̄ gətn daar̄ markab ken k'dar̄iŋ Pəniks se.» Kese bo gətn daar̄ markabgen gen jee Kret ki. Gətn se sak kaam aak gətn kaada tooc̄ni Ɔ naade se je kiŋg gətn naane se bini kaad̄n kuulu se 'deele.

Guduray dəb do baar ki

¹³ Kuulu jaay iin̄o do ji jeelje ki Ɔ baag kəl salal se, jee maakŋ markab ki taad̄ ute naapa Ɔ: «Kese bo nakŋ ken k'saapiŋkiro. Gətn mertjege se utu 'kaar̄n kaama.» Gətn se maal magal ken naade lee daar̄ markaba se, naade uuniŋo maakŋ maane ki se naata Ɔ naade lee baar̄ ute jəŋ baar̄ ken taa naar̄ Kret ki se. ¹⁴ Ken k'baa cəkə sum se, guduray k'dar̄iŋ *yurukila* se naar̄ dəbə makəŋə do ko Kretge tu Ɔ baado aal doje ki. ¹⁵ Gətn se, guduray se baado uun markaba se Ɔ jeenge se Ɔŋ ək gaas te markaba se eyo Ɔ gətn se, naaje j'əŋ roje guduray tuun baanje. ¹⁶ Ken j'aan se, j'əŋ gəto kaam kalar̄ Ɔ gətn se, maane əl gurugiŋa Ɔ naar̄a se k'dar̄iŋ Koda. Gətn se bo ken gaasjen guduray se, naaje se k'dabarga den jaay bo, markabm baatn ken lee naakje se, j'uun k'j'aaliŋ do markab ken magal se. ¹⁷ Gətn se jee markabge se booy maan jaay dək daap markabm magal se ute kələ, taa naade beer̄ beer̄e Ɔ səm 'kooc̄n do kees ken sak kaam aak Libi se. Taa naar̄ se bo, kaagŋ ken

naade dɔɔk jaay lee gakden markabde do baar ki se, naade tuutin ɔɔniɔ bɔɔy maan. Naan ken se, naade ɔɔ kuulu bo tɔɔd baanje.

¹⁸ Metbeenki se kic bo, guduray se ɔɔl tɔɔd daama ɔɔ tuun markaba se baan kaam ara kaam ara. Taa naan se bo, jee markabge se, tɔɔs sin ute nakgen mɔɔtingen maakɔ markab ki se, maakɔ baar ki. ¹⁹ Bii k-mɔɔtɔge tu se, jee tuur markabge mala tɔɔs nakɔ ken naade lee tɔɔdn naabm markaba se ɔɔ sin maakɔ baar ki. ²⁰ Daan bii kando kando se, kaada ute k-dijge se j'ɔɔj j'aakde eyo ɔɔ guduray se lɛ, ɔɔl tɔɔd daama. Taa naan se bo, naaje k'saap j'ɔɔ naaje se j'kɔɔj kaaj ey sum.

²¹ Naajen maakɔ markab ki se, j'ɔɔkga bii dena j'ɔɔs te eyo. Gɔɔtn se, Pɔɔl iin daar daande ki ɔɔ deekden ɔɔ: «Mɛdumge, 'booyki! Bɛɛki se, naase akiro 'booy kuun taar ken maam taadseno se. Bin se, naase akiro kiin kɔɔj Kret eyo. Ken taarum se jaay naase uunkiroga num, kaadn naane dim tap bo 'tuj eyo ɔɔ 'kiig eyo. ²² Bɔɔrse se, 'booyki m'asen taada: ɔɔkki maakse tɔɔɔɔ, taa maakse ki se, nam kalaɔ tap bo 'kut eyo. Num markaba kalin ki sum bo, utu 'kutu. ²³ Ken ɔɔlum jaay m'taad bin se, taa maakɔ nɔɔr ken deel se, Mɛlum Raa ken maam m'lee m'eemin se, ɔɔlo kɔɔdin kalaɔ baadɔ teec naanum ki. ²⁴ ɔɔ naan taadum ɔɔ: «Pɔɔl, ɔɔnte beere! Deere, naai utu 'ɔɔaa naan Sezar ki se. Anum taa naai se, jee maakɔ markab ken ute naai paac se, Raa utu aden kaaja.» ²⁵ Taa naan se, mɛdumge, aayki kaamse! Maam se m'aal maakum do Raa ki ɔɔ m'jeele taar ken naan taadumga se, utu 'kaan gɔɔɔn ki. ²⁶ Naɔo 'jeeelki, markabjege se utu 'kɔɔsn do jɛɔj ken kaam gam ɔɔ utu 'tɛrɛɛɛ.»

Markaba ute nakiɔgen maak ki se paac utu

²⁷ Ken naaje k'do baar ken k'dariñ Adriatik se, gōtn guduray dōbō sum se okga bii sik-kaar-sōō wō guduray se, tuun baanjen kaam ara kaam ara do baar ken se. Bii ken se aan daan nōōr ki se, jee markabge se saap wō j'aanga gōōr ute naañ. ²⁸ Taa naañ se bo, naade dōok maala taa kōlki gen naam maane. Ken naade jaay undiñ se, wō maane se jerliñ aas keye sik-dio wō ter naaje j'iik cōkō se, naade undiñ daala 'dōōjiñ se, wōñiñ keye sik-kaar-mii. ²⁹ Gōtn se, naade beere okde se saap wō: «Sōm, markaba se 'baa kōsn ro ko ken gam.» Taa naañ se bo, naade tuun maalgen deer se sōō ken naade lee daar markabde se bōōyde kaam mōōtn maakñ maane ki. Gōtn se, naade booy nur ki nur ki sum bo gōtō aden kiipi. ³⁰ Gañ jee markabge se uun bōōy maan markabm baatn ken lee naakde se wō naade taad jeege tu wō: «Naaje se k'baa bōōy nakñ ken k'lee k'daar markaba se maan.» Gañ naade nakde raaye. Naade se je bo 'kaañ kōñ markaba se. ³¹ Gōtn se, magal asgarge ute asgaringe se Pōl taaddēn wō: «Ken jee se jaay wōñdeki bōōy wōngā markaba se num, bēre, naase se aki kōñ kaaj eyo.» ³² Taa naañ se bo, asgarge se gañ ute kōl ken k'dōōkñ markabm baat se, wō naade wōñiñ baa do baar ki kaliñ ki.

³³ Ken naade jaay booy booy nur ki sum bo gōtō kiip se, Pōl taaddēn wō: «J'aay kaamde, j'ōs dim! Wō bōse j'ōkkiga bii sik-kaar-sōō se, naase wōski te dim eyo wō ingki bo uunki kuun nirlse sum. Maakñ biige tun ese se, dim tap bo naase wō naamki te eyo. ³⁴ Bōse, 'booyki m'dejse, wōski jaay anki kōkñ tōōgō taa maakse ki se, nam tap bo kalañ, 'kut eyo.» ³⁵ Ken naañ jaay taad nañ taariñ se, naañ uun mappa jiñ ki wō tōōm Raa naan jeege tun gōtn ese, jaay bo naañ dupiñā wō baag kōsō. ³⁶ Ken naade jaay aak Pōl wō sum se, gōtn se naade nirlde baado kaadde ki wō naade kic baag kōsō. ³⁷ Maakñ markab ki se, naaje k'jeege kaar-dio-ute-sik-cili-kaar-mēce. ³⁸ Ken naade jaay

as aasde se, gem ken oop maakn markab ki se kic bo, naade sin naatn maakn baar ki, taa markaba se aden 'kooom cεεpe.

Jeegen maakn markab ki se paac nam kalan tap bo ut eyo

³⁹ Ken goto jaay iip se, jee markabge se aak naana naande ki, nabo naade jeel got eyo. Gan naade aak taa jey baar ken ok doobm ken maane baadoga num ooy end maak ki se, gotn se, naade saap o: «Bεeki num, naaje j'daar markabje gotn ese.» ⁴⁰ Gotn se, naade gaan ute kol nakn ken lee gakde markabde do baar ki se o nakgen se le naade onde maakn baar ki. Naan ken se, kaaggen naade lee toodn markaba se le, naade tuutiina o gotn se, naade uun dook raan kal ken kuulu tedinga num lee tood markaba se, taa kuulu se, aden toodn kol do kees ken taar baar ki se. ⁴¹ Ken naade jaay aan goto kaam kalan se, naade baa as dode do kees ken maakn maane ki o naan markabde se baa end neb maakn kees ken ese. Gotn se, kuulu ol makon se, uuno maane baado ond terecin ute metn markaba se naatn.

⁴² Ken asgarge jaay aak markaba terec sum se, naade je an tool ute jee dangayge se, taa naade beer o som maakde ki se, deb kalan 'kaan kot. ⁴³ Aan goo magal asgarge je kaajn Pol se, taad asgarge tu o j'onte tedn naan se. Gotn se, naan taad jee dangayge tu o: «Jee jeel maane se, k'j'omb k'teec k'deel deete.» ⁴⁴ Ter naan taad jeege tun kuuy se o: «Jee metinge se 'tokki kaagn markaba se o kengen kuuy se le, 'tokki nakn markabm ken terecga terec se o okki metn jeegen jeel maane se.» Ute naan se bo, ted jeege paac aan do jey ki ute lapia.

28

Pol aan maakn naan ken baar ol gurugiina o naan se k'danin Malti

¹ Ken naaje jaay j'aan do jey ki sum se, k'taadjen j'wɔ: «Naan baar ɔl gurugin se, ron Malti.» ² Jee naanjen gɔtn ese se, naade dɔɔdɔkɔje jiga. Aan gɔɔ maane le eed keede ɔɔ kuulu kic le ɔɔn den se, gɔtn se naade baado tuuyjen poodo taa k'riibi. ³ Naan ken se, Pɔl tɔso ciiri gen baa kɔmb poodn se; gan gɔtn se, wɔɔɔ jaay naam poodo se, teec baado teel ji Pɔl ki. ⁴ Ken jee se jaay aak wɔɔɔn teel ji Pɔl ki se, naade taad ute naapa ɔɔ: «Gaabm se, debm tɔɔl jeege deer deer. Ey num, ken naan aajga kaaj dɛl dɛl maakɔ baar ki se, ute naan se kic bo, *Raa ken tɛd naka ute dɔobin se, ɔɔn te eyo utu an tɔɔɔ.» ⁵ Gɔtn se, Pɔl siik jinɔ ɔɔ und ute wɔɔɔ se maakɔ pood ki ɔɔ naan naam gɔtin gam tap bo ɔɔn eyo. ⁶ Jee se inɔ aak kaama ɔɔ nun ki jin se 'koopoye le 'naar kaal kooɔn 'kooyo. Gan ken naade inɔ aak kaam bini jaay aak dim tɛdin ey se, gɔtn se naade baag taadn ɔɔ: «Bin eyo! Gaabm se, tɛdn raa le daam.»

⁷ Cɛɛ gɔt ken ese, gaaba kalaɔ k'danin Publius, naan se ɔk gɔtɔ. Naan bo, magal deet deet gen maakɔ naan gɔtn ese ɔɔ gaabm se, dɔɔdɔkɔje jiga been ki, gen bii mɔtɔ. ⁸ Anum bubm Publius se tood tood danal ki; naan kɔɔnɔ ɔɔ ron ɔɔnɔ ɔɔ rɔɔn mooso. Gɔtn se, Pɔl baa aakiɔna ɔɔ tɔndin metn Raa, ɔndin jin don ki ɔɔ edin lapia. ⁹ Ken jee Malti ki jaay booy se, jee kɔɔndege se baado gɔtn Pɔl ki ɔɔ naade kic paac ɔɔn lapia. ¹⁰ Gɔtn se, naade aalje maak ki ɔɔ ɔkɔje ɔɔnɔ ɔɔ kaad ken naaje jaay k'j'iin k'baa baa se, naade edjen nakgen ken ajen kaasn gen baa mertje.

Pɔl baa *Rɔm ki
(Rm 1.9-15)

¹¹ Maakɔ Malt ki se, naaje k'ting laapa mɔtɔ, jaay bo k'j'iin k'baa. Ken naaje k'baa baa se, j'ook maakɔ markab ken iinɔ maakɔ geger ken Alekzandri ki. Markabm se ron raa rɔnɔɔge ɔɔ kaadn kuul ki se, naan ting Malti ki. ¹² Naaje j'ɔmb k'gaan k'baa maakɔ geger ken Sirakuz ki ɔɔ gɔtn se

naaje j'ok bii mətə. ¹³ Ken naaje jaay k'l'iin gətn ese se, j'aal gəər ute taa baar, bini j'aan maakŋ geger ken k'darjŋ Regio. Mətbeenki se, kuulu dəəbə mətje ki əljən daan bii di sum ɓo, naaje j'aan maakŋ geger ken Puzol ki. ¹⁴ Gətn se, naaje k'ɓaa k'je k'l'əŋ genaagen doobm Isa *al-Masi ki əə naade darŋ baanje beedege tu əə naaje k'ting bii cili ute naade, jaay ɓo k'l'iin k'ɓaa ute jeje maakŋ geger ken Rəm ki. ¹⁵ Ken genaagen doobm Isa al-Masi ken Rəm ki jaay booy əə naaje j'utu k'ɓaado se, jee mətŋŋe ɓaado dəəɗjən suuk ken k'darjŋ Apius. Əə jee kuuy se ɓaado dəəɗjən maakŋ naarŋ ken ək bee toodŋ mertge mətə se. Ken Pəl jaay aakde se, ɛdŋ kaay kaama əə gətn se naan təəm Raa.

¹⁶ Ken naaje jaay j'aan Rəm ki sum se, Pəl se naade əŋŋ ɓaa je əŋ bea əə bee naan ŋŋ maak ki se əg kəgə əə gətn se naan ɓaa ŋŋ maak ki ute asgargen lee ɓəəbiŋ se.

Pəl taad taar Isa al-Masi jeege tun *Rəm ki

¹⁷ Ken jaay k'tɛd bii mətə sum se, Pəl əl k'darjŋo magal Yaudgen ŋŋ gətn ese. Naade jaay ɓaado tus sum se, gətn se Pəl taadden əə: «Genaamge, jeejege se, maam m'tujden te dim eyo əə nakŋ bubjegen ken lee tɛd se kic ɛ, maam m'taad te taar dim ŋŋ kus ro ki eyo. Ute naan se kic ɓo, m'ɓaa Jeruzalem ki sum ɓo, Yaudge iij-əkumo əə əlum ji Rəmege tu əə maam m'taad te taar dim ŋŋ kus rode ki eyo. ¹⁸ Garŋ ken Rəmege jaay tənd mətum sum se, ey num, naade je am kəədn kələ, taa naade se, əŋ te nakŋ ken maam m'tujŋga jaay am kaasn gen təolum eyo. ¹⁹ Ute naan se kic ɓo, Yaudge ənum eyo. Taa naan se ɓo, m'əə maam se, əŋ j'am ɓaa gətn Sezar ki ɓo, am ɓaa kaakŋ mətŋ taaruma əə maam ɛ m'je sakakŋ jeemge eyo. ²⁰ Taa naan se ɓo m'əl k'ɓaa k'darjŋeno əə maam je m'taadŋ ute naase. 'Jeelki jaaki jaay k'dəəkum ute zinziŋ se, taa maam

m'aal maakum do deb ken gaan *Israelge paac utu ing aak kaamin̄ se.»

²¹ Gōtn se naadē terlin̄ ɔɔ: «Taa naai se, jee taa naan̄ Jude ki se, ɔŋ raan̄jen te maktub eyo. ɔɔ maakŋ genaage tun baado gōtn ara ki se kic lē, nam tap bo ɔŋ taadjēn te metn taari eyo ɔɔ naaje lē k'booy te taar ing kus roi ki eyo.

²² Num borse se, naaje k'je naai malin̄ bo ajen taadn̄ metn taari se, taa doobm ken naai uun se lē, naaje k'jeele gōto baa se paac jeege lee ul taara ro ki.»

²³ Gōtn se, naadē gaan̄j̄n̄ biia. Ken bii naadē gaan̄j̄n̄ jaay aas se, naadē baado jeege den cir ken deete, ɔŋ Pōl beēn̄ ki. Gōtn se, Pōl uun metn taara tanɔrin̄ se taaddēn bini aan teger ɔɔ, ute *Ko Taar ken Raa edo Musa ki ɔɔ ute taar ken jee taad taar teeco taar Raa ki ken raan̄jo do dōkin̄ se, naan̄ taaddēn metn taar *maakŋ Gaar Raa ute metn taar Isa se. Gōtn se naan̄ taaddesin̄ ute tɔɔgin̄ paac, naan̄ je naadē 'tookŋ do taar ken se. ²⁴ Anum, jee metinge se took do taarin̄ ki se, gan̄ jee kuuy se lē, baate tooko. ²⁵ Ken Pōl aakde naadē taarde ɔk metn naap eyo, jaay iin̄ baa baa se, taaddēn ɔɔ: «Taar ken *Nirl Salal jaay ɔl debm taad taar teeco taar Raa ki ron̄ Ezayi taado do dōkin̄ bubsege tu se, taar se met ki. ²⁶ Naan̄ deek Ezayi ki ɔɔ: 'Baa ɔŋ jee se taaddēn ɔɔ:

Naase utu aki booy ute bise, nabo aki booy kək eyo

ɔɔ utu aki kaakŋ ute kaamse nabo aki kaakŋ kək eyo.

²⁷ *Taa jee se lē, taara end dode ki ey sum*

ɔɔ naadē lē tɔlga kamba bide ki ɔɔ turumga kaamde.

Ey num, naadē se ɔk kaam ken an kaaka ɔɔ ɔk bi ken an booyo

ɔɔ ɔk maakŋ ken an kəkŋ taara se.

Ute naan̄ se, naadē adē kəkŋ terl̄ gōtn maam Raa ki ɔɔ maam m'utu m'aden kaaja.»

²⁸ Ter Pəl taaddēn ɔɔ: «'Jeelki taar kēn ɛf kaaj̄n ese se, Raa ɔl k'baaŋga taad̄n jeege tun Yaudge eyo ɔɔ naade se utu 'booy kuunu.» ²⁹ [Yaudge jaay booy taar kēn Pəl taaddēn se, naade teec teec se naaj ul taara ute naapa.]*

³⁰ Pəl tinḡ baara dio maak̄j bee kēn naaŋ mala lee ɔg se. Jeege dēna baado lee aakiŋa ɔɔ naaŋ ɔkdeŋ jiga. ³¹ Naaŋ taaddēn metn taar maak̄j Gaar Raa ɔɔ dooyden metn taar Meljege Isa *al-Masi se ute maraadiŋa beer eyo.

* ^{28:29} Taar se, maak̄j Kitapge tun do dakiŋ se, mētinge maakde ki se gɔto.

Kitapm ken Raa doko kiji ute jeege New Testament in Kenga

copyright © 2012 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Kenga

Translation by: Wycliffe Bible Translators

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Kenga

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

